БІБЛІОТЕКА
ВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА
у Львові.
8787/1936

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМЕНИ
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.

Ч. 8707

ЗМІСТ

XXXI. РІЧНИКА „НИВИ“ ЗА РІК 1936.

Редакційні статті:

	Стор.
Під знаком ювилею	1— 3
Велич священства у папській енцикліці	41— 43
Щоби баламуцтво не ширилося	109—110
Дзвін на трівогу	241—243
Часопис і читачі	425—427

Статті авторів:

Василь Глібовицький: Праця в парохіяльному кружку КАУМ	3— 6
о. Ілля Братик: Дух аскетизму	6— 12
Переходи на латинсво й протиакція цьому явищу	140—145
о. Г. Костельник: Перша стигматичка в нашій Церкві	12— 16
Посмертне життя	47— 52
Квестія апольогетики	148—152
Чудесно відновлений образ Христового Розпяття у Глинянах	215—219
Більше богослужень нараз	280—287
Любов ближнього, її основи і функції	405—411, 436—442
о. Юліян Дзерович: „Посмертний фонд“	16— 23

ЛБ АН УРСР

БІБЛІОТЕКА НАУКОВ. Т-ВА ім. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

стор.

Х.: З голосів преси 23—32, 118—195, 369—375, 414—420, 457—461

З життя православної незєдиненої Церкви 98—102

Посмертна згадка . . . . . 110—111

На двох фронтах . . . . . 345—347, 385—389

о. Михайло Бубняк: Брацтво Матері Божої Неустанної Помочі . . . . . 43— 47

о. В. Рабій: Засоби модерного душпастирювання 52— 55

Наші обовязки під сучасну пору . . . . . 305—307

о. А. Лошній: Великий піст в річнім церковнім уставі нашої Церкви 55—60, 84—89, 145—147, 173—181, 210—215, 292—296

о. Петро Андрейчик: Прилюдні запити . . . . 61— 63

о. Михайло Лада: Хто такі Греки католики в Італії . . . . . 63— 67

о. Петро Козіцький: Загальні Збори Тов. св. Андрея . . . . . 67— 71

о. Омелян Квіт: Бережім своєї гідности й поваги 81— 83

Успішні засоби душпастирювання . . . . 354—355

За розвиток релігійних установ . . . . . 411—413

о. Михайло Козак: Як вести парохіяльні літописи 89— 97

о. Іван Нагурський: „Воюючий польський католицизм“ і наше духовенство . . . . . 102—105

Надзірна Рада Тов. св. Андрея: Щоби баламуцтво не ширилося . . . . . 105—109

Священик: Призабута справа . . . . . 121—123

о. С. Хабурський: До проблєми виховання нашої молоді . . . . . 123—129, 269—280

о. Микола Декайло: Католицький суспільний рух 129—134

о. О. Гайдукевич: Болюче питання . . . . . 135—140

Роман Лиско: Слава Пресв. Богородиці у наших богослуженнях 161—169, 202—206, 259—268, 389—399

о. Микола Дідуник: Для успішности проповідей 169—173, 207—210

стор.

о. *Йосиф Чаплинський:* В память 20-літної річниці смерти еп. Ортинського . . . . . 181—188

о. *І. Урбан Т. І.*: Чи переслідування? . . . . 219—226

о. *Теодор Цегельський:* На актуальні теми . . . 226—227

Марія Коритко: Рефлєксії з нагоди смерти сусідського священика . . . . . 227—229

о. *Савин Дурбак:* Посмертна згадка . . . . . 229—232

о. *др. Хризостом Баур—о. Б. Л.* Що завдячуємо Християнському Сходові . . . . . 232—234

† *АНДРЕЙ, МИТРОПОЛИТ:* Пастирський лист . . . . . 243—259

о. *Петро Хомин*: Унійний Конгрес у Велеграді 287—292

о. *С. Д.*: З душпастирської практики . . . . . 297—298

о. *М. Чорнєя:* Оживлення церковних брацтв як передумова Катол. Акції в парохії . . . 307—312

о. *В. Д. С.*: Празник Успення Богородиці в Уневі 313—320

о. *Степан Фітьо*: Другий душпастирський курс в Золочеві . . . . . 320—329

о. *Д. П.*: Соціялісти-радикали і духовенство . . 329—335
356—362, 451—456

о. *Донат Новицький*: Ніч на Соловецькім Кремлі 347—353
399—405, 427—435

о. *Евген Мацелюх:* Священик-душпастир під сьогоднішну хвилю . . . . . 362—369

П.: Необхідний помічний засіб . . . . . 376—377

о. *Володимир Толочко*: Похорони холмського уніятського епископа Калинського . . . 413—414

о. *О. Г-ч.*: Ще про ерекціональні ліси . . . . 442—445

о. *Михайло Горечко*: Наше проповідництво . . . 445—450

стор.

Юліян Соневицький: Садім виноград, кавуни й ме
льони . . . . . 456—457

Місії . . . . . 298, 377—378

Нові книжки 33—36, 71—74, 111—116, 152—154, 235—236
420—422

Некрольог . . . . . 378—379

Всячина у кождім числі

8767

Ж 23312/1936

Рік XXXI Січень 1936 Ч. 1

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 12 зл. річно, півріч. 6·— зл., чвертьрічно 3·— зл. для Америки 2·50 доляри річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

ЗМІСТ:

	стор.
Редакція:	
Під знаком ювилею	1— 3
Василь Глібовицький:	
Праця в парохіяльному кружку КАУМ	3— 6
о. Ілля Братик:	
Дух аскетизму	6—12
о. Г. Костельник:	
Перша стигматичка в нашій Церкві	12—16
о. Юліян Дзерович:	
„Посмертний фонд“	16—23
Х.:	
З голосів преси	23—32
Нові книжки	33—36
Всячина	36—40

ЛЬВІВ 1936

До Впреподобних Отців Передплатників „Ниви"!

До цього числа долучуємо почтові розрахункові чеки і просимо присилати передплату на 1936 рік.

Рівнож повідомляємо, що знов висилаємо обчислення евентуальних довгів по кінець грудня 1935.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

Пригадка в справі св. Письма Старого Завіту в перекладі на українську мову.

Пригадується Всечесному Духовенству, що ще у 1933. р. появився І. т. св. Письма Ст. Зав. в перекладі на українську мову о. др. Я. Левицького. Згадка про це в АЕпархіяльних Відомостях не дала майже ніякого відгуку.

Чим дасться оправдати це, що майже цілий наклад від 1933. р. до сьогодні лежить на складі? Чи не буде це дивним, жалюгідним і незрозумілим фактом? Злишнім хиба буде аж доказувати, що кожний Душпастир повинен мати у своїй бібліотеці першзавсе св. Письмо у рідній мові. Коли як коли, але саме нині, коли то по наших селах ширяться всякого роду секти, які у лідкопуванню авторитету нашого духовенства послугуються фалшивою інтерпретацією св. Письма, коли т. зв. „Дослідники Біблії" кидають між наш нарід сотки пофалшованих текстів св. Письма — саме сьогодні кожний душпастир повинен не розставатися із св. Письмом, але читати його, зрозуміти зміст Божих слів, щоби успішно міг поборювати пошесть, яка під ріжними постатями і ріжними назвами має одну і ту саму ціль: нищення авторитету католицької Церкви.

Цікаво також буде знати, яким текстом послугуються Отці проповідники у проповідях, що порушують старозавітні теми? Отцям душпастирям відомо, що при цитуванню св Письма в рідній мові треба послуговуватись текстом, апробованим духовними властями.

Поминувши вище наведені рації, якщо вони за мало промовляють, вже сама станова амбіція повинна подбати, щоби ми мали ціле св. Письмо у рідній мові. Другий том вже давно готовий до друку, одначе не можна його печатати, бо не розійшовся наклад І. тому, і в виду цього нема відповідних фондів. Не йде тут о якісь зарібки, але розходиться о довершення доброго діла ц. є видання цілого св. Письма рідною мовою.

Може цих кілька слів заохотить Всечесніших Отців Душпастирів набути І. т. св. Письма і цим допомогти до видання цілого св. Письма Старого Завіту в рідній мові.

Знижена ціна за примірник виносить 6 зол. Можна сплачувати місячними ратами по 2 зол. Замовлення належить слати на адресу Мгр. С. ПОРТУХАЙ, ЛЬВІВ, пл. св. ЮРА 5.

Рік XXXI Січень 1936 Ч. 1

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 12 зл. річно, півріч. 6·— зл., чвертьрічно 3·— зл. для Америки 2·50 доляри річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151 092

Під знаком ювилею

Дня 16. січня ц. р. зачався ювилей 35-літнього архипастирства Митрополита Андрія Шептицького над Українською Католицькою Церквою Галичини. Того дня у всіх церквах львівської архиепархії, і в богатьох поза нею, принесло духовенство Безкровну Жертву в подяку Богови, що дав нам „такого архиєрея", неслись сердечні молитви вірних перед престол Всевишнього за здоровля Ювилята, а в полудне загомоніли дзвони на Святоюрській горі і по всіх дзвінницях архиепархії, звіщаючи цілій Галицькій Волости і всім іншим українським землям, що радісний ювилей одного із найбільших Синів Рідної Землі зачався. Тої ж днини представники Народу, духовенство і миряни, в особах найвищих його провідників, зложили Достойному Ювилятови свої горячі побажання, який зі свого боку заохотив їх огненним словом до дальшої, ще більше успішної праці, до дальших творчих зусиль, що не сміють бути перервані навіть тоді, як би прийшлося зложити жертву крови на жертівнику служби Церкві і Народови.

Радісний ювилей, отсе „время благоприятне", зачався. Цілий рік стоятиме не тільки Церква, але й ціла Галицька Земля під знаком цього ювилею, цілий рік із Святоюрської гори нестися ме золотий гомін на цілий край і відбиватиметься радісним відгомоном у кождім повіті, у кождім деканаті, в кождій парохії й установі. Цілий рік стоятиме перед нашими очима ще виразніше могуча постать отсього Доброго Пастиря, що через 35 літ веде добре своє стадо до найвищої мети, готовий для його вічного щастя навіть душу

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ Ж-2054
5066

свою покласти, — отсього Світоча українського католицизму, що зміцнив його серед нас і розславив по цілому світі, — отсього духового Батька і Провідника Народу, що так у час радости, як передусім і в часи смутку і тревоги вів і веде увесь нарід до Обітованої Землі.

Світлий ювилей Митрополита Шептицького це одночасно ювилей нашої Церкви і тієї великої праці, яку вона виконала за той час, як на її чолі стоїть Ювилят. Це теж ювилей 35-літної творчої праці Народу на всіх ділянках його життя, яке росло і розвивалося майже все під теплими промінням того Сонця, що із Святоюрської гори світило на весь край.

Ювилей нашого Архипастиря має особливше значіння для нас, духовенства, та ставить до нас чи не найбільші вимоги. В першу чергу обовязок переведення ювилейних свят серед народу належить до нас. Мусимо подбати про те, щоби ці свята принесли як найбільше духової користи для наших вірних. Хай цей ювилей стане товчком до релігійно-моральної обнови усіх наших парохій та до ще тіснішого обєднання усіх наших вірних біля своєї церковної Єрархії!

Має теж ювилей велике значіння для кождого з нас особисто. Він ставить нам перед очі у яснішому, чим звичайно, світлі постать нашого Архипастиря-Ювилята — ідеал священика і громадянина, та вкладає на нас обовязок усіми силами старатися наблизитися до цього ідеалу, йти його слідами, збогачуватися тими духовими цінностями, у які така богата Його душа.

Митрополит Андрій — отсей глибокий теольог і самовідречений аскет, просякнутий наскрізь правдивим Христовим духом, всеціло відданий на службу Церкві і Народови, готовий кождої хвилі життя своє покласти за добро повіреного собі стада, великий Син католицької Церкви, а одночасно повний одушевлення для наших рідних церковних традицій, один із найбільших Подвижників унійної ідеї, людина великого такту, ніжної привітливости та високої особистої культури — ось тема для цілорічного розважання! Розважання для кожного з нас із практичними висновками для себе!

Галицький Митрополит, голова цілої галицької церковної провінції є символом нашої внутрішньої церковно-релігійної єдности — отсе другий момент, на який ми всі повинні в ювилейному році звернути бачну увагу і витягнути з нього належні консеквенції.

Перед обличчам Ювилята обєднаймося всі в одно велике ціле, в одну велику родину, у якій немає ніяких різниць, ніяких непорозумінь, ніякої нехіті, а є тільки **єдність**, — єдність, що випливає з приналежности до тієї самої Церкви, якою вже 35 літ кермує, у єдности з Христовим Намісником, Митрополит-Ювилят.

І так під знаком ювилею хай збільшиться наша церковно-релігійна і громадянська праця, хай подвоїться наше змагання до самодосконалення, хай огорне нас усіх почуття братньої любови і ціпкої єдности, так дуже потрібної нам у це „люте время".

Це буде найкращий дарунок Ювилятови від його духовенства. *Редакція.*

Василь Глібовицький

Праця в парохіяльному кружку КАУМ

У „Ниві" за вересень 1934. р. була поміщена стаття Впр. о. М. Цегельського п. н. „Програма для конференцій КАУМ на І. рік". З огляду на вагу й актуальність теми можна і треба сподіватися чергових голосів із місць. Для провідних органів КАУМ усі ці голоси мають свою особливу вартість, бо вони в засаді повинні бути висловом досліду та практики, що ними треба провірювати та доповняти теорію. Як для кожної виховної організації, так теж й для КАУМ одною з найважніших справ є вироблення відповідної методи, винайдення та пристосування належного виховного способу, щоб можливо найкоротшим шляхом доходити до найкращих осягів. І тут саме велике значіння досвіду і практики, що їх мають низові клітини організації. Дуже важна річ, щоби цей досвід ставав загальним добром та причинявся до дальших уліпшень, тому треба ним конечно ділитися з другими, чи то на сторінках преси, чи то на відповідних конференціях.

Однак що до думок, висказаних у згаданій статті, слід дати кілька суттєвих вияснень і завваг, що повинні причинитися до вироблення нового та правильного погляду на порушену проблєму. Шановний о. Автор, вичисляючи дотеперішні публікації КАУМ, не згадав про організаційний листок „ГОТОВСЬ", що виходить від березня 1935. р. як додаток до жулналу „УКРАЇНСЬКЕ ЮНАЦТВО" (Львів, вул. П. Скарги 5 — річна передплата враз із згаданим додатком „ГОТОВСЬ" 3 зол.), та є присвячений якраз тій квестії, що її обговорює згадана стаття. Організаційний листок „ГОТОВСЬ" приносить на кожний місяць методично опрацьований матеріял із таких ділянок виховання й навчання, як: релігія, українознавство, природознавство, гигієна і т. п. Крім цього подає він щомісячні пригадки для Кружка, як також приносить урядові вісті. З огляду на те, що це перша цього роду в нас публікація, звертаємо на неї увагу всіх заінтересованих організаційною працею не тільки в Кружках КАУМ, але й у інших анальогічних організаціях молоді. При цьому зазначуємо, що вслід за більшим заінтересуванням та запотребуванням

цього організаційного листка може піти його розбудова під кожним оглядом, що буде більш улегчувати організаційну працю.

На основі дотеперішніх публікацій КАУМ й передовсім листка „ГОТОВСЬ" можна вже виробити собі ясний і повний образ як відносно самого змісту сходин, так і відносно методи чи способу передавання цього змісту учасникам сходин. В дійсності обі ці справи дуже тісно з собою вяжуться і є рівної ваги, бо і найкращий зміст, зле поданий, не дасть бажаних успіхів. Провідник сходин мусить мати ясно перед очима ціль своєї праці та вартости, що їх має осягнути. Ціллю є нічо інше, як виховання, поняте в цілій своїй повноті, а вартостями не так здобутки знання, як життєві елєменти релігійного, особисто-морального, національно-суспільного характеру. Ся ціль мусить присвячувати при переведенню кожних сходин і то в усіх точках програми. Тому навіть така точка, як провірка неприявних не може бути звичайною формальністю, тільки виховним засобом до вироблення таких громадянських чеснот, як: точність, солідарність, обовязковість. Тимбільше відноситься це до інших точок програми.

Зачнім від молитви. В Кружку КАУМ молитва мусить давати субстрат для цілої праці, витворювати своєрідну атмосферу, особливого духа. Тому в організаційнім листку „ГОТОВСЬ" поміщується оригінальні молитви укладу Високопреосв. Митрополита Андрея, що своїм глибоким змістом дають якраз згадані цінності. Очевидно, що й тут потрібно окремої праці та виховного зусилля, щоб осягнути бажані успіхи.

З черги після провірки неприявних слідує навчання релігії. Основною хибою було б трактувати цю точку стисло по шкільному. Вона мусить бути дуже зактуалізована та давати все щось свіже й цікаве. При тому треба зазначити що на нашу думку катихитично-апольогетичне трактування релігії, бодай на початках, не є вмісне. Найважніша річ викликати в членів саму святу цікавість для релігійних справ, а щойно пізніше ставити їм перед очі завдання апольогетичного характеру. Слід тут підчеркнути засадничу справу, а саме конечність кореляції в усіх точках програми сходин, так що релігійний момент повинен вплетено находитися і в наших точках програми, чи то обговорюючи якесь питання з українознавства, природознавства, суспільної ділянки, чи навіть з гигієни.

Так само треба узгляднювати теж другий головний виховний елємент, що ним є національне виховання. Йому присвячується окрему точку сходин, очеркнену поняттям українознавства. Все сказане про релігійне виховання відноситься майже вповні до національного виховання. Навчання українознавства має дати в результаті не так саме

знання фактів з історії й літератури, але такі виховні вартости, як почуття національної гідности, — громадської відповідальности, зрілу оцінку суспільно-політичних явищ ітп.

До деякої міри подібно треба підходити також до такого предмету, як природознавство з тим, що воно повинно бути ширше потрактоване, як досі було це можливе на сторінках організаційного листка „ГОТОВСЬ". У висліді повинні бути осягнені такі вартости, як любов природи, почуття краси, величі та містичної сили рідної землі, свідомість наших національних богацтв та великих природних можливостей.

Точка гигієни, чи краще тіловиховання (ф-зичне виховання), мусить лучити в собі теорію з практикою, віддаючи львину частину місця практиці. В теоретичній частині слід порушити почерзі ряд актуальних питань гигієни, узглядняючи потреби практичного життя та даного середовища. Практична частина має обіймати впоряд, руханку, легкоатлєтичні вправи, гри та забави. Це дуже вдячна точка сходин, бо вона відповідає потребам молодої людини, й тому треба дбати про те, щоб її належно переводити. Найкращим виходом є ужити до цього відповідно підготованого фахівця, бо для священика це може спричиняти самозрозумілі труднощі.

Ось так дуже побіжно освітлили ми справу програм сходин Кружка КАУМ та їхнього практичного переведення. Годі вичерпати в цих коротких словах довгу чергу питань, що вяжуться з порушеною темою. Хто завдасть собі труду, щоб передумати цю справу, то не тяжко буде йому найти розвязку на більшість із цих питань.

Із сказаного ясно виходить, що ми уявляємо собі дещо інакше розвязку проблєми сходин, як вона зреферована в згаданій статті Впр. о. М. Цегельського. Щоб осягнути бажаний успіх, треба конечно наладнати систематичну працю в Кружку. Основною вимогою є, щоби сходини відбувалися бодай раз в тижні, бо інакше не буде тяглости в праці, ані не є можливий потрібний вплив. Дальше є конечне, щоби програма сходин була різноманітна, й тому мусить вона бути зложена із вище вичислених точок. Треба зазначити, що саме таке трактування справи має вже за собою практику, що його вповні потвердила. Рівночасно така праця дає можливість виповнити вимогу правильника відносно переведення іспитів, що є завершенням цеї систематичної праці та провіркою осягів.

Прикінці ще мале вияснення відносно справи поздоровлення, принятого правильником КАУМ. Немає тут ніякої трудности з огляду на загально принятий християнський привіт, бо поздоровлення „Г о г о в с ь" має примінення тільки між членами організації, тому зовсім не конкурує з цим

привітом. Є воно потрібне, як організаційний символ, що має членам пригадувати їхню приналежність до організації, подібно як однострій, відзнака, тощо. Зрештою поздоровлення „Готовсь“ має свій питомий зміст, що стоїть у звязку з євангельськими словами „Будьте готові“.

о. Ілля Братик

Дух аскетизму

в проповідника і в його проповідях.

Можна ще знайти випадки сумніву в священика, чи він у своїм душпастирськім уряді це або те виконав добре, згідно з приписами пасторальної й моральної. Н. пр., чи з увагою у Службі Божій виголосив слова освячення, чи мав потрібну інтенцію — і то актуальну, не вдоволяючись віртуальною, — чи не був розсіяний підчас відправи богослужень і читання часослова, чи добре розвязав случай в сповіді й т. п. Деякі священики попадають аж у скрупули з цього приводу. За те дуже рідко коли мучить священика сумнів чи добре виголосив проповідь. Бо майже з правила ставиться духовенство до проповідництва, як коли б всі душпастирські чинности були важні, а лише одна проповідь, як щось вже дальшорядне, побічне, або і зайве. Може се діятися ще й на основі погляду, що в нас проповідництво стоїть вже на висоті свого завдання і не вимагає кращого життя й розвитку.

Та чи ся чи та причина нашого байдужого становища до проповідництва, то сій ділянці душпастирських обовязків робиться велику кривду. А вже кривда звідси вірним аж надто ясна. Бо проповідництво не є ані чимсь побічним в душпастирстві, ані чимсь зайвим, щоби якнебудь збувати проповіди. Бачимо це з загальних нарікань духовенства на проповідництво, що не приносить хісна і не виказує бажаних наслідків в душах.

Звичайно всю вину звалює тут духовенство на свою авдиторію, на вірних, а не видить своїх субєктивних недостач. При тім стає безрадне, опускає руки й важну ділянку душпастирства-проповідництво трактує байдужно, успокоюючи свою совість розрішенням себе, а обтяжуванням виною вірних.

Що проповідництво не належить до побічних, або й зайвих чинностей в душпастирстві, виходить вже з самих великих претенсій до нього. З чогось побічного, чи зайвого ніхто не сподівається якихось надзвичайних овочів.

Доказує це й сам Первосвященик Христос, що сам приготовившись молитвою й постом до відкуплення людського роду, приготовляв людей проповідю до розуміння Хресної Жертви й користи з неї.

Доказом цього й заповіт, що його дав Божественний Спаситель своїм ученикам словами: „Шедше убо научіте вся язики...“ (Мт. XXVIII. 20).

Потверджує це також практика Церкви, що все клала велику вагу на проповідництво і виховала таких могучих проповідників, як св. Василій Великий, св. Григорій Богослов, св. Йоан Золотоустий, св. Амвросій, св. Августин, св. Йосафат та безмежний ряд світил на виднокрузі проповідництва.

Стверджує незвичайну вагу проповідництва також і психіка вірних, які хочби найвеличавішу відправу уважають не закінченою, як довго не почують науки. Це можна завважити на празниках і відпустах, де нарід не розходиться мимо великої втоми, лише терпеливо жде на появу на проповідниці священика. Щойно по проповіді знає, що вже може йти домів.

А коли повертають такі празникові чи прочани домів, то перше питання ставлять їм домашні, що чули на науці. Не питають, що правилося й як, а перше слово, яка була проповідь.

Знаємо вагу проповідництва і з досвіду життя, де кождий практичний прояв звичайно попереджує дотична наука з тої ділянки життя, котру з волі Всевишнього чоловік сам обовязаний піддержувати і розвивати.

Переконує про це і власний розум, що каже й змислови слуху домагатися участи в духовім пирі.

Нині трудно собі уявити священика, що не змагався би на цім полі. Бодай в перших роках душпастирства. Майже кождий ломить собі голову, що буде в неділю, чи свято, як покличе його до обовязку проповідниця.

Таким чином легковаження проповідництва на диво йде в парі зі зрозумінням його великої ваги й вартости. Такий вже витворився у нас порядок під цим оглядом. І звідси саме паде відповідальність за брак успіхів з проповідництва на духовенство, що обовязане пристосуватися до вимог проповідництва в розумінню великої вартости цеї ділянки душпастирства. Без цього мало священиків буде тішитися успіхом зі своїх проповідей. Навіть ті, що вложать у проповідництво велику дозу праці, одначе не з мотивів випливаючих з потреби добрих проповідей, але задля попису або зі звичайного послуху своїй власти. З цих причин проповіди для неодного священика, це його постійне старання і журба, що через ціле життя слід в слід йде за ним з докором, що тут свого обовязку він не сповняє.

Тому треба би всему загалови духовенства поставитись до проповідництва серіозніше, трактувати його не як відроблення обовязку, лиш поставити його на рівень рівнорядний з рештою найважніших душпастирських функцій, поставити його на ту висоту, яку очеркують йому її природні завдання. Се повинен зробити загал, бо лише тоді можна усунути великі недостачі проповідництва.

І дійсно можна в нас завважити від якогось часу більшу дбайливість за добре проповідництво. Одначе не роблять цього всі, а лише частина. Тому ці спроби не осягають ціли. Більша часть духовенства звертає в проповідництві увагу на форму, а не на матерію. Вся увага тих священиків крутиться коло питання „як", а не коло слова „що", як колиб в звичайних наших розговорах звертано увагу не на предмет, лише на присудок в переконанню, що з самого присудка нас розуміють.

Тому то наші проповіди такі порозривані своєю ріжнородністю. Аж до затрати їх подібности хочби й в однім циклю. А треба знати, що найхосенніші ті проповіди, що голошені окремими циклями і трактуючі через довгий час один і той самий предмет. І навпаки: легко забувається зачасто переплітаний один предмет з другим. Такі проповіди будуть все нові і свіжі, але при тім і замало зрозумілі та трудні до запамятання. В них часто формою краснорічивости заслонюється предмет перед увагою вірних. Таким чином мимо навіть і великої праці та здібностей проповідники не осягають ціли.

Річ ясна, що коли всю увагу в проповіді звертати на добір високопарних слів і краснорічивих зворотів, тоді мимоволі постпонується предмет і його трактується поверховно. Говориться багато, але це в більшій части тавтольогія, з котрої визирає в своїм убожестві і наготі предмет. Особливо нинішні часи вимагають точнішого розбору релігійних проблєм. Бо зі шкодою для своїх душ вглиблюються в них самі вірні та їх розвязують мильно. Може в якійсь мірі це дало й привід до домішок у релігію так багато забобонів, а може й до повстання так багатьох сект в повоєнних часах.

Такими поверховними проповідями трудно осягнути головне завдання проповідництва, а саме — вплинути на аскетичне життя слухачів. Бо ці проповіди своїми рамами обнимають лише теоретичну сторону релігійного життя, трактують більше догматичні проблєми, а за те мало беруть під увагу потребу примінитися до вимог віри, заперечити себе, зі себе зробити жертву і тим способом наближатися до совершенства. Такі проповіди це немов наука катихизму фізично ще нерозвинених дітей, що їх щадиться, усуваючи від них духа жертви, що не відповідає ще їх силам. Мається на

увазі розум слухачів, а не серце, що є середовищем чуття та осідком понук до умертвіння, жертви й досконалости.

З цього виходить, що до освячення душ не вистарчать навіть і найкращі розумові проповіди, якщо вони не будуть атакувати аскетичним напрямом власного серця й слухачів, поривати його в сферу надприродного життя, в сферу релігійної чутливости, якщо людину не вирвуть з чисто земських почувань і не підібють її волю волі Сотворителя. Чимало буває в нас слухачів акатоликів або й жидів, що хвалять проповідника за краснорічивість, але серцем не переймаються його словами й не навертаються. Причиною тут брак духа аскетизму в проповідника і його проповідях, що зломав би вперту волю слухача. Такі проповіди, згідно з критикою одного ревного католика, вдоволяють слухача лише особою проповідника, а не змістом його науки.

З цеї причини часто священик вже й не має що говорити. Переговорить вже все з катихизму, з догматики, обяснить місця св. Євангелія й на тім кінець. Бо це ограничений матеріял. А навіть у відношенню до слухачів-простолюддя скінчений. Проповідник тут звичайно вертається *поновно до давнішої теми, перелицьовує її на ріжні способи*, щоби надати проповіди позір свіжої, нової, одначе безуспішно. Нарід легко відчуває, що це все вже було й на такій проповіди хіба лише нудиться або й виходить з неї. Неограничений і нескінчений лише дух аскетизму. Той самий корм можна подавати в ріжних формах страви. А все воно буде щось нове, свіже, бажане, сподіване. Те саме й з проповідництвом.

Тому далеко кращий успіх дають проповіди чутливі, з аскетичним напрямом, ділаючі на серце слухачів, на їхню волю. Один тут корм душі, а надається до ріжних форм подавання його вірним. Мимоволі родяться в серці постанови йти слідами Спасителя. Мимоволі тягнуть приклади. Особливо приклади самого проповідника. З таких проповідей вертаються домів часто вже не колишні собі вороги, лиш приятелі, не давні самолюби, але добродії убогих, не обманці, лише любимці правди. Такою проповідю навернув на Сошествіє Св. Духа св. Ап. Петро три тисячі людей. Тою самою силою проповідництва Св. Дух наділює кождого проповідника, що сам живе свято і своїх слухачів старається повести до совершенства. Дає він слухачам те, що сам посідає. Не лише силу розуму і знання, але й духа чеснот. Більше проповідає своїм життям ніж устами. Примір такого проповідництва дав нам св. Франц Боргій, що часто незрозумілою, чужою мовою зворушував слухачів до сліз. Видно, *що через нього говорив Св. Дух, немов через своє медіюм.* Раз відмовлявся він від проповіди ізза перевтоми. Тоді зроблено йому пропозицію бодай показатися вірним на

проповідниці. І вистарчило. Нарід, побачивши його, вибух таким плачем, що вже й не міг чути проповіди.

Проповідник, що сам перенятий бажанням совершенства і відповідно до того над собою працює, завсіди має про що говорити. Він до проповіди все розположений. Його проповідничий репертуар це його життя. Він безперервно вдуманий в засоби, що ведуть до совершенства. Безустанно проповідає він для себе самого, тому й готовий кождої хвилі до проповіди для других. Його щоденна праця іншого роду не є тут ніяк на перешкоді. Бо це лише хвилі відпочинку серед постійного проповідництва себе самого вірним.

В таких проповідників проповіди все нові, все свіжі, все цікаві й займаючі. Колиб занехали своє аскетичне життя, напевно перестали би проповідати цікаво й займаючо. В напрямі проповідництва перестали би бути творчими, жерело матеріялу до проповідей зі себе самих замкнули б і свої дальші проповіди хіба лише перелицьовували б. Вкінці стали б, бо Св. Дух вже не піддавав би ім нових думок в проповідництві.

Тому коли священики нарікають на брак теми до проповідей та бушують з невдоволенням по ріжних підручниках, то нехай би провірили своє життя, чи не занехали вони в собі духа аскетизму та не застановили проповідництва для свого усовершення, чи не обминули вони в провідництві найкращий примір зі себе, повний притягаючої сили. Не треба проповідей довгих, надто великої краснорічивости, добору слів. Це все доповняє зглядом слухачів аскетичне життя проповідника, многомовний примір його власного життя.

Нарід, як це можна легко запримітити, дивиться на проповідника як на перший примір. Найменша противорічність у його життю ділає на вірних відворотно: не будуючо, лиш руйнуючо. Вони відразу відвертають свою увагу від слів такого проповідника і стають цікавитися його життям. Їм стають перед очи всі моменти з його життя, які не відповіли чимсь його високій гідности. В їх серці родиться критика, упередження, підозріння, неприхильний настрій. Тоді слухач, замісць слухати проповіди й морально будуватися, хіба лише грішить, тихою або й голосною критикою проповідника. А нагодою до згіршення вірних є тут сам проповідник і незгідні з його власним життям його слова.

Такий проповідник стає урядовим манекіном і серед решти душпастирських обовязків. Мов автомат працює він в парохії. І на зверх такому священикови часто нема що й закинути, хіба лиш те, що його парохія не поступає вперед, а стоїть на тім самім рівні релігійного життя. Він не

дбає за совершенство парохії. В такій парохії не чіпаються вірних жадні нові ідеї, більші розмахи. Стан в ній пасивний, без прояв активного життя. Добрі може вже і не попсуються, але за те не поправляться злі.

З браку аскетичного життя духовенства в нас мабуть і така поверховність в проповідництві. Попросту нема в проповідника відваги порушувати в проповіді те, чого він не має в собі. Колиж свідомо порушить яку добру черту, зовсім чужу йому самому, то лише тим попсує ефект проповіди. Колись може й вистарчала проповідь, незгідна з життям проповідника, та сьогодні ні, рішучо ні!

Коли зважити, що діявол своє проповідництво розвиває, щоби нищити всі наші духово-релігійні надбання і уживає всіх можливих засобів свого проповідництва, як преса, театр, кіна, радія, віча, збори, реферати, і він сам, прикидуючись побідником над всякою нуждою та защитником людської долі, то ми й своє проповідництво мусимо поставити на рівень, здібний до успішної дефензиви. Перш за все мусимо проповідництву надати аскетичний напрям, мусимо вернути йому первісну силу душпастирювання. Як Христос Себе проповідав, так ми маємо проповідати в собі Христа. Отже маємо проповідати більше собою, своїми чертами душі, більше добрими примірами життя, ніж устами. У всіх душпастирських чинностях маємо наслідувати Первосвященика, заступати Його місце на землі. Перенестись у Його умовини, отже і в душпастирстві проподідництва. Маємо йти на проповідницю у Христовім розположенню душі, в Христовім наміренню, з бажанням проповідю принести Богу, славу а душам спасення. На взір Христа маємо проповідю ширити в душах Боже Царство.

Такий примір одначе, як Христос, каже нам бути дійсним Христом, живим членом містичного Христового Тіла. Тоді Боже слово, нами голошене, буде дійсно живе, плодюче, а не мертвим звуком на взір многих мертвих слів, з огляду на брак у них впливу на людей.

Багато є слів в щоденнім розговорі зайвих, ні добрих, ні злих. Нема про те мови, щоби в проповідь можна мішати слова шкідливі, згіршаючі, з огляду на суттєве її завдання, але не сміє в ній бути й слів хочби лише зайвих. Бо менше згіршення дадуть у світських розговорах слова тенденційно злі, ніж у проповідництві слова зайві. З такої проповіди вірні вертаються розчаровані. Вони того слова вижидали, чекали на нього цілий робучий тиждень, місяць, а може й рік. А тут його не було. Серед своїх щоденних терпінь, турбот і клопотів сподівалися у свято почути з уст священика слова потіхи, розради, підйому духа. А цього не було. Була справді бесіда, але не того змісту, що їм потрібно.

Світські бесіди змістом бувають звичайно індивідуальні,

для якоїсь лише партії, або й одиниць. Проповідь має бути змістом загальна. Кождий має з неї скористати щось для себе. Тому що на проповідь йдуть всі з наміром з неї скористати, мусить вона всіх задовольнити. Оскільки хто з проповіди вертається невдоволений, то це доказ недоброї проповіди. Хочби йшло лише про мале число невдоволених вірних, а решта і хвалила б проповідь, то треба сейчас проповідникови провірити свою проповідь, звернути на якусь недостачу увагу. Треба провірити йому своє життя, чи ствердив він ним свою проповідь. Хочби ніде не був ригоризм оправданий, то в проповідництві мусить бути.

Проповіднича ділянка душпастирства не знає прикладу невдоволення з проповідника святого. Хочби яка мізерна проповідь в слова та слабонька стилем, то все вона слухачів очаровувала, одушевляла. Поривала найтвердші серця. Сама поява такого проповідника на очи слухачам зворушувала їх серця в сторону добрих наклонів. Хоч він стояв мовчки, то вони слухали серцем те, чого ще не чули уші. Вони вслухувалися ушима віри, переконувалися, що він не обманює, що свому високому післанництву щирий, що сам тим жиє, чим їх відживляє.

Буває у світськім життю, що появу бесідника на трибуні з великого вдоволення оплескує публика, хоч ще не знає, що буде говорити. Бо переконана про його життя, свідома його духових вартостей. Тим більше потрібне це в проповідництві, де маємо Христа проповідати й вірних духово в Христа перемінювати. А дальше, заступаючи Христа, себе проповідати й вірних духово в себе перемінювати.

Вірні на важкім шляху життя шукають не лише слів розради і помочі в горю, але й постійного приміру практичних засад. Тому з одушевленням витають на проповідницях появу святих проповідників, наче самого Христа й лише з їх проповідей належно користають.

Перша стиґматичка у нашій Церкві

Певно вже всі читачі „Ниви“ знають з часописів про Настю Волошин, нашу українську стиґматичку. Я сам писав про неї в „Ділі“ (5—15 XII 1935) та в „Меті“ (різдвяне число). На просьбу Редакції „Ниви“ знову пишу про неї, а не хотів би я повторятися, — хиба тільки в тому, що конечне. Нема ні найменшого сумніву, що Настя є дійсною стиґматичкою, і то „повного стилю“. Вона народилася 27 жовтня 1911 р. в Краснім, парохія Майдан сінявський, повіт Ярослав. Прийшла на світ як остання, 11-та дитина вбогих селян. Бідувала ціле життя, служила по людях. Перші стиґ-

матичні рани дістала при кінці червня 1935 р. у Млинах, повіт Яворів, де служила в заможнішого господаря Стефана Вачка. Ціле життя Настя відзначалася чистим і ніжним характером та глибокою побожністю, жаром молитви, хоч притім у всьому поводилася, як звичайно наша добра сільська дівчина, що вважає на себе. Першу стигматичну рану дістала на грудях по лівому боці 28 червня, а в неділю 30 червня, в церкві зараз по св. Причастю, дістала другу рану, на правім рамени у формі великого хреста. З тими ранами вона таїлася впродовж двох місяців, бо „не було приказу" виявляти сього. Рану на лівій долоні Настя дістала на наше Успення Преч. Діви (28 VIII), а зараз слідуючого дня рану на правій долоні. Притім у її руках був вбитий реальний цвях (сього не було ні при одній іншій стигматизованій особі). Цвях мав щораз інакший вигляд (краску і грубість), а своєю формою ріжнився від усіх, людьми уживаних, цвяхів. Сей цвях при світлі без сліду зникав, як це зізнав заприсяжений очевидець і сама Настя.

3. вересня Настя перший раз дістала рани на чолі і плакала кровавими сльозами. В неділю 8 вересня Настя дістала від Матери Божої ніклевий трираменний хрестик на позолоченому ланцюжку, а рана у формі хреста на правому рамени зникла їй безслідно. Се була така „заміна", бо Настя просила Божу Матір, щоб їй заміняла хрестну рану на рамени на щось інше, бо при праці дуже докучала їй та рана. Рани на горішньому боці долонь і на ногах Настя дістала пізніше. До несповна пів року завершилась у неї комплєтна стигматизація (в Тереси Найман до року). Тому, що до Насті до Млинів сходилися тисячі людей (на Чесного Хреста було 9000 людей), яворівське староство взяло Настю на обсервацію до яворівського шпиталю, а потім вислало її до львівського шпиталю, де Настя перебула три тижні (а в Яворові тиждень). У шпиталях задивлялися на Настю як на „істеричну ошустку" і спершу „грубо" підходили до її проблєми. Ще й дотепер болять Настю очі від того, що підчас екстази пускали її до очей сильне світло. Зі шпиталя 14 листопада взяли Настю СС. Василіянки (при вул. Потоцького) до себе. Від 24 грудня 1935 до нашого Нового Року Настя була в Млинах і відвідала свою матір у Краснім (батько її помер 1922 р.). Вкоротці годі накреслити вірнішу сильветку Насті як стигматички. Пишу книжку про неї — ніхто „невтаємничений" ані сподіватися не може, як усі факти сильно стоять та яке їх богатство.

Рани Насті мають розміщення й вигляд Христових ран: рана на грудях 3 цм довга, повздовжна, як Настя твердить, проходить аж до серця; рани на руках і на ногах наче пробиті цвяхом. Стигматизований організм мусить удержу-

вати сі рани завсіди в „живому“ стані, щоб вони ані не розростались, ані не заникали. В тій ціли організм витворює навіть окремі фізіольогічні субстанції. Раз запримітив я в отвертій рані на нозі Насті жовто-білу субстанцію, що була збита в кульочку. Занепокоєний запитався я Насті, чи ся рана не буде „матеріялізувати“ (ропіти)? Настя відповіла, що се така масть, що гоїть рани, а вона твориться з жовчі і оцту (Настя має „внутрішні директиви“ щодо своїх ран, які завсіди виявлялися доцільні й правдиві). Власне отсю масть яворівський фізик др. Радло взяв за „познаки ропнення“ ран Насті. Отже саме навиворіт!

Стигматизація не полягає тільки на „Христових ранах“ та „Христових терпіннях“, але вяжуться з нею ще й інші явища, як сила молитви (аж до ступня чудотворности), телєпатія, ясновидючість, вплив на душі інших людей, екстеріоризація душі (душа виходить з тіла і ходить по світі) та ін. В Насті сі явища дуже богаті й сильно розвинені.

Тому, що під адресою Насті приходять листи від ріжних осіб з просьбою, щоб Настя молилася за тяжко (переважно невилікувально) хорих, мушу тут пояснити, до яких меж сягає чудотворна сила стигматиків. Погляд на се я собі виробив, порівнуючи життєписи ріжних стигматизованих осіб з тим, що я ствердив на Насті з цілою певністю. Коли Настя хоче якомусь хорому помогти, то мусить його хоробу перебрати на себе вбуквальнім значінню і мусить її „відтерпіти“. Коли нпр. перебере від когось кашель, то сама буде кашляти (без усякої фізичної причини), коли перебере стрикання в ухах, то їй самій буде в ухах стрикати, а хорий (від котрого перебрала хоробу) аж тоді буде цілком здоровий, коли вона вже його недугу „відтерпить“. Якщоб Настя хотіла помогти якомусь тяжко, невилікувально хорому, то мабуть сама мусіла би вмерти, щоб йому покращало. Сугестія тут виключена, се діється зовсім реально (про се маю 100 %-ову певність і докази на се).

Недуги, що їх Настя перебирає на себе від інших людей, дуже винищують організм Насті. Задурно нема нічого! З цього ясно, що Настю треба просто охоронювати перед перебиранням на себе недуг інших людей, а не щоб її замучувати просьбами, щоби молилася за сих чи тих недужих.

Які наслідки мають Настині „Христові терпіння“, сього я ще не міг ствердити. Мабуть сього ніколи й не буде можна наглядніше ствердити, бо сі наслідки мусять бути загальні, як і наслідки особистих Христових мук, і певно сам Христос розпоряджає ними.

Аж до останніх днів глядів я на „стигматичні рани й терпіння“ як на символ „Христових ран і терпінь“ (при-

писував я їм тільки декораційне, символічне значіння). Та коли я докладно зрозумів, що Настя зовсім реально перебирає чужу хоробу на себе (від хорого вона дематеріялізованим способом бере реальний „екстракт“ його недужого організму, а замісць того дає йому в його організм реальні здорові сили свого власного організму) — коли я се зрозумів, то стало мені ясно, що й Христові рани та терпіння Настя мусіла „перебрати“ від Христа так само р е а л ь н о, а не тільки символічно. Значить, що її „Христові терпіння“ се дійсно р е а л ь н е с п і в т е р п і н н я з Х р и с т о м.

Так прийшов я до вироблення собі погляду про метафізично-психольогічний характер стигматизації взагалі. Що се стигматизація? С е м о ж н і с т ь п е р е б и р а т и н а с е б е ч у ж і н е д у г и й т е р п і н н я, з а ч и н а ю ч и в і д п е р е б р а н н я н а с е б е Х р и с т о в и х т е р п і н ь — у т і й ц і л и, щ о б и т е р п л я ч о м у п о м о г т и.

Яка се світла ілюстрація для глибшого зрозуміння в і д к у п л е н н я в з а г а л і (Христос взяв людські гріхи на себе і „відтерпів“ їх) — се полишаю читачеви для медитації.

* * *

З а в в а г а. Настя, як служниця, що вже не може далі служити, позбавлена всяких засобів до життя. Їй не вільно приймати ніяких грошей, а пречінь треба грошей бодай на її одежу і т. ін. Я видав серію її фотографій, щоб добути якийсь фонд на потреби Насті. Дотепер сей рахунок так виглядає: приходу з розпроданих фотографій є 92·50 зл., а видатків на фотографії і найпотребніші потреби Насті (дещо з зимової одежі) 256·80 зл. Сумний образ! Але він прозирає також із наших часописів. Представники польських пресових аґенцій докладають усяких старань, щоб добути інформації про Настю — і вийде такий собі скандал, що в польських часописах буде про Настю більше і скоріше, ніж у наших (зрештою се вже спершу було, бо вперше стали писати про Настю польські часописи, а наші щойно за ними). Показується, хто і як уміє оцінити вагу явища світового значіння. В нас усі будуть писати про „теля з двома головами“, але про нашу українську стигматичку, першу в східній Церкві — тут уже верховодить дрібне сусідське вирахування, мовляв: „нехай тільки сусіди збляmуються, а тоді ми станемо ликувати!“...

„Провіденціяльно“ я вдоволений з такого ходу слави Насті (бо надто наглий і легкий розголос з правила тягне за собою долю „соломяного вогню“); але „патріотично“ пригноблений малою здібністю наших творчих сил зі світовим характером.

Фотографії Насті коштують 50 гр штука. При замовлюванню гроші треба згори прислати, бо, як поданий рахунок виказує, я не всилі більше своїми грішми „форсувати". Замовлення присилати на мою адресу: Львів, пл. св. Юрія 5.

о. Г. Костельник

о. Юліян Дзерович

„Посмертний фонд"

Комісія Вдовичо-сирітського Фонду по священиках львівської Архиепархії поручила мені на своїому засіданню розглянутися добре в правильнику т. зв. „Похоронного фонду", який, хоч введений вже три роки назад, чомусь не обєднав ще всіх священиків нашої Архиєпархії та не впорядкований ще як слід, дає своїм хаотичним діловодством богато причин до нарікання.

Моїм завданням було вглянути в дотеперішнє діловодство цього фонду, приглянутися користям, які він несе членам, зглядно їх родинам і подати від себе свої завваги, які причинилися б до доброго впорядкування цеї інституції.

Вивязуюся з наложеного на мене обовязку і подаю Отцям Співбратям мої завввваги до розважання і до дискусії ще заздалегідь перед Загальними Зборами „Вдовичо-Сирітського фонду", на яких запала б остаточно ухвала щодо способу ведення „похоронного фонду". Прошу присвятити трохи уваги цій, такій пекучій квестії, прочитати уважно отсі стрічки, обговорити їх з родиною, яка тут найбільше заінтересована, передискутувати її з сусідами, а то й на соборчиках, щоби на Загальних Зборах ВСФ пішла підготована, річева дискусія і остаточне впорядкування цього фонду.

Перед написанням отсеї статті я переглянув правильники „фонду посмертних запомог" двох учительських організацій, а саме товариства „Взаємної Помочи" учителів вселюдних шкіл і „Учительської Громади" професорів середніх шкіл і мої завваги опираю на обох цих статутах, очевидно із змінами, які наша священича організація вимагає.

Передовсім годиться сказати, що за дотеперішнє невиразне ведення фонду не можна винувати управу фонду, а вину треба радше шукати у деяких оо. деканів, які не дбають про точність своїх виказів, висилають гроші, не пишучи від кого, за який час, на яку ціль і через це вносять хаос у діловодство фонду. Цікаво нпр., що одного отця декана не можна упросити ні умолити, щоби написав у виказі присланих грошей не парохію, де священик перебуває, а імя священика. Воно є по перше нельогічно, бо не

парохія посилає гроші, а священик, по другє: утруднює це діловодство, бо львівський службовик фонду мусить мати шематизм в руках, щоби заглянув, хто в даному селі є священиком, по третє: дуже часто буває, що священик перенесений протягом року і вкладки через це хибно записуються дальше бувшому священикови цеї парохії, а не новому, а по четверте: чейже це той самий труд для отця декана написати імя священика, а не імя парохії. А найважніше те, що о. декан не слухає таких просьб і представлень діловодчиків зі Львова і далі висилає викази парохій. Ось мала пробка, як тяжко урядувати при такій впертости, яку вияиляють деякі оо. декани. А знов інші оо. декани мають свої інші уподобання і погляди на цю преважну справу, нпр. присилають гроші без виказу і не дадуться від свого способу урядования відвести. Отже перша умовина доброго ведення фонду є добре діловодство на „низах". Коли нинішній проєкт буде принятий, а він буде дуже упрощений і поєдинчий, мусять безумовно всі члени і їх збірщики повинуватися, а тоді устануть хаос і нарікання.

Посмертний фонд, це направду *добра думка, направду корисна льоката капіталу, це дійсно велика харитативна поміч в найтяжчій хвилі для кождого священика.* А поміч ця буде тимбільша, якщо до членства похоронного фонду приступлять всі священики без виїмку, від крилошан починаючи, а кінчаючи на нововисвяченому священикови.

Дальше годиться піднести, що неслушно оо. безженні співбраття уважають цей фонд інституцією хосенною лиш для жонатих священиків, бо — мовляв — з нього користають вдовиці й діти по жонатих священиках. Атже і безженний священик мусить бути похований і якщо він присвятився без застережень свому високому званню та жиє вбого, з великою посвятою для своєї убогої пастви, то навіть нема защо його поховати. Зрештою і безженний має звичайно біля себе то маму, то батька, то вбогу родину, яка по смерти свого кормителя попадає в скрайню біду, отже годиться і їх заосмотрити як слід. Навіть коли б не було кому цих грошей з рідні лишити, можна їх в своїй останній волі передати на церкву, шпиталь, захоронку, які з подякою впишуть його імя в свою пропамятну книгу як свого добродія.

Найкраще був би впорядкований цей фонд тоді, коли всі його члени виставили б декларацію, якою уповажнюють консисторський обрахунковий відділ вже тут у Львові стягати означену суму з їх поборів. Відпала б тоді робота оо. деканам, відпали б кошта почтової пересилки грошей туди й назад і дуже упростило б маніпуляцію.

Знаю, шо навіть були спроби з боку управи фонду, завести діловодство в такий спосіб, але щож? Дуже богато

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

деканатів не відгукнулося на це зарядження, ба навіть посипалися протести, нераз в дуже різкій формі і то прямо в листах до Високопреосвященого Митрополита, в яких оо. протестанти противилися стяганню їм з їх поборів яких-небудь датків. А що Впреосв. Митрополит — зовсім слушно — уважає цей фонд за харитативну установу, а до діла милосердя ніхто не може бути змушений, навіть священик, то й лишилося скомпліковане діловодство через деканати.

Але добра справа не скоро прийметься і не раз і не два треба користи її представити, шоби люди за нею пішли.

Тому пропоную зробити ще раз спробу з цими заявами, очивидно не змушуючи нікого із священиків до їх підписування. Взір такої деклярації вислала б управа похоронного фонду до підпису кождому священикови з о к р е м а, а не гуртом на одному папері від цілого деканату.

Натомісць взір деклярації, хто має бути обділений по смерти, поміщую понижче, щоби переконати всіх, що в о н и, з а б е з п е ч у ю ч и с е б е, можуть свобідно розпоряджуватися своїм грошем:

ДЕКЛЯРАЦІЯ,

якою я, підписаний член „Похоронного фонду“ львівської греко-кат. Архидієцезії, постановляю і позволяю, щоби належну по думці Правильника „Посмертного фонду“ суму — по моїй смерти посмертну допомогу виплатила управа фонду п. .....

Застерігаю собі право змінити кождого часу цю постанову й визначити іншу особу до побрання згаданої запомоги.

Підписана управа „Похоронного фонду“ приймає отсю заяву до відома.

Місцевість, дата .....

Власноручний підпис деклярующого члена.....

Посвідчаємо, що о. ..... нинішню декларацію підписав власноручно в нашій прияві.

Власноручні підписи 2 свідків, членів „Похоронного фонду“.

.....

Пропоную зміну способу плачення вкладок. Дотепер було так, що священики-члени складали місячно на руки о. декана стільки разів по 3 зл. скільки случаїв смерти в попередньому місяці зайшло. Були місяці, коли було й три случаї смерти (нпр. липень 1931), а тоді премія, зложена священиком, виносила 9 зл., а були місяці, що ніхто не помер. На мою думку краще буде складати по 5 зл. місячно, що зробить річно 60 зл. і вийде на одно із старим способом складання на випадок смерти по 3 зл. А то чому так? Погляньмо в шематизм за останні роки, а побачимо, що число членів посмертного фонду постійно росте і так:

в р. 1932	вмерло	11	членів	посм.	ф.	на	12	священиків
1933	„	13	„	„	„	„	24	„
1934	„	15	„	„	„	„	19	„
1935	„	15	„	„	„	„	18	„
разом		54					73	„

Поділім число 54 членів „посмертного фонду“ через 4 (роки), то пересічно випадає річно 14 случаїв смерти. Помножім це пересічне число 14 через 3 (золоті), то дає квоту 42 зл. Коли однак приймемо загальне число померших священиків (навіть нечленів похоронного фонду), то вийде число 73 померших священиків; поділім це знов через чотири роки, то вийде пересічне число 18 священиків. Помножім це пересічне число 12 по 3 зл. від кождого случаю, то дасть 54 зл.

Правда, платячи по 5 зл. місячно, випалоб о 6 зл. дорожче, як коли складалося б по 3 зл. від кождого випадку, але ця надвижка пішла б частинно на адміністрацію, переписку, книги, почту, дрібну ремунерацію для референта, а частинно до резервового фонду. Ану ж прийшов би який катастрофальний рік на священиків і вмерло б кілька священиків більше, то не було б журби, бо резервовий фонд покрив би дефіцит [1]).

—o—

А тепер пригляньмося поодиноким деканатам, який відгук цей „похоронний фонд“ найшов між нашими співбратьми?

Не належать зовсім до „похоронного фонду“ деканати: Броди, Микулинці, Озірна, Оліїв, Перегінсько, Перемишляни, Теребовля, Тернопіль.

З інших деканатів належить ось яке число священиків:

Бережани	16	Збараж	14	Рожнітів	15
Бібрка	15	Зборів	14	Скалат	18
Болехів	15	Золочів	20	Сколє	14
Бурштин	19	Калуш	18	Стрий	20
Буськ	13	Козлів	15	Стрілиська	15
Винники	17	Лопатин	14	Струм. Камінка	13
Войнилів	11	Львів	33	Тухля	17
Галич	16	Миколаїв	17	Унів	13
Глиняни	18	Милятин	12	Ходорів	16
Городок	16	Нараїв	14	Щирець	15
Грималів	15	Нове Село	17	Янів	14
Долина	16	Олесько	18	Яричів	15
Жидачів	15	Підгайці	14	Катихити	2
Журавно	15	Поморяни	18		735
Залізці	14	Радехів	16		
Зарваниця	12	Рогатин	19		

[1]) Зрештою місячна ставка могла б бути менша, замісць 5 зл. могла б бути 4 зл., що річно дало б $12 \times 4 = 48$ зл., але тоді й виплачена премія на випадок смерти була б менша.

Я пропоную сталу квоту до виплати, отже напр. 2000 зл., бо таку сталу квоту (*независиму від числа членів*) мають обі учительські орга-

Маємо отже 735 членів. Помножім це число через 3, то маємо 2205 зл. Була б це гарна запомога в найтяжчій хвилі, яку може священика і його сімю стрінути. А тимчасом найвища премія, яку досі отримали вдовиці, є 1600 зл. і то не виплачувана ціла нараз, а частями. Чому ж це так? Число 735 членів, яке подаю, є числом з листопада 1935 р. т. є вже тоді, коли богато вдовиць відійшло з плачем з консисторської канцелярії, що їм нічого не належиться з похоронного фонду, бо покійний муж чи батько не належав до „похоронного фонду"...

Тому тепер щойно підбігають щораз нові члени, бачучи наглядні користи з такої харитативної асекурації. Так! Але що зробити з попередніми вкладками за попередно померших членів? Цеж несправедливо було б, якщо одні священики, повіривши в хосенність отсеї харитативної акції, як добрі мужі, батьки і кормителі своєї родини негайно приступили до неї, а другі щойно в останньому часі.

Але богато священиків, що хотіли б приступити, стримуються тому, бо всім новоприступившим каже управа фонду заплатити за всі случаї смерти від початку істнування фонду. А що цих случаїв смерти було досі 54, то помножім це число через три золоті, то дасть квоту 162 зл. і тілько повинні б усі новоприступаючі священики, висвячені перед роком 1932 (заснування фонду) заплатити, якщо мали б користати з нього. А що сто шість десять і два золоті нині великі гроші, хочби їх мав священик сплатити в ратах по десяти золотих (крім біжучої місячної вкладки по 5 зл, або по 3 зл. від кождого випадку смерти), то богато членів давного довгу не сплачує, або відтягається від вступлення в члени і лишає родину без заосмотрення.

На мою думку, цю справу далося б розвязати в цей спосіб: Нехай вступають всі в члени похоронного фонду без вирівнювання давніх вкладок, але в разі смерти їм відтягнеться від квоти, яка буде виплачена всім іншим членам, які від початку заснування вписані, така квота, яку саме ті основоположні члени вплатили.

Однак ця постанова повинна обовязувати лише якийсь переходовий час, н. пр. три місяці, щоби це не доводило до надуживань. Хтось н. пр. вже хорий, (досі не вплатив ні сотика), бачить, що зле і смерть вже острить

нізації. „Учительська Громада" дає 700 зл. посмертної підмоги родині помершого члена, а „Товариство Взаїмної Помочі Учителів" дає 2000 зл. підмоги. Квота зависима від числа членів, не дала б так скоро означитися, а саме через неналаднане діловодство по деканатах, як то було з попередніми випадками, де отець декан цілий рік не предкладає спису вплачених вкладок і через те й вдовиця з його деканату з його вини не дістала підмоги.

тупу косу, а добре б було, коли б родина взяла по смерти готівку понад 2000 зл., хочби поменшену о незаплачені від початку істнування фонду вкладки (тепер н. пр. 162 зл.); вписувався б в останній хвилі і мав би право полишити родині гарну квоту по заплаченню навіть лиш 3 зглядно 5 золотих. По скінченню цих трьох місяців можна б було вступати в члени ще через три дальші місяці по вплаті готівкою 162 зл.; а опісля мали б право вступити до цього фонду лише новоординовані священики.

В такий спосіб повставленій справі для старших священиків, що є поза 46 роком життя, є це асекурація направду корисна, бо ніодна асекурація їм не прийме за оплатою 60 зл. річної премії.

Тому, що цей фонд щойно основується і йде про те, щоби як найбільше членів стягнути, зробити цей фонд популярним і конечним, можна б неразі приняти до нього навіть найстарших священиків, якщо лише заявили б найдальше до трьох місяців охоту до нього приступити. Ба! що скажу? Навіть інакше неможливо зробити, бо на 740 дотеперішніх членів є богато вікових священиків, яких управа фонду без ніякого застереження вже приймила і вони свої вкладки досі точно вплачували, тому годі їх тепер виключати від добродійства цеї харитативної акції

Такий привілей для старших священиків належався би їм також тому, що він був би злучений з користю для молодших священиків. А це як? А це чому? Бо поділім священиків у віці від 25—45 літ і на священиків від 45—75 і більше літ, то побачимо, що їх майже буде по половині. Якщо старші священики були б виключені від цеї харитативної асекурації, то лишилося б около 350 священиків молодших, які складали б по 3 зл. від випадку смерти й тоді премія не виносила б 2000 зл., тільки найвище 1000 зл. А зрештою щоденний досвід каже, що ніхто, навіть новоординований священик, не є певніший свого життя, як старий, осивілий в службі Христовій душпастир. Це вже є воля Божа, а не людська калькуляція.

Коли б однак хто таки мав ще які заміти і на підставі рахунку правдоподібности й асекураційної техніки противився б приниманню старших священиків на рівних даних з молодими священиками, то можна б ставку старших священиків збільшити, здвоїти, піднести до 6 зл. від випадку, або 10 зл. місячно, але це дуже утруднило б діловодство, калькуляцію з виплатами висоти премій і відстрашувало б богато старших священиків приступати в члени.

Натомісць зовсім раціональним признавби я домагання молодших священиків, якщо б вони платили вже трийцять літ свою ставку до похоронного фонду, щоби їх по трий-

цятьох роках звільнити від дальшого плачення. А то на якій основі? Бо вони заплатили вже 30 разів по 60 зл. т. є. 1800 зл. без відсотків, а що посмертна премія виносила б правдоподібно довший час по 2000 зл., то вони вже свою премію виплатили вповні. Коли б вони померли вже н. пр. як ювиляти, то та їх ставка 1800 зл. ще процентувалася б через 20 літ. А звідки взялося б тільки грошей на оплату случаїв смерти, якщо тільки священиків по 30-ох літах перестали б платити? Тут прийшовби в поміч резервовий фонд, який по 30 літах давав би показну квоту, яка сама оплачувала б ставки за тих, що платили через трийцять літ.

Може то й недокладно викалькульований рахунок правдоподібности і може треба було б час плачення премій продовжити на 40 літ, щоби процент від вплаченої квоти покривав вкладки позасороклітні; але мені здається, що кождий з членів посмертного фонду згодився би платити таку „премію за довге життя", щоби лиш міг ще живим для своєї рідні працювати. Атже в асекураційних товариствах, коли хто асекурується на пережиття, то нераз, коли Господь поблагословить кого довгим життям, хоч така посмертна ставка є менше від доживотної (яку побирає ще сам обезпечений), обезпечений грубо переплачує ту ставку, яку возьме його родина по смерти. Дай Боже кожному переплатити свою полісу!

Це є основні думки такої нашої харитативної асекурації, і як з цих стрічок, а також і з трилітного досвіду ясно показується, є це направду дуже гарна думка і дуже хосенна інституція. Вона потребує лише: а) масового членства всіх священиків; б) стягання вкладок консисторською канцелярією, і 3) стало означеної щомісячної вкладки; 4) зміненого, проглядного, ясного діловодства, яким не можна обтяжувати вже безмірно обтяжених працею священиків, а треба б поручити ведення книг окремим діловодчикам, які за якоюсь означеною ремунерацією вели б книги „посмертного фонду", щоби можна кождої хвилі зорієнтуватися, скільки є членів фонду? Скільки є готівки (на книжечках і льокаціях) в касі? Скільки вже і в якій висоті виплачено премії членам родини?

Треба б основно змінити дотеперішнє діловодство, завести поазбучну картотеку (не деканальну, — бо священики переходять від деканату до деканату і витворюється хаос у веденню книг). Касові книги мусіли б бути ведені окремо від книг вдовичо-сирітського фонду, а тимбільш окремо від консисторських касових книг.

Але я вже входжу в подробиці діловодства цього фонду. Та не дивно, бо від цього я й вийшов і це властиво

я мав зробити з поручення комісії вдовичо-сирітського фонду: приглянутися недомаганням отсього фонду. Недомагання ці уступлять, якщо піде цей фонд по лінії поставлених мною повищих чотирьох постулятів. Та всетаки мої свова не є ще остаточним вислідом наших розважань над поправою недомагань цього фонду, а отсю статтю прошу уважати як дискусійну, підготовляючу найбижчі загальні збори Вдовичо-сирітського фонду, до якого цей посмертний фонд є прилучений.

Не хочу тут зовсім торкатися цеї вже нераз вентильованої квестії, чи не добре булоби фонд цей прилучити до Тов. св. Андрея, яке якраз має такі ціли в своїх статутах, бо останні Загальні Збори Вдовичо-сирітського фонду порішили орудування „посмертним фондом" лишити при собі. А духовенству це вже буде байдуже, в чиїх руках буде цей фонд, якщо лиш буде він добре ведений і добре впорядкований.

З голосів преси

Книжка о. Пл. Мартинюка ЧСВВ. п. з. „Неподільне серце священика в службі Бога і Церкви" в освітленню чужинної преси.

Книжка о. Плятона Мартинюка ЧСВВ, що вийшла перед кількома місяцями з друкарні ОО. Василіян в Жовкві, і що має вже відому передісторію, викликала серед нашого духовенства і світського громадянства прикре враження. Передусім заскочила всіх поява згаданої книжки *саме тепер*, коли болюча справа целібату нашого духовенства трохи притихла і коли загалом відносини на релігійно-церковнім відтинку нашого національного життя поправляються та консолідуються. Поява згаданої книжки насуває мимохіть думку, що комусь дуже на тім залежить, щоби боротьба в нутрі нашої Церкви і далі велася та ослаблювала наші творчі сили, так дуже в нинішніх часах потрібні. Ми далекі від цього, щоби Шан. Авторови такий мотив підсувати і він напевно такого наміру не мав, але справа проти його волі бере такий оборот.

Про книжку о. Мартинюка не було досі в українській пресі ні одної глибшої й основнішої рецензії, саме тому, що пишучи рецензію, муситься знов розогнювати рану нашого церковного організму, яка поволі зачала гоїтися. Пишучи таку рецензію, треба би написати полємічний трактат, а це в нинішніх часах і недоцільне і з ріжних оглядів небажане.

Тому Шан. Читачам „Ниви“ цікаво буде прочитати, що про книжку о. Мартинюка пишуть чужинці. В виленському двотижневику **„Przegląd Wileński“** ч. 22—23, з 19. XII 1935, появилася стаття — рецензія на згадану книжку п. з. **„Dokoła celibatu“** під криптонімом **„Grek“**. Для орієнтації подаємо, що автор статті це мабуть один із визначних латинських священиків (отже безженний).

Подаємо статтю в цілости, без ніяких скорочувань.

* * *

„В перших повоєнних роках — пише Автор — розгорілася у львівській провінції гр.-кат. обряду гостра пресова полеміка в справі целібату. Здавалося, що вона в останніх роках якось пригасає, аж тут вийшла цього року книжка василіянина, о. Плятона Мартинюка: *Неподільне серце священика в службі Бога і Церкви* (Жовква 1935) і згадана справа розгорілася знов, цим разом мабуть уже на довший час.

Ось тут хочемо обговорити важніші і цікавіші уступи цієї книжки, бо квестія целібату цікавить нині також і в нас досить широкі круги католиків, тому що вона не є виключно квестією церковною, але теж суспільною і моральною. Автор обговорюваної книжки університетський товариш пишучого отсі стрічки. Тому ясно, що ніодна критична заввага, а їх тут мусить бути доволі, не буде мати на оці особу автора, а виключно тільки саму проблєму, таку в нинішніх часах для гр.-католиків незвичайно актуальну.

*

Поставмо передусім запит: чи книжка о. Мартинюка була під сю пору потрібна? Думаємо, що зовсім ні. Студії і розвідки на тему целібату, річ ясна, потрібні, але гр.-кат. Церква має вже нині значний гурт безженного світського духовенства, який заєдно росте, і це в першу чергу якраз його завдання — узасаднювати життям, словом і пером цінности і користи целібату. Скаже хтось: нема заборонених тем, йде лиш про те, щоби ясування було властиве. Тому признаючи авторам хочби і найширше право довільного вибирання тем, треба тямити, що тематика має теж свої норми і вимоги. Що сказав би н. пр. монах, коли б так світський священик, що з природи річи стоїть далеко від монашого життя, вимучив працю на чужу йому тему, ось н. пр.: *Як повинен монах розуміти і практикувати т. зв. культу* (= самообвинувачення себе із зовнішніх провин перед настоятелем монастиря), даючи до цього ще й піднаголовок: *підручник для мужеських монастирів?* Монахи прийняли би недобре такий вчинок світського співбрата.

Нехай же також зволять самі зрозуміти, яке враження мусить зробити книжка о. М. на жонатім священику, якщо він інтелігентна людина і шанує свій стан. Для книжки, про яку тут говоримо, не маю і не знаю кращої назви, як *василіянський диктат* для світського духовенства. Про целібат гр.-кат. духовенства висказався папа Пій XI осьтакими словами: *In hanc delicatissimam materiam nunquam te ingeram!*... Ідеалом повинна тут стати *не* субординація світського духовенства монашому, але *координація* обох.

Метафоричний наголовок цього твору, що бє на почування, не може ніяк закрити факту, що маємо тут діло із відомою медвежою прислугою для справи введення до гр.-кат. Церкви обовязкового целібату.

Перед хвилею назвали ми ефектовний наголовок книжки радше метафоричним. *Неподільне серце священика*... звучить без сумніву гарно і велично та добре надається для гасла. Однак це тільки метафора, бо живучи на землі, кождий чоловік вже засуджений, і то якраз самим життям, *на поділи*, яких ніколи не вдається йому вповні виминути. Однаково целєбс, як і чернець, є тут поділені, нераз навіть таки дуже! Якраз поділені вони не деінде, тільки *в серці*. Деяких поділів навіть позитивно хоче від сотворіння сам Творець — Бог, стверджуючи це релігійними санкціями. Добре, якщо сам наголовок книжки спонукує читача до величнього напряму, але правні норми, так як математика, вимагають точности. Тому теж всі метафори криють у собі деякі небезпеки.

Один із найбільших блудів книжки о. М. це невмісне і вперте оперування поняттям і термінами, як: *щастя, щасливий*..., що їх заєдно намагається вязати із целібатом, так начеб вони були його конечним атрибутом. Тимчасом дуже субєктивне поняття земського щастя не йде вслід ані за целєбсом, ані за священиком жонатим, ані за монахом, ані врешті за ніяким іншим станом. Не будемо тут рішати, хто щасливіший: парох чи лікар, монах чи аптикар... Відомі є вправді в Римі: *Commissio Biblica, Commissio Liturgica*, істнувала до недавна й сумної памяти: *Commissio pro Russia*, але ми глибоко переконані, що мимо великого впливу монаших чинів у Ватикані, не впадуть там ніколи на думку покликати до життя анальогічну інституцію, яка називалася б *Комісією для дефініювання поняття щастя* поодиноких людей на цій долині сліз... Цей капітальний хаос понять, що вється через цілу книжку о. М., повстав мабуть із просто незрозумілого у фільософа і теольога помішання двох річей *beatitudo* (надприродне і вічне щастя, або його передсмак) і *felicitas* (земське щастя). Хіба ж богата і гарна українська мова зовсім їх від себе не відрізняє?

Дальше говорить автор про *завзятих ворогів і світлих*

оборонців целібату. Буває й так, але буває часом також інакше, а навіть навпаки. Тому не вільно про всіх противників целібату говорити ричалтом, що вони є теж і його ворогами і що нема між ними людей ідейних, які горячо любили би Церкву. Так само і серед оборонців целібату бували і часто бувають святоші, карієровичі, підхлібники, лизуни. Відомий теж факт, що дівицтво тіла не все йде в парі з дівицтвом духа і навпаки. Мимо цього, о. М. розмістив світла і тіні так, як давні протестантські малярі, які на своїх малюнках поміщували Лютра звичайно близько вікна, через яке падав сніп сонячних лучів, а його суддів-кардиналів малювали в темному куті судової салі, завдяки чому бідолахи богато тратили на вигляді.

В книжці о. М. говориться про стид, що його деякі функції тіла в людях звичайно викликують. У відповідних уступах (розділах) дуже живо відчувається, як дуже пригодилась би авторови поважна наукова праця про історію стиду в людському роді. А що такої книжки ще нема, або автор не мав її під рукою, тому й висказав він низку занадто аподиктичних тверджень, що їх належить брати критично. Атже ж у цій ділянці ще так богато речей *умовних!* Належить теж прецизійно відрізнити, скільки в почуттю стиду міститься бажання ізоляції, замилування до інтимности... Також абсолютно не дасться усталити, що штука панування духа над тілом становить *non plus ultra* людської чести і гідности, бо тоді недосяжні під цим оглядом індійські факіри мусіли б стати для нас найвищим зразком до наслідування, чого зовсім певно о. М. на думці не мав.

Оборонці целібату люблять нині нарікати передусім на закидуваний їм неслушно брак пошани для подружжа. Навіть обиджуються за се. Цей закид можна і треба в цілій повні поставити і піддержати відносно о. М., який вправді старається писати осторожно, але мимо всего пише *так,* що якраз засадничий тон зраджує цей брак пошани. Бо французька приповідка каже, що *тон творить пісню,* а не тільки самі слова. Монах, світський безженний священик, питомець духовної семинарії... скільки вони можуть розуміти з тайни подружжа?! А якщо так, то вже сама второпність наказує їм бути здержливими в осудах і не видавати їх все на некористь гідности подружжа. В. Розанов посвятив цілий том цій, так мало ще прослідженій сфері життя *(В мірѣ неяснаго и нерѣшеннаго),* а наші ченці все знають і все розуміють своєю ніби непомильною інтуїцією!

Немає двох думок, що навіть поганська старина в кращих часах хилила чоло перед достоїнством дівицтва. Говорила ж: *Божим страхом і чистотою дівиць стоять держави,* хоч містилася в тому одночасно і журба якраз за майбутні покоління, матерями яких стануть згодом ті, вихо-

вані в чистоті, дівиці. Направду належить нині жалувати, що ціна дівицтва так дуже впала. Померший поет Ейсмонд потвердив цей стан справи двостихом:

W szesnastym wieku w Polsce wyginęły sobole,
Kiedy wyginęły panny — o tem milczeć wolę.

Сучасна людина бридиться і живо реагує на всяку нездорову пересаду в ділянці моральних норм, бажаючи врешті почути *нові* узасаднення давніх правд. Нині Павлові слова: *Хто без жінки, журиться про те, що Господнє* звичайно пригадують світським (мірянам) віддавна добре знані їм типи целєбсів, що однак сидять по самі уши в найзвичайніших матеріяльних інтересах, а саме скупарів, торговців, грошолюбів... з одного боку, а ідейних жонатих лікарів, християн і жидів, готових днем і нічю відірватися від жінки і дітей, щоби піти до *заразливо* хорого пацієнта, з другого. Чому ніхто з оборонців целібату не чує того, як кричить сама дійсність у відповідь на їх вирозумовані аргументи! Св. Павло, річ ясна, говорить і пише правду, але не кождий целєбс має моральне право так безцеремонно ховатися і прикриватися згаданими словами великого Апостола, якщо не хоче виглядати так, як поперебирані за духовних звірята на ілюстраціях Кавльбаха до *Reinecke Fuchs.*

О. М. зовсім і то таки зовсім зігнорував те, що всі люди ріжняться між собою під оглядом полових диспозицій, будьто природних, будь теж набутих. Тому не вільно упрощувати собі завдання і трактувати загалом всіх однаково. Та ж навіть сучасна наука сільського господарства каже трактувати наче індивідуально кожду штуку худоби. Чи людська індивідуальність мала б вимагати тут менше узглядднення?! Так як серед жінок є *невижиті матері,* які в бездітнім подружжу переживають спражні муки і вироднюють, попадаючи у ріжні збочення, — так теж і серед мужчин є *невижиті батьки,* і нема мабуть більшого нещастя, як такий невижитий батько знайдеться в такий чи інший спосіб у священичім чи монашім стані. Треба надзвичайних ласк, просто чуда, щоби він остав на дорозі чесноти, або не зійшов з розуму.

Придушений половий гін має дві дороги: сублімацію або конверсію (збочення).

Хай нам буде вільно навести один тільки приклад: Один целєбс н. пр. держить на приходстві сім котів, три голуби і одну галку, і кожду свобідну хвилю (має їх аж надто) проводить серед тієї прибраної родини. Як часом здохне йому кіт, кладе його на подушку, держить в помешканню кілька днів, вкінці несе сам у город, хоронить і садить на гробі рожі. Бувають ще гірші „celibatu mizerje". Чи супроти цього (таких фактів є богато) можна із замкне-

ними на дійсність очима виводити соловейкові трелі, що целібат приносить завжди тільки солодкі і пахучі овочі?

Знаємо теж, що в монашій республиці на горі Атос, серед монастирських мурів, не вільно перебувати не лиш ніякій жінці, але навіть клячам, коровам, ослицям, козам і інш. самицям...? Який це страшно вимовний заказ!.. З цього видно, що целібат потребує відповідної почви, щоби був всилі видавати бажані овочі. В о. М. все це однак виглядає дуже просто і легко.

Навіть історії наших церковних провінцій знають деякі випадки, коли то сам епископ дорадживав і влекшував целєбсови без покликання перехід до світського стану — ad vota saecularia, і то нераз одиниці здібній і вартісній. Відомі нам повоєнні зарядження Венедикта XV в справі звихнених військових капелянів італійської армії. Тому то в похвалах для целібату і дівицтва повинен бути такт, міра, добрий смак, а крім цього завсіди дуже виразне підкреслення конечности природної диспозиції до такого життя. Сучасного чоловіка не потягнуть до целібату і дівицтва такі назви, як ось дана матері монахині назва—*теща Бога*, навіть як би то були слова самого св. Єроніма. Релігійність повинна бути у своїм виразі критична, а в почуванню здорова. І тільки тоді сповнить своє завдання.

*

Є в книжці о. М. і скоки в минуле Церкви, де автор шукає за аргументами для своєї тези. І на ділі знаходить їх. Є сильні, але знаходяться і слабонькі. Наказуючи ученикам виректися навіть матері, Христос памятає про свою матір, і то в дуже сердечний спосіб, навіть на хресті. Тому відносний текст не пересуджує ще целібату і не можна його уважати клясичним аргументом.

При тому виразно відчувається, як ще дуже нема наукового опрацювання історії Східньої Церкви. Передусім необхідно потрібне є синтетичне уняття її історії. З недостачі цього лінія історії подружжа духовенства і целібату на сході є не тільки зикзаковатою, але раз-у-раз вривається і трудно її в цілости зреконструвати.

З цитованих в о. М. давних церковних конституцій довідуємося про цілий ряд річей, тяжких до зрозуміння не лиш для ляїка. Возьмім н. пр. таку. Жонатий священик гр.-кат. обряду — заки приступить до відправлювання літургії — має старатися перевести попередній тиждень або три дні в супружій здержаности. Гаразд. Але що має бідолаха робити, якщо у міжчасі випаде похорон і треба негайно відправити заупокійну літургію?... Тому треба думати, що цей припис не подає виразного наказу, а тільки якусь дисциплінарну директиву. Ось один із богатьох при-

кладів, як то життя справляє і злагіднює давні закони, що вийшли з монастирів і тільки там можуть бути зберігані. Загалом цілий спір довкола обовязкового целібату відбувається на площині відвічного змагання негації життя (Lebensverneinung) з його афірмацією (Lebensbejahung). У цей історичний перегляд розвитку науки про целібат вложив о. М. найбільше праці.

Виносячи безженність духовенства, автор не вагається твердити, що подружжа установлене в и к л ю ч н о на службу природі, для дочасного порядку річей і т. д., наче б воно не було для кождого віруючого тільки якимсь відмінним видом служби Божої. Христос не підніс до гідности Тайни ані їди, ані пиття, ані сну, а підніс тільки подружжа. Церква учить, що батьки, це *Божі помічники,* що діють в родині як заступники Найвищого Вітця. *Кому йде про релігійний характер подружжа, хай не обдирає його із цього первня,* бо це вода на млин ляїцизації людського життя! Незабутній Солойов говорив: *Честный бракъ — самая высшая форма современнаго аскетизма.* Годі знайти кращу і простішу дефініцію.

Нині, коли з усіх усюдів йде пропаганда, щоби подружжа обдерти з його гідности і прикмет, належить робити все, щоби забезпечити цю криницю життя. Її ніщо не заступить, бо вона істнує з Божої установи. У своїм задалеко посунутім мізогинізмі висказує о. М. у своїй книжці цілу низку поглядів, що стоять майже на рівні многих наших терціярок і девоток. Чого нам лучитися духово із цим елементом, коли сама Церква явно відступає нині у практиці щораз більше від дотеперішнього урядового мізогинізму і вкладає на рамена навіть молодих ще священиків важку і доволі небезпечну працю — організувати у ріжноманітні товариства шкільні дівчатка, дорастаючі панянки, матері, ба навіть старші жінки? Ще тому двадцять літ можна було бути пізваним до духовного суду за те, за що нині неодин священик дістає похвали. Життя Церкви не стоїть на однім місці.

Історичну частину своєї праці закінчує о. М. словами, з яких видно, що передчасно вважає її повною так розмірами, як і змістом, так наче він весь історичний матеріял знаменито вичерпав. Тимчасом історія, як каже Henri Rigenne, є завжди тільки синтезою і гіпотезою. Досі знаємо її тільки з *доброго боку* (репрезентаційного, фронтового), але для пізнання цілости треба би перестудіювати також і те, як виглядає історія із *злого боку* (від підшевки, від подвіря). Передусім у справі целібату таке всестороннє знання предмету необхідне. Коли ще до цього додамо неможність оперувати у цій справі якоюсь можливою до справдження статистикою, то побачимо, які слабкі історичні підстави обговорюваного питання.

Цю недостачу о. М. хоче вирівняти своєю вишколеною діялєктикою, так начеб вона сама могла вистарчити в дуже скомплікованій квестії, де до голосу повинен теж прийти психольог, психіятр, неврольог... Ця питома, не так льогіка, як радше якась своєрідна льогіцистика ціхує цілу працю о. М., головно ж її полємічну частину, у якій автор обговорює важніші труднощі по черзі і — як йому здається — убиває закиди проти безженства духовенства. Супроти визначно полємічного характеру книжки є в ній особливо не на місці всі чисто субєктивні вискази, як напр. (при писанню) *чули ми особливішу поміч Божої ласки, випрошену нам молитвами побожних душ,* або: *і справді при Божій помочі, пізнали ми і впевнилися, що так у дійсности є.* Та не туди дорога, щоби переконати когось! При аргументації не вільно уживати таких тріків. Те переконання міг собі автор заховати для свого приватного вжитку, чи для своїх співбратів-монахів, які бють сьогодні у великий пропагандивний барабан, реклямують і перереклямовують цю книжку. Для неї роблять вони рекляму навіть з куртуазійного письма папського секретаріяту стану, що прийшло з подякою за жертвований св. Отцеві примірник.

О. М. має справжнє полємічне завзяття і дає йому волю у збиванню закидів. Противників посуджує деколи о злу волю, відкидає таку очевидну польсько-латинську руку в історії рішень Львівського Синоду (1891), яка виявилася в тім, що коректу тих рішень довершено поза плечима Синоду (до чого ж тоді був потрібний цілий Синод? Чи не краще вже було погодитися на те, що одна точна рішень не дістане апробати Рмму, ніж уживати таких хитрощів і т. д.

Висунене вже в заголовку книжки гасло неподільности серця священика ще дуже богато разів вертається під перо о. М., а це дає і нам право сказати врешті: *Признайтеся і ви, монахи, хоч раз до поділів, що їх життя на світі вносить у ваші серця.* А саме до поділів, що пливуть з метушливого адміністрування монастирськими добрами, з жадоби побільшувати монастирські фонди, з безустанної емуляції з іншими монашими згромадженнями і світським духовенством, із сумного положення когось із родини і до богатьох інших, що їх тут не буду наводити. Чи не краще сказати світови просто: погоджуємося радше на всякі інші поділи, ніж на той, що випливає із подружої звязи. Отже навіть на поділ священичого серця між Богом і грішми, оборою, стайнею, псярнею, папугою, чи я зрештою знаю, з чим, абсолютно виключаємо тільки поділ серця із жінкою. Як же то часто буває на селі, як такий священик з *неподільним серцем* біжить кождого ранку, як тільки встане, ще перед св. Літургією, на т. зв. господарське обійстя до своїх любимих коней, корів і свиней, і поринає із справжньою

батьківською дбайливістю у всі радощі і смутки своєї загороди!... Буває нераз і таке, що *сучка księdza proboszcza* в цій особлившій єрархії вартостей займає почесніше місце, ніж жінка, яку такий „слуга Бога і Церкви" уважає деколи за... *шнурок (стричок), на якім діявол тягне душу мужчини до пекла* (Пшибишевський). Супроги цього, що оборонці жонатого духовенства покликуються часто на добро народу, а саме з огляду на продукування ним інтелігенції, о. М. як і в інших випадках, подає тут просту рецепту: *Треба віру мати,* а інтелігенція знайдеться. Гарно. Чомуж однак монахи, мимо обітів досмертного убожества так ревно дбають про земські добра і так уміють ходити коло своїх дочасних інтересів? *Треба віру мати!*, а решта додасться.

Щоби знеохотити до священичих подруж, о. М. наводить декілька образків відомої галицької біди, що її мусять нераз терпіти родини гр.-кат. священиків. Отже: брак засобів на образування дітей, недостача комплєту гардероби в їмостей, нужда вдів і сиріт по священиках... Певно, що те все сумні речі, але чи вони насвітлені направду обєктивно? Скільки ж то нині біди також і в урядничих родинах, серед емеритів!... А також серед латинських священиків на лихих парохійках, десь там по заказаних дірах!... — Всюди таке. Але рівночасно відомі й інші факти. Ось латинські целєбси з Литви і Білорусі, що перебували цього року на лікуванню в Щавниці, просто подивляли вибагливі строї кількох жінок гр.-кат. священиків, що перебували в живці, підчас проходів в живцевім парку. Розуміється що сей достаток не може рівнятися із знаною заможністю численних ще священиків в Познаньщині і на Поморю, які могли б собі позволити ще не на такий люксус.

Незгода у священичім подружжу мусить особливо прикро ділати, але теж неустаткований характер священика чи його матері, сестри або братової створює нераз непорозуміння на приходстві і дає парохії злий приклад. Не тільки жінка і діти наражені на деяке занадто близьке відношення до священичого достоїнства батька, але теж і дяк та решта церковної прислуги, яка знає свого пароха при престолі, але теж знає його і в *пантофлях*. Це явище має дуже широку скалю. Та життя домагається того, щоби держати службу і ніхто розумний не буде занадто числитися з тим, що в наслідок того священик більше буденніє.

Нема католицизму *in abstracto,* знаємо тільки латинський (римський) і грецький (східний) католицизм. Тому о. М., висуваючи такі поняття, як *католицьких засад, католицької дисципліни...,* не шукає їх у синтезі заходу із сходом, але поміщує їх виключно тільки в орбіті латинського обряду! Тут насувається дуже важна проблєма: *інкорпорація чи унія?* Чим були у своїй суті Берестейська Унія і чим має бути ця майбутня?...

Два рази повторює о. М. у своїй книжці слова папи Венедикта XV: *Ніколи до того не дійде, щоби Апостольський Престол зніс або злагіднив закон церковного целібату.* Кождий католик повинен приняти ці слова з великою пошаною, бо хоч вони не становлять ще ніякої догми, та означують під теперішню пору відношення Церкви до цеї важної точки сучасної церковної дисципліни. Правда, будучність Церкви невідома докладно навіть самому папі. Булоб наглядним догматичним блудом твердити, що Церква могла б знести бодай одну із своїх догм. Хочемо тут пригадати характеристичну історію одного церковного припису, який довго істнував, маючи сильну опору в книгах Нового Завіту. Маємо на думці наказ, що сягає до апостольських часів, щоби жінки не входили до церкви з непокритою головою. І щож із ним сталося?! Ось нині домагаються його зберігання лиш дуже нечисленні диваки, а загал духовенства перейшов виразно до порядку над цим старовинним приписом і ніхто про це не веде ніякого спору. Були й інші церковні приписи, получені навіть з санкціями, а нині тільки дослідник церковної минувшини стрінеться часом із цими мертвими памятниками давнього законодавства. Хто н. пр. міг би був перед роком сподіватися, що Церква позволить відправляти торжественні богослуження за душі померших у схизмі? Вистало одного слова Пія XI, висказаного по смерти короля Югославії Олександра I, щоби інакшу практику двох тисячоліть перекреслити раз на все!...

*

Нині така воля Церкви, щоби целібат був і ніхто не думає ломати копія за його знесення. Кріза створює для нього якраз пригожу конюнктуру. Однак присяжні оборонці целібату повинні глядіти, щоби своїми не зовсім добре обдуманими аргументами не понизити нині в нічому ані святости подружжа, ані жіночої гідности. Невелика це вправді потіха, але потіха, що в цій справі зле аргументують не тільки в нас, але навіть і в Німців. Ось недавно читали ми у львівській *Новій Зорі* гарну вязанку німецьких думок про целібат, з яких одна мала ось який зміст: Високих луків кольонської катедри не створив би ніхто інший, тільки безженний священик.... А небосяжні піраміди будували якраз фараони, що мали сотки жінок і наложниць, тому може многоженство є також добре?... Ось один приклад із богатьох, як наївно аргументується за целібатом супроти сучасних людей.

Закінчу віщими словами бл. п. еп. Кеттелєра: *Можуть прийти часи, коли християнська родина буде мусіти сповняти майже всі священичі функції*". —

* * *

Не входячи в дальшу полєміку, ми занотували лише спокійні виводи постороньої людини. *Х.*

Нові книжки

ЩЕ В СПРАВІ КАТИХИЗМУ „БОЖА НАУКА"

(Відповідь на відповідь о. М. Лади)

Є собі люди, що люблять „балакати" — як упреться, то буде повторяти те саме без кінця. В ч. 12. „Ниви" з 1935 р. о. М. Лада повторив ті самі свої завваги щодо катихизму „Божа Наука", які вперше були випечатані в ч. 10 „Ниви" з 1934 р. Хоч Редакція, як мені відомо, непохочувала, о. Лада вперся — отже нехай йому буде.

1. О. М. Лада далі стоїть при своїм: „Нема 7 днів сотворення, але таки лиш 6 днів". Аргументує текстом св. Письма і покликується на коментар Корнилія а Ляпіде. Міг ще покликатися на всіх Отців, котрі про се писали. Але св. Письмо каже, що ніхто не пришиває нової латки до старої одежі — а о. Лада власне так робить. Нехай о. Лада ясно поставить свою справу: чи він стоїть на становищі св. Отців та всіх коментарів св. Письма до другої половини XIX в., і з ними вважає „дні сотворення" за дні в тижні? Коли так, то слушне є його твердження, що є „таки лиш 6 днів сотворення", 7-ий є „шабас" (не —діля). Колиж о. Лада стоїть на новому становищі, котре в XX в. загально приняте в цілій Церкві, то нехай не пришиває нової латки до старої одежини, бо ціла одежина пірветься. Якщо під „днями сотворення" маємо розуміти р і ж н і ф а з и с в і т а в його двомільярдоворічнім розвитку (числячи тільки вік нашої землі), то очевидно, що й остання, по біблії сема, фаза світа має таке саме право називатися „семим днем сотворення", як попередні називаються „шестим, пятим... днем сотворення". Тоді біблійні „д н і" будуть палєонтольогічними „в і к а м и" — і тут нічого не вдієш, хочби 100 разів повторяв те саме (хиба коли хтось мішає старі поняття з новими). Щонайбільше можна би спорити про те, чи шкільним дітям у III—IV клясі нормальної школи треба натякати про „геольогічні віки" землі, чи ні. Та писати так собі загально: „нема 7 днів сотворення, але таки лиш 6 днів" — се непорозуміння.

о. Лада квестіонує моє твердження, що в семому дні, вже по появі людини, повстали всі відміни домашніх звірят, овочевих дерев і цвітів". Поручаю йому перестудіювати сю квестію, щоби переконався. Люди з диких форм виплекували домашні форми звірят, дерев і цвітів, а се зовсім не стоїть у суперечности з тим текстом біблії (1, 29—30), що його він наводить. Виплекування нових органічних форм з диких се для біольогії не є проста справа, бо напр. з осла не вдалось виплекати ніякої нової форми, а скільки є домашніх форм коня! Для заспокоєння о. Лади зраджу йому, що я зовсім не користувався латинським текстом біблії, але перекладом з єврейського оригіналу.

2. о. Лада обвинює мене: „о. Костельник підсуває мені, буцім то я ставлю на один ступінь святість св. Івана Хрестителя і пророка Єремії". Та щож зробити, коли о. Лада дійсно так робить?! В ч. 10 „Ниви" з 1934 р. він написав: „Коли говориться про освячення св. Івана Хрестителя в утробі Єлисавети, треба було згадати вже для повноти і про пророка Єремію". Чомуж „треба було"? Хиба тільки тому, що ніби Єремія так само був освячений перед своїм народженням, як Йоан Хреститель? Розріжнення між „ступнем" і „способом" освячення Єремії та Йоана Хрестителя, яке о. Лада робить у ч. 12 „Ниви" з 1935 р., певно не промовляє за тим „треба було", але саме проти нього. Атже якщо освячення Єремії не дорівнює освяченню Йоана Хрестителя, то пощо його в катихизмі наводити?! Власне до цього відніс я свої слова, „так ті речі Церква завсіди розуміла", і цілком gratis ликує о. Лада, відносячи ці мої слова ніби до мого укладу думок, а в дійсности він сей мій уклад здеформував.

Про Єремію у св. Письмі написано: „я тебе посвятив", а коли написано, то я цього не перечу, ані не перечив. Але йде про ступінь сього посвячення. Без усякого сумніву треба сі слова брати у звязку зі слідуючими: „на пророка народам я дав тебе", а не так simpliciter, як сказано про Йоана Хрест.: „і Святим духом наповниться ще з утроби матери своєї".

Чи Єремії вже перед народженням був відпущений також первородний гріх, дуже сумніваюся — навіть проти всіх авторитетів, що їх о. Лада наводить (часом і численні авторитети ще не вирішують справи).

Свій сумнів основую на слідуючих мотивах:

а) Думка про освячення пророка Єремії перед його народженням не просякла з книжок (деяких) коментаторів св. Письма до життя Церкви, і нпр. пророк Ілія має в Церкві більшу славу як святий, ніж пророк Єремія. А колиб Єремія дійсно вже в утробі своєї матери був так освячений, що й первородний гріх був йому відпущений, то він у хорі святих мусів би був опинитися коло самого Ісуса Христа, Преч. Діви та Йоана Хрестителя. б) Старозавітні люди (і сам Єремія) не мали поняття про „первородний гріх" у новозавітнім розумінню, отже як Єремія (а з ним і інші старозавітні люди) міг би був розуміти божі слова „я тебе посвятив" у тому значінню, що через те відпущений йому також первородний гріх? А якби Бог тим хотів йому власне се сказати, то був би його повчив, про що йде. в) На тому місці, де приходять сі слова в Єрехії, дуже вибивається поетичний паралєлізм: „Скоріше, ніж я тебе сотворив в утробі, я тебе знав; а скоріше, ніж ти вийшов з утроби, я тебе посвятив — на пророка народам дав я тебе". Гіперболя, метафора в поезії звичайна р:ч. В єврейському оригіналі

не було ніяких інтерпункцій — отже о. Лада самовільно каже, що ніби я „самовільно“ дав тут павзу, замісць протинки, бо всі герменевтичні мотиви тут кажуть, що теж“ на пророка народам дав я тебе“ се тільки „розвязка“, пояснення попередніх слів „я тебе посвятив“.

3. Що о. Лада пише про Мойсея, се таки уперте „lari fari“. Він признає, що Мойсей при водах сварки прогрішився сумнівом проти Бога, який, як пише, „се одна одніська провина Мойсея, а ніякої ворохобні, чи бунту не було“. Та се так о. Лада собі думає, а св. Письмо виразно характеризує сей сумнів Мойсея як ворохобню: „тому, що ви (Мойсей і Арон) були відпорні мому слову при водах сварки“ (4 Мой. 20, 12 і 24; 27, 14), „тому не введете народу до землі, котру я йому дав“. А бути „відпорним“ божому слову — чи се не ворохобня проти Бога? Перший ступінь ворохобні і її жерело се непослух; а коли хтось грішить відпорністю супроти божого слова, чи се не є непослух супроти Бога? Св. Письмо виразно дає знати, що сей сумнів Мойсея се його захитання у вірі, отся його відпорність супроти божого слова була навіть назверх видна і ще й побільшувала зворохоблення народу: „і не посвятили (прославили) ви мене при водах перед їхніми очима“ (Мой. 27, 14; 20, 12). Що Мойсей деінде нарікає: „І загнівався на мене Господь задля вас“ (5 Мойсей 1, 37; 3, 26) — сього ніяк не можна так розуміти, начеб сам Мойсей зовсім не провинився. Бог нікого задармо не карає, ані Мойсея задармо не покарав. Мойсей тут зовсім не думає очищувати себе від провини, тільки стверджує, що він грішив задля народу, бо його захитаністю в вірі і сам Мойсей на якийсь час „заразився“, підляг їй.

4. о. Лада твердить, що „нема анальогії“ між постом на Святий Вечір перед Різдвом та перед Богоявленням. А чомуж на Святий Вечір перед Богоявленням є строгий піст? Тільки з тих самих мотивів, задля котрих є строгий піст також на Святий Вечір перед Різдвом. Чи давніше в нас через цілу „різдвянку“ так строго постили, як на Св. Вечір — се о. Лада мусів би щойно доказати (а певне, що недокаже). Але невже дітям можна в катихизмі переповідати всю історію постів?! Якщо Святий Вечір перед Різдвом у катихизмі зачисляємо до Різдвянки то або взагалі не буде згадки про строгий піст на Свят-Вечір перед Різдвом (що було би просто немудре), або треба би поіменно виріжнити сей день з його постом — а тоді піднесеться однодневний характер сього постного дня. Отже до чого придалася ціла „війна“ о. Лади?

Про інші речі, що їх наново „форсує“ о. Лада, не вважаю за потрібне ані згадувати. *о. Г. Костельник.*

Важне для ОО. Катихитів. Біблійна історія стала від часів введення Монахійської методи в дидактику релігії, основою навчання науки релігії. На біблійній історії опирається навчання катихизму, як це бачимо на недавно виданій „Божій Науці", підручнику, зложенім ординаріятською комісією під проводом Преосв. Івана. Коли однак біблійна історія має бути навчана розумно і лишити по собі трівкий слід в умах школярів, не може бути навчана без доброї географічної карти. Дитина в клясі третій, четвертій, а навіть і другій, обізнана трохи з картографією, не обійдеться *без доброї карти Палестини. Вона, глядачи на карту, краще* зрозуміє події, про які вчиться. На жаль, оо. катихити не доцінюють цього важного засобу навчання, яким є добра карта Святої Землі й оповідають дітворі про події, які відбувалися по історичних містах Старого і Нового Завіта, не показуючи ніразу доброї карти цих святих місць.

Тому добре зробило видавництво „Наша Майбутність", що видало малу карту біблійної Палестини, бо в цей спосіб усунеться браки таких карт по наших школах. Карта вийшла у вимірі 1:1.350.000 з українського літографічного заведення „Унія" у Львові і виконання її зовсім не уступає таким картам, виданим за границею. Побіч головної карти Палестини є ще в кутиках дві малі карти, а саме: карта Єрусалиму в часах Христа і карта повороту Ізраїльтян з Єгипту. Автором карти є м-р. М. Кулицький, абсольвент *ягайлонського університету в Кракові і автор карти* львівської Архиепархії, розісланої Митрополичою Канцелярією всім парохіяльним урядам. Карта дуже точна, може задокладна, як на потреби вселюдних або й середніх шкіл.

Та як кожде людське діло, має вона і свої хиби. І так за хибу уважаю відзначення дванайцятьма красками розміщення дванайцяти Ізраїльських поколінь. Воно ще як на карту до подій Старого Завіту можливе, але в карті на Новий Завіт ми воліли б мати лише карту в трьох красках на Юдею, Галилею, і Самарію, як це було на деяких картах, бо розміщення поколінь не відграє тут ніякої ролі — Рівнож за хибу карти уважаю, що Середземне Море, Мертве Море та взагалі води не означені синьою краскою, а поземими лініями, бо картографія навчила нас видіти воду все в блідосиній красці на карті. І так і діти навчені по школах, — *тому буде їм тяжко на цій карті зорієнтуватися.* Сталося це очевидно тому, що треба було ізраїльські покоління ріжними красками малювати.

На всякий спосіб ця карта придасться священикам-катихитам і питомцям до їх студій над біблійною історією, тимбільше, що низька ціна 30 сот. дає змогу її набути навіть біднішим школярям, чи питомцям. Дістати її можна в редакції „Українського Юнацтва" Львів, вул. Петра Скарги ч. 5.

о. Юліян Дзерович.

Всячина

Нова папська енцикліка. Під датою 20. грудня 1935 вийшла нова енцикліка Св. Отця Пія XI про священство під наголовком „Ad catholici sacerdotii".

Початок ювилейних свят у честь Впреосв. Митрополита Андрія. На підставі зарядження Генерального Вікаріяту Митр. Капітули, підписаного Преосв. Іваном і Преосв. Никитою, початок ювилейних свят у честь Митрополита-Ювилята установлено на день 16. січня ц. р., тому що *в пятницю 17. січня припадали* Царські Часи перед Богоявленням і по приписам обряду нема св. Літургії. В день 16. січня всі священики АЕпархії відправили благодарственну Службу Божу в наміренню Ювилята та виголосили відповідні проповіди, у яких змалювали постать Великого Митрополита та візвали вірних зложити Ювилятови свої „сердечні побажання-молитви перед Престолом Всевишнього, благаючи в Бога всіх небесних благодатей". По Службі Божій відспівано „Тебе Бога хвалим", а в 12 годині в полудне було чвертьгодинне радісне дзвонення у всіх церквах Архиепархії.

Крім цього оба Преосв. Владики подали дальші зарядження до духовенства, звязані з ювилеєм Митрополита.

У Львові відсвятковано початок ювилею дуже святочно. У всіх церквах відправлено торжественні Сл. Божі, у яких *взяло участь богато вірних і молодь українських шкіл.* Молодь української державної гімназії при вул. Сапіги була на богослуженню у св. Юрі, а учні другої державної гімназії при вул. Пекарській взяли участь враз з своїми учителями, з директором о. др. Залєським на чолі, Сл. Божій в церкві Преображення Госп.

Службу Божу, що її служив о. кан. Садовський в сослуженню двох діяконів — стильово і по приписам нашого східнього обряду — співав дуже гарно гімназійний хор. Проповідь до молоді про всенароднє святкування ювилею Найбільшого Архипастиря на митрополичім престолі Галицької Землі і Великого Провідника Народу виголосив катихит тієї гімназії о. П. Хомин.

Найбільше торжественно відбулося свято в катедрі св. Юра. В 9 годині рано відправив архиєрейську Службу Божу *Преосв. Іван при співучасти Преосв. Никити* і членів капітули. Глибоку і дуже гарну своєю формою проповідь виголосив о. др. Костельник. Церква була виповнена вщерть представниками всіх національних установ, шкільною молодю (гімназія) і вірними.

В 12 годині в полудне заграли дзвони усіх львівських церков, а в митрополичій палаті зібрались представники духовенства, шкіл, установ, товариств і організацій, щоби

зложити поклін і побажання Достойному Ювилятови. Велика саля митрополичої палати була виповнена по береги представниками організованого громадянства.

Із стін гляділи здивовано митрополити й епископи української Церкви, бо стільки народу і такого свята ще не бачили. На салі панував святочний, зворушливий настрій. В обличчу великанської 35-літньої праці для Церкви і Народу, що її виконав Митрополит-Ювилят, неодив з приявних робив із собою іспит совісти.

Хор питомців Духовн. Семинарії відспівав псалом „Хваліть діти Господа", після чого від імени духовенства промовив тепло і зворушливо Преосв. Никита, ставляючи ювилята поруч найбільших діячів української Церкви і культури, що їх видала історія.

Хор заспівав гарний псалом „Услиши Господи молитву мою", а після того від світського організованого громадянства промовив краснорічиво сенатор Павликовський.

По відспіваних многоліттях промовив із підвищення, на яке його винесено, сам Митрополит-Ювилят. Як колись Мойсей, так і цей Великий Провідник промовив до свого Народу сильно і натхнено, вказуючи на успіхи національної праці провідників та на перепони, що їх вона зустрічає на своїм шляху, та змальовуючи в душе майстерних словах трагедію свою і тих, які там, де „треба сліз і крови, можуть дати тільки слово, бесіду". Вкінці підкреслив дуже сильно конечність жертви для високих ідей, хоч би це мала бути навіть жертва власного життя.

Промова Митрополита зробила на всіх могуче враження.

Йордан у Львові. Цьогорічний Йордан у Львові відбувся серед майже весняного тепла (в навечерія падав теплий дощ, а в саме свято було погідно і тепло) — дуже величаво. Величаву орхиєрейську Літургію відправив Преосв. Кир Іван в сослуженню оо. крилошан і трьох діяконів (по довгих літах перший раз у нас) в церкві Преображення св. Спаса, яку заповнили вщерть вірні, відпоручники наших установ і ріжні релігійні організації. На богослуженню була теж наша славна стигматичка Настя Волошин в товаристві двох сестер-монахинь, про що однак мало хто з людей знав. — Співав хор питомців Духовн. Семинарії. По богослуженню вирушив величавий похід на Ринок на водосвяття, куди зійшлися процесії усіх львівських церков. В поході співав хор питомців і грало дві орхесгри, Тов. „Зорі" і Тов. „Волі". Ринок був заповнений вірними по береги. Водосвяття при одній з керниць довершив Преосв. Кир Іван, після чого похід вернувся назад до церкви Преображення Госп., а Преосв. Владика кропив по дорозі свяченою водою вірних. Ринок і вул. Краківська аж до церкви були закосичені ріжнобарвними колірами церковних процесій і світлими

ризами духовенства та численної асисти і гомоніли співами і музикою.

На Марійській площі відбулося водосвяття для жовнірів греко-католиків, що його довершив Преосв. Никита в асисті військового духовенства.

Реколєкції у львівській Духовній Семинарії. В неділю 19. ц. м, (Богоявлення) зачались у львівській Духовній Семинарії 10 дневні реколєкції для питомців. Науки виголошують відомі наші провідники реколєкцій, о. др. Йос. Маркевич ЧСВВ, який дає реколєкції в головнім будинку Дух. Семинарії, і о. Бахталовський Ч. св. Ізб. — на філії при вул. Супінського (Академічний Дім, де — як відомо — у цім акад. році примістився І рік питомців). В реколєкціях бере участь біля 400 осіб (питомці, абсольвенти і деякі священики).

Унійний Конгрес на Велеграді. Чеське католицьке товариство „Apoštolát sv. Cyrila a Metoda" (основником якого є м. ін. пок. архиеп. Стоян) скликує на цей рік VII унійний конгрес на Велеград, що має відбутися в днях 15—19. липня. Цей конгрес мав відбутися ще в минулім році, але з причини католицького зїзду в Празі його відложено. Цьогорічний Конґрес сходиться із двома річницями: 1050-ою річницею смерти св. Методія, моравського митрополота († 885 р.) і 200 літною річницею посвячення велеградського храму. На Конгрес, якого праці будуть поділені на три секції — догматичну, літургічну й історичну, запрошено богато теольогів і визначних унійних працівників зпоміж Словян та інших народностей. Запрошення дістали і деякі наші вчені богослови.

Польський церковний синод. Комісія польського Епископату постановила скликати цього року до Ченстохови Краєвий церковний Синод Польщі. Хирівський кружок Тов-а ім. Петра Скарги ухвалив ще в 1934 р. резолюцію, у якій взиває всі Марійські організації і католицькі товариства в Польщі надсилати до Епископату прохання з підписами членів, щоби Епископат розпочав вступні приготування до беатифікаційного процесу Єзуїта Петра Скарги. Цього року припадає 400 річниця його народження.

Одночасно йде енергійна акція біля канонізації блаж. Андрея Баболі Т. І., що згинув з рук незєдинених в 1667 році, а краківський архиеп. Сапєга відправив 16. лютого в катедрі на Вавелі св. Літургію на інтенцію беатифікації королевої Ядвиги. З цією ініціятивою виступив Союз Марійських Дружин учениць середніх шкіл в Польщі.

Польський Краєвий католицький зїзд. В днях 20, 21 і 22. червня ц. р. відбудеться в Варшаві Католицький Зїзд, організований Католицькою Акцією. Поза торжествами на честь ювилею 50-ліття священства кард. Каковського буде він присвячений справам виховання молоді в родині,

школі і прилюднім життю. Одночасно із зїздом відбудеться І. зїзд католицької молоді (мужеської і дівочої) з варшавської архиепархії.

Загальні Збори Тов-а Св. Андрея у Львові

20. лютого 1936 відбудуться у Львові в салі „Бесіди" Рутовського 22/І. пов. о год. 10 перед полуднем Загальні Збори Тов-а св. Андрея з таким порядком нарад:

1. Відкриття Загальних Зборів
2. Відчитання протоколу
3. Звіт Дирекції з діяльности Тов-а: а) організаційний б) білянс
4. Звіт Контрольної Комісії, дискусія, уділення абсолюторії
5. Вибір Комісії Матки
6. Проєкт зміни Статута
7. Вибір 5 членів Надз. Ради на місце вильосованих, 5 заступників та контрольної Комісії
8. Внески і запити.

Коли о год. 10 перед полуднем не явиться число членів, вамагане до правосильности рішень Загальних Зборів, Загальні Збори згідно з §. 26 Статута відбудуться годину пізніше, а їх рішення будуть правосильні без огляду на кількість присутних членів.

В дни Заг. Зборів о год. 9. відправиться в Преображенській Церкві Службу Божу в наміренню Тов-а.

Під рішення Заг. Зборів прийдуть тільки ті внески членів чи Окружних Відділів, що будуть зголошені до Дирекії Тов-а на письмі в короткій сконкретизованій формі найдальше до 10 лютого ц. р; по приняттю їх Заг. Зборами стануть вони обовязуючими постановами для діяльности членів та Органів Тов-а.

ПРЕЗИДІЯ НАДЗІРНОЇ РАДИ ТОВ-А СВ. АНДРЕЯ

о. Юліян Дзерович в. р. — Голова

о. Олександер Малиновський в. р. — Секретар.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріяту у Львові
Видає Бог. Наук. Товариство
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

З друкарні „Бібльос", Львів, Японська 7. Тел. 14-78.

В Адміністрації „Ниви“ Львів, вул. Коперника 36

МОЖНА НАБУТИ:

Праці Богословського Наукового Товариства
які виходять під проводом о. проф. Дра Йос. Сліпого.

Т. I. Св. свщм. Йосафат Кунцевич (S. Josaphat Kuncevyč) — матеріяли і розвідки з нагоди ювилею. Зібрав о. Др. Й. Сліпий. Ст. 261. 8°.

Т. II. Dr. Jos. Slipyj: De principio spirationis in SS. Trinitate P. VIII + 120. 8°.

Т. III. о. Др. Спиридон Кархут: Граматика української церковно-словянської мови (Grammatica linguae ecclesiastico-slavicae ucrainicae). Ст. XIX + 284. 8°.

Т. IV—V. Аскетичні твори св. Отця нашого Василія Вел. (Opera Ascetica S. Basilii Magni). — Пер. з грецького митроп. Андрей Шептицький. Ст. XIV + 490. 8°.

Т. VI. Др. Володимир Січинський: Архітектура Катедри Св. Юра у Львові. (L'architecture de la Cathedrale de St. Georges a Leopoli). Ст. 97 + XXX. 8°.

Т. VII—VIII. Др. Саломія Цьорох, ЧСВВ: Погляд на історію та виховну діяльність СС. Василіянок (Conspectus historiae et operae paedagogicae Sororum Ordinis Sancti Basilii M., Ст. 256. 8°.

о. Йосиф Сліпий: Богословське Наукове Товариство і його статути. Ст. 19. 16°.

Богословське Наукове Товариство у Львові в першім десятиліттю свого істнування (1923—1933). Ст. 92. 8°.

Церковні дзвони

доставляють

ЛІЯРНІ ДЗВОНІВ

Братів Фельчинських

в КАЛУШІ і ПЕРЕМИШЛІ

Новина! Розбиті дзвони особливої вартости споюємо під гарантією, вони відзискують попередню краску і силу тону, через те перетоплення дзвонів зайве.

Осторога! Остерігаємо перед аґентами якоїсь жидівської ліярні дзвонів зі Станиславова, які волочаться по селах та ярмарках і подаючи себе за наших відпоручників, напихають людям послідню тандиту Ми як ніколи так і тепер не послуговуємось аґентами в тій надії, що хто забажає доброго товару, довідається про нас з українських часописів, а жидівського аґента з його дзвонами відправить до найближчої божниці.

... на місяць перед Місією

і Празником я замовляю все

СВІЧКИ „КЕРОС"

8767

Рік XXXI Лютий 1936 Ч. 2

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 12 зл. річно, півріч. 6·— зл., чвертьрічно 3·— зл. для Америки 2·50 доляри річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

ЗМІСТ:

стор.

Редакція:
Велич священства у папській енцикліці 41—43

о. Михайло Бубняк:
Брацтво Матері Божої Неустанної Помочі 43—47

о. Др. Г. Костельник:
Посмертне життя 47—52

о. В. Рабій:
Засоби модерного душпастирювання 52—55

о. А. Лошний:
Великий піст в річнім церковнім уставі нашої Церкви 55—60

о. Петро Андрейчик:
Прилюдні запити 61—63

о. Михайло Лада:
Хто такі Греки католики в Італії? 63—67

о. Петро Козіцький:
Загальні Збори Т-ва св. Андрея 67—71

Нові книжки 71—74

Всячина 75—80

ЛЬВІВ 1936

Чи Ви замовили вже на Сорокоусти,

Великий Піст і Великдень?

СВІЧКИ „КЕРОС"

Ні? Пишім таки зараз замовлення...

Рік XXXI Лютий 1936 Ч. 2

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 12 зл. річно, півріч. 6·— зл., чвертьрічно 3·— зл. для Америки 2·50 доляри річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Велич священства у папській енцикліці

Чотирнадцятьлітня керма Христовим Кораблем, що її виконує теперішній Св. Отець, Папа Пій XI, виповнена у щерть великою, направду історичної ваги і значіння, працею.

Згадати б тільки два найважніші моменти, вінчані успіхом: Католицька Акція, яка вливає у жили церковного організму свіжу кров та несе нинішньому, докраю зматеріялізованому і зляіцизованому світови духове відродження і релігійно-маральну обнову, — та заключений у лютім 1929 р. т. зв. Лятеранський пакт, в якому усталено правнодержавні взаємовідносини Апостольського Престола й італійської держави, створено незалежну папську державну одиницю-Місто Ватикан, і Папа — як суверен у державнім розумінню — вийшов із своєї дотеперішньої добровільної вязниці на волю.

В комплексі довершеної Папою праці ясніють діла, виконані і для Східньої Церкви, а в тім і для нашої Української Церкви, а ці діла свідчать найкраще про тісну єдність обох віток одної Христової Церкви.

Не меншу діяльність і подивугідну активність проявив Св. Отець і на полі пастирських листів та енциклік. Від хвилі вступлення на Апостольський Престол видав Папа цілу низку енциклік (про виховання молоді, християнське подружжа, суспільні справи, реформу богословських студій, велич Відкуплення і ін.), у яких порушує дуже численні й важливі для цілого людства питання. Почавши від грудня 1922 року, в якому вийшла славна енцикліка „Ubi arcano

БІБЛІОТЕКА НАУКОВ. ТОВ. ім. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ
ЦБ АН УРСР

Dei". що заряджувала основання Католицької Акції, не було майже року, у якім св. Отець не звернув би уваги католицького світу на якусь важну проблєму і не дав би своїх найавторитетніших вказівок, рад, пересторог. Іде він наче євангельський Добрий Пастир за своїм стадом, що розгубилось по дебрах і яругах нинішнього світу, та вчить, остерігає, пояснює Христову науку і веде всіх до Христа.

Під датою 20. грудня 1935 р. вийшла нова, остання енцикліка Найвищого Пастиря про католицьке священство п. з. „Ad catholici sacerdotii". Залунав новий, могучий голос Христового Намісника **за нас і для нас** — духовенства.

Про священство говорить Св. Отець не перший раз. Сам про це в енцикліці говорить, що як тільки Боже Провидіння винесло його на самий вершок католицького священства (ad catholici sacerdotii fastigium), не переставав ніколи присвячувати свою увагу тим, що, обдаровані священичим достоїнством, взяли на себе обовязок статися „сіллю землі і світом світу". Передусім особлившим старанням і опікою окружає тих, що готовляться щойно до прийняття св. Тайни священства. Про те свідчать численні нові чи перебудовані колєгії і духовні семинарії, так в Римі, як і поза ним (м. ін. величава колєгія св. Йосафата для Українців у Римі), реформа теольогічних студій тощо.

В енцикліці „Ad catholici sacerdotii" обговорює Св. Отець усі питання, звязані з католицьким священством, повнотою і змальовує величній образ католицького священства. Приводом до написання енцикліки було мабуть те, що вороги в останніх часах повели шалений наступ на Церкву і католицьке священство. Нині у світі ведеться завята боротьба за те, чи світ має і далі служити Богови, чи дияволови, чи над світом має володіти Бог, чи диявол. Щоби повалити релігію, вороги Бога і Христа атакують у першу чергу духовенство Христової Церкви і то всюди, усіми засобами, брехнею й ненавистю, стараючись його понизити, обезцінити й відсунути від усякого впливу на прилюдне життя. Вони свідомі того, що знищивши духовенство, знищать тимсамим і всяку релігію. Свідчать про це дуже вимовно відносини в Мексику, а ще яскравіше в большевії.

Нині саме істнування священичого стану загрожене. Тому Св. Отець зараз на початку енцикліки гостро пятнує змагання ворогів знищити духовенство й усунути його з прилюдного життя, вказуючи, що священство установлене природним і Божим законом та що не було часу в історії людства, який не знав би священиків.

Щоби однак священик серед нинішнього безбожного світу вдержався і то на висоті, визначеній йому самим Богом, мусить він визначатися такими прикметами, які змусили б усіх його ворогів склонити свою голову перед ним.

І ось Св. Отець ставить усему католицькому духовенству ті прикмети, які повинні його виносити понад усякий інший суспільний стан. А наче жемчугами в короні католицького священства — це *чесноти і знання* священика, його наслідування Христа, побожність, целібат (Св. Отець підкреслює виразно, що право целібату не вяже священиків Східної Церкви), поміркованість у відношенню до земських дібр, ревність, послух, знання. Нині більше, ніж колинебудь, повинні священики світити прикладом чеснот і мудрости, щоби „добрий, благовонний дух Христовий" (II Кор. 2, 15) довкола себе розсівати і тягнути всіх до Христа.

Дякуючи духовенству цілого світу за працю над веденням Христового стада, заохочує Св. Отець усіх до дальшої праці, якої вимагають він нас нинішні часи. „Чим більше розхитаний біг часу, тимбільше ревности і радіснішої охоти до спасіння вимагається від вас, що є „сіллю землі і світлом світу" (Мат. 5, 13—14) — кличе наприкінці енцикліки Св. Отець.

Щоби ж наша праця видала бажані й обильні плоди, повинні ми визначатися перш за все с в я т і с т ю, що є головною окрасою священичого життя, без якої всі інші прикмети душі не мають майже ніякого значіння, а з якою можна просто чудес доказувати. Святість життя повинні ми в собі виробляти і її піддержувати перш за все шляхом д у х о в н и х р е к о л є к ц і й, найуспішнішого освячуючого засобу, який і студених розгріває більшою любовю до Бога та зміцненою ревністю у праці над спасінням душ. Прикмет цих треба священикам нині більше, ніж колинебудь, коли то — „з одного боку завмирає жива віра і паде мораль, а з другого віє могуча струя релігійного відродження, а Св. Дух просякає собою цілу земську кулю і своїм могучим подувом обновляє лице землі".

Пройняті цим подувом Св. Духа, понесемо вогонь любови Божої, наче ніколи невгасаючу ватру, втомленому і неспокійному людству, перепоїмо його Христовим духом та заведемо його до спасіння, бо лиш у Христі міститься надія спасіння для людей.

На тлі енцикліки св. Отця наші обовязки ясні, а супроти рідних братів, що під большевицькою кормигою живуть „в країні тіни смерти", набирають ще більшої ваги.

Редакція

Брацтво Матері Божої Неустанної Помочі

Настали нині тяжкі часи для нашої Церкви і Народу. Большевизм і сектанство щораз сміливіше втискаються і до наших сіл і коли натрафлять на слабкий ґрунт, деморалізують молодь, ослаблюють релігійного духа старших. Католицька

Акція має незадовго розвинути свою діяльність, та щоби вона могла виконувати доцільно свої обовязки, ми душпастирі мусимо приготовити для неї відповідні кадри світських апостолів, а це найкраще зробимо в релігійних брацтвах.

На цьому місці хочу поділитися з ОО. Співбратами способами практичного ведення Брацтва Матери Б. Неустанної Помочі та прошу тих Отців, що вже ведуть такібрацтва подати свій спосіб ведення, свої вказівки, бо це нам потрібне для науки, воно на часі, а не маємо ще відповідних підручників.

Брацтво Матері Божої Н. П. оснували в мене ОО. Редемптористи в часі св. Місії. Признаюся, що дав я на се згоду з недовірям, тому, бо є Брацтво Апостольства Молитви, і не хотів я його ослабити та собі не робити труднощів у веденню двох брацтв. Та заявляю, що побоювання були неслушні, бо оба брацтва собі не противорічать, а тільки в великій мірі доповняються і зміцнюються.

Приняття членів до брацтва відбувається в торжественний спосіб. При бічнім престолі, з гарним образом Матери Божої Н. П. відправляється молебен. Кандидати-(тки) стоять рядом коло ступнів зі свічками в руках. По Євангелію священик говорить коротку науку про Матір Божу, взиває кандидатів до вірної служби Марії та складає їм побажання. Безпосередно по науці кандидати клякають і відчитують „акт посвяти Пр. Д. Марії" в сей спосіб, що один читає голосно, поволи, набожно, а всі за ним повторяють. Коли кандидати всі неписьменні, то читає член-(ка) давніше принятий, який гарно вміє читати. Опісля священик відчитує поважно і виразно формулу приняття, благословить подані медалики і сам особисто накладає їх кандидатам з відповідними словами. В такий спосіб, саме приняття робить велике враження на членів, що горячо переймаються брацтвом і не легко відпадуть від служби Марії; робить воно враження і на всіх присутніх, а в великій мірі на родичів, що глядять, як їх діти, гарно прибрані, з синім серпанком на голові, вступають до Марійської служби.

Кождої останньої неділі місяця відбуваються обовязково збори членів брацтва. Збори відбуваються в церкві, та добре, як є церковний дім, бо деякі точки зборів краще відбувати не в церкві. Велику ролю в розвою брацтва грає власна домівка, про які ми конечно повинні старатися, тим більше, що вони стануть опісля на службі Кат. Акції. Мимохіть згадаю, скільки священики побудували народних домів, кооперативних, читальняних, та рідко де подбали, щоби їх інтабулювати на церкву. Тепер бачимо, що наша праця часто пішла на услуги ворогам, нас до цих домів не пускають, або позволять з ласки „пана справника", мовляв „нехай там собі піп з бабами поговорить". У мене починається будувати з помічю членів церковний домик.

На зборах правиться молебен, говориться науку, робиться приготування до доброї смерти, пояснюється статути, підносяться запити, внески, ухвали, списується прототол зборів і піснею в честь Матері Божої кінчаться збори.

Розберім кожду точку. Науки повинні бути короткі, ядерні, підготовані. Тем є богато. Се брацтво, якого цілю є культ Матери Божої. Говорити про Матір Божу Неустанної Помочі нині, в часі моральної і матеріяльної нужди, коли наші вірні так потребують помочі, це улюблена тема для вірних. Не бракує примірів тої материнської помочі у наших злиднях. Говоримо недільні проповіди на основі Євангелія, чи катихитичні, говоримо про прикмети Божі, про Христа Царя, а ті всі науки настроюють вірних поважно, ділають на розум. Та серця наші і наших вірних в нинішніх часах нераз тяжко зболілі, скровавлені і наука про „Матінку Небесну" се наче бальсам на зболілу душу. Так, — бо є хтось, що співчуває з нами в нашій недолі, се Мати Божа і наша, се „Пристанище житейских плаваній", се Мати з Назарету, з Кани Галилейської, се мати зпід хреста. Слово „мати" назва „неуст. помочі" притягає до Неї своїх дітей. В цьому і тайна, що це брацтво має притягаючу силу. Інші теми про смерть. Брацтво формує душі членів, щоби все були приготовані на смерть. Де є це брацтво, там непотрібно окремого брацтва „доброї смерти", бо те друге міститься в першім. Яка широка і практична тема говорити про смерть. Як вона ділає на душу братчика-члена: „мушу вмерти, стати перед брамою вічности, та не боюся смерти, бо слуга Марії має запевнену щасливу смерть". По науці клякають всі і проповідник голосно мовить молитву приготування до смерти... „Як мої дрожачі і скостенілі руки не зможуть вже притиснути до грудей хреста... як моє волосся скропиться смертним потом...", а всі члени голосно повторяють „милостивий Ісусе умилосердися наді мною". На церкві чути тут і там плач і неодна членка має ще довго сльози в очах. Взагалі місячне приготування до доброї смерти має незвичайно хосенні наслідки і, що так скажу, є другою причиною, чому вірні горнуться до цього брацтва.

Статути треба часто пояснювати, щоби члени добре виповняли обовязки і щоби знали, які духові користи мають у цьому брацтві. Я в часі кождих зборів нагадую головні точки статута в формі іспиту совісти: „чи я в цьому місяцю щодня рано і вечер змовив З Богородице Діво, чи посітив раз у тиждень ікону Матери Божої Н. П. в церкві і тд. Зазначую, шо статути з відповідними молитвами, образи Матери Божої Н. П. (правдиві, бо є фалшовані!) медалики можна набути у ОО. Редемптористів в Станиславові. При кінці зборів члени подають свої запити, сумніви, внески і кінчаться збори.

В моїй парохії є 84 членицъ брацтва на 1350 душ, а істнує брацтво півтора року. Мужчини покищо не належать і я ще їх дуже не заохочував, доки не буде власної домівки. Членици сповідаються обовязково раз у місяць і спільно причащаються в останню неділю місяця, і тоді позискують повний відпуст. Членица-секретарка веде окрему книгу, де нотує кожде св. Причастя, а при кінці року о. провідник читає, кілько членка приняла св. Причастій і скільки разом було св. Причастій. При ріжних нагодах нпр. на празник, великий піст і тд. прошу чужих священиків, щоби члени краще могли висповідатися.

Сострадання Матери Божої є празником для брацтва і не тільки члени, але і всі інші можуть одержати відпуст. По торжественній Службі Божій з проповідю правиться панахида за померших членів.

Крім спису св. Причастій секретарка веде ще книгу членів, книгу доходів і розходів і помяник усопших. Окрему касову книгу веде касієрка. Вона ходить з тацою за збіркою в Богородичні свята і храмові празники. Складаються фонди на оснування бібліотеки.

Членки ухвалили собі, що в разі смерти одної з них по можности ціле брацтво бере участь в похоронах та старатимуться, щоби і найбідніша з них мала відправлену заупокійну Службу Божу, а се зі спільних жертв. На се звертаю увагу ОО. Співбратів, бо є подекуди звичаї (таке було у мене), що родина помершого ніколи не замовить Служби Божої похоронної, а вдоволяється похоронним обрядом, коби тільки з „подзінькованєм". Взагалі члени брацтва розуміють вартість Служби Божої і добровільно складають датки душпастиреві на Службу Божу. В 1934 р. я мав 62 Служби Божі мануальні і 30 Служб Божих тзв. Григоріянських, чи не більше від усіх оо. сусідів, а це завдячую брацтву.

Членки брацтва дбають за красу церкви. Вони помагають мені в докінченню будови матірної церкви молитвами, заохотами своїх чоловіків, жертвами. В двох місяцях побудовано гарний бічний вівтарець Матери Божої Н. П. за 300 зл. Тут нераз боюся „перетягати струни", та самочинно помагають.

Членка-мати виховує в релігійному дусі дітей, навіть чоловік, що передше раз у рік сповідався, через вплив жінки більше разів очищує свою душу. На се маю приклади. Деякі членки поступили в духовому життю так, що сатисфакція з ними говорити, вони є прикладом для мене, побуджують мене до праці, коли приходить покуса лінивства. Вони йдуть до хорого, порадять привезти священика (я мав три такі випадки), вони єднають посварених.

Де є брацтво Матери Божої, там не приймається секта.

Торік ходили агітатори зі сектанськими брошурами з Дрогобиччини, то жінки вчинили такий алярм в селі, наче б горіло. Деякі, що в добрій вірі купили книжки, тогож дня їх до мене принесли або попалили.

Не найгірше стоїть і кат. преса, бо членки пренумерують 24 Місіонарі, 1 Український Бескид і 1 Христос Наша Сила. Є надія на краще поширення преси.

Кінчаючи ці стрічки, подам ще загальні замітки, які на мою гадку причиняються до розвою брацтва.

Не мучити членів задовгими богослуженнями, задовгими, неприготованими науками. Не лишати членів самим собі, бо вони тим зражуються. Кромі статутових обовязків, молитов, св. Причастій не легковажити і не жалувати виставности в богослуженнях, наш гарний обряд з пієтизмом виконувати, на богослуженнях мають брати участь з Марійським прапором і т. д. Священик повинен виріжняти брацтво, бо членам це належиться, бо це кращі душі і священикови помагають в душпастирській праці. На недільних проповідях час від часу підкреслити вагу брацтва. В рокові свята, коли душпастир складає желання вірним, окремо пожелає брацтву. Членів це тішить, бо видять, що душпастир їх цінить.

Може хтось із старших Отців Співбратів подасть свої цінні завваги на сторінках „Ниви“ про ведення брацтва, як втягнути мужчин до брацтва, як розвинути харитативну діяльність, і взагалі, чим оживити брацтво, бо це нам дуже потрібне в пропаганді.

о. Михайло Бубняк

о. Др. Г. Костельник

Посмертне життя

(Докінчення)

3. Щож це д у ш а? Це та сила в нашій природі, котра нас робить живими, свідомими, котра думає, відчуває..., котра „дихає“ („дух“, „душа“ походить від „дихати“). Матеріялісти кажуть, що нема ніякої душі, що ціле наше життя є витвором (процесом) матерії.

Св. Письмо відріжняє душу від тіла. Вже на початку св. Письма написано: „Створив тоді Господь чоловіка з п о р о х у з е м л і і н а д х н у в в л и ц е й о г о д у х ж и т т я. І став чоловік ж и ю ч о ю д у ш е ю“ (Бит. 2, 7). Значить, що щось інше є людське тіло („порох землі“), а щось інше душа (її Бог надхнув у тіло).

Св. Письмо також нерозумні звірята називає „живучою

душею": „Нехай води обильно виведуть повзунів з жиючою душею. І створив Бог великих повзунів та всяку жиючу душу, що повзає" (Бит. 1, 20—21).

Всі це знаємо, що живі створіння також дихають, рухаються, відчувають — словом: жиють. Отже в них також мусить бути якась сила, відмінна від матерії, і та сила творить їх життя. Тому також нерозумні сотворіння є „жиючою душею". Але їх душа не дорівнює людській, бо людська душа має розум, свобідну волю, совість, по розлуці з тілом вона (як свідчить св. Письмо і всякі інші явища) не перестає жити; а звіряча душа по розлуці з тілом не може самостійно жити й гине.

„Біблійники" тут завертають в інший бік: з покликом на те, що св. Письмо також звірята називає „жиючою душею", вони людську душу зрівнюють зі звірячою душею і вчать, що ніби людська душа так само гине по розлуці з тілом, як і звіряча душа. Так учать всі матеріялісти!

„Гарфа Божа" пише: „Чоловік є душею. Він не має душі. Кожне сотворіння, що дихає є душею" [1]). Тут покликується „Гарфа Божа" на Проп. 3, 19—20: „Доля людська і доля звіряча однакова, як ці вмирають, так і ті вмирають..." Ми про це вже говорили.

„Біблійники" вибирають зі св. Письма (звичайно зі Стар. Завіту) тільки такі місця, де говориться про смерть людини зі земського, змислового становища, де людям перед очима властиво стоїть мертве, бездушне людське тіло та гріб, а не друге життя. А тих місць, де св. Письмо говорить про друге життя, „біблійники" або не наводять, або перекручують їх значіння. І так їм ніби виходить: „Другою брехнею сатани, якою засліпив людий, є наука, що умерші мають свідомість по смерти, що жиють дальше. Однак св. Письмо не потверджає сего. Ті, що умерли, не знають більше про себе, аж доки Христос Господь не воскресить їх". [2])

Відкиж у людей узялася віра в посмертне життя? „Гарфа Божа" пояснює це ось як: „Думку несмертельности зродив сатана, диявол. Він приступив до праматери Еви і сказав: Коли зїш з того дерева, ти не вмреш". Ісус Христос назвав се твердженє, першою брехнею, яка коли була сказана а сатану отцем брехні" (Йоа. 8, 44) [3]). Та це чистий фалш „біблійників", бо вдійсности Христос ніде й ніколи не заперечував безсмертности душі, ані не називав слова, що його диявол сказав до Еви, „першу брехнею". Ось місце Йоа. 8, 44: „Ви є від вітця диявола і похоти вашого

[1]) Стр. 41.
[2]) Тамже стр. 43.
[3]) Стр. 41.

вітця хочете робити; він був чоловіковбійником з початку, і в правді не стоїть, бо нема в ньому правди; коли говорить лож, із свого говорить, бо він муж і отець ложі".

Та тут виходить ще одна, важніша річ на верх. Як уже знаємо, „Боротьба на небі" твердить, що віру в посмертне життя видумали щойно в III в. по Хр. „зіпсуті провідники церкви". А „Гарфа Божа" твердить, що цю віру мала вже прамати Ева в раю... Очевидно, з Евою ця віра не пішла до гробу, але була питома всім генераціям людського роду, що й історія і св. Письмо потверджують. І Христос навчав тієї віри, а Руссель у дійсности себе поставив, замісць Христа: усунув Христову віру, щоби поставити свою власну. У „біблійників" коротка память!

4. Вкінці ще наведемо, як „Боротьба на небі" мозолиться, щоби Христові слова до розбійника на хресті накрутити на своє.

„Не можемо припускати", — пише „Боротьба на небі" — „що розбійник мав більше віри, чим апостоли, котрі розбіглися з перестраху, а по трох днях говорили: „Ми уповали, що се Він, що має спасти Ізраіля; а крім того третий день надходить сьогодні, як се сталося. Не можемо припускати, що Господь вислухав розбійника скорше чим апостолів, котрим сказав: „І як пійду то наготовлю вам місце, знов прийду й тоді прийму вас до себе, щоб де я і ви були" Йоана 14, 3. Думаємо, що розбійник щось небудь чув про Ісуса і Його діяння чуд, тому сказав до себе: „То є фактично цікавий чоловік. Хто може знати чи не має підстави до своїх тверджень?" Тому просив Господа, щоби згадав о нім коли прийде Його царство. А Господь: „Істинно глаголю тобі сьогодні, (говорю тобі нині, в тім дню моєї муки — або того дня будучи на хресті розпятий) зо мною будеш у раю (коли прийде час воскресення людскости, в часі тисячлітнього царства.) Коли-би так мало бути як многі християни віруть що розбійник пішов на небо з Христом того самого дня, то подібне віруваннє не годиться з розумом ані зі Святим Письмом. Всі християни віруть і Св. Письмо учить що Ісус не пішов того самого дня на небо але лежав в гробі а доперва на третий день воскрес, а коли воскрес з мертвих, сказав до Марії: „Не торкайся до мене бо я ще не зійшов до Отця мого". Йоана 20; 27. Сорок днів опісля Ісус був на горі Оливній з своїми учениками і розмовляв з ними. „І се сказавши, як дивились вони, знявсь у гору — як вони пильно дивились на небо, як Він відходив, аж ось два мужі станули перед ними в білій одежі". Діян. ап., 1, 9—11. Як же розбійник пішов з Ісусом на небо, коли св. Письмо потверджує рішучо, що Ісус аж 43 дні пізнійше вступив на небо. Ісус умерав на хресті, і розбійник умерав на хресті. Розбійник просив для себе

ласки, іменно, щоби Ісус згадав про него розбійника „як прийде Його царство“, у відповідь Ісус сказав таке: „Я чув, що ти сказав і буду памятати на твою просьбу. Се говорю тобі сьогодні тут на хресті, „глаголю тобі сьогодня, будеш зо мною в раю“. Рай походить від грецького слова (парадісос), і означає парк, город, Еден так переводять всі учені. Рай не означає „неба“, се означає землю, котра в часі тисячліття стане раєм (під панованнєм Христа) тоді Христос згадає про розбійника і воскресить його, котрий буде мати нагоду прийти до совершенного і вічного життя тут на землі як і кождий член роду людського“ [1]).

Як це крайно неграмотно написане (жахлива інтерпункція!), так само воно й крайно нельогічне, немудре.

„Біблійники“ так представляють Христові слова до розбійника на хресті, що Христос ті самі слова, без усякої ріжниці, міг би був сказати й до того другого, розпятого з ним розбійника, що глузував собі з Христа. Якуж нагороду — по поясненню „біблійників“ — дістав від Христа той розбійник, що покаявся й повірив у Христа? Ніяку, бо те, що він буде мати нагоду прийти до совершенного і вічного життя тут на землі, як і „кождий член роду людського“, це так само відноситься й до того розбійника, що глузував собі на хресті з Христа, і до Жидів, що кричали „кров його на нас і на наші діти“ (Мат. 27, 25), і до Пилата і навіть до Юди зрадника — атже всі вони є „членами людського роду“.

Таким способом зрівнюються перед Богом добрі й злі люди, віруючі й невіруючі, затирається ріжниця між гріхом і чеснотою, між вірою й невірою. А це загибіль, кінець усякої релігії та моралі. Ось до чого договорюються „біблійники“!

Ні, Христос Господь не був таким сирваткувато добрим і лагідним, як „біблійники“, що терплять на розмягчення мозку. Христос погрожував тяжкими карами навіть цілим мостам, як ось: „Горе тобі, Хоразине, горе тобі, Витсаїдо... Тирови й Сидонови буде відрадніше в день суду, ніж вам. І ти, Капернауме... аж до пекла зійдеш“ (Мат. 11, 21—23). Христовий дух зовсім не той, що дух „біблійників“, фалшивих гуманістів. Христос навчає про „вузькі ворота“ й „тісну дорогу“, що ведуть до життя, та що мало є таких, що їх знаходять (Мат. 7, 13—14). А „біблійники“, що перечать посмертне життя і пекло і небо, послідовно зносять ріжницю між гріхом і чеснотою, та всіх людей „просторими воротами й широкою дорогою“ посилають до майбутнього земського Христового царства... Агітація й сензація їм у голові, а не тверді, святі закони життя!

[1]) Стор. 26—28.

Розбійник на хресті, що покаявся й повірив у Христа, на віки буде прикладом, що повчатиме людей про те, яка велика божа ласка і які великі сили людської душі в небезпеці смерти. Надходяча смерть це наче побільшаюче скло для душі, що шукає спасення. Щойно перед смертю покаялися безчисленні грішники, а недовірки, що в життю були стратили віру, перед смертю знову навернулися. Коли віра в Христа навіть у самих апостолів захиталася задля соблазни розпяття, розкаяний розбійник, що й сам мав умирати, відкрив у розпятому побіч себе чоловіці Месію і явно це засвідчив та просив ласки. Це було велике діло, велике покаяння й велика віра, це найкраща Христова перемога в трагічний день великої пятниці, отже це вповні зрозуміле, що Христос нагородив того розкаяного розбійника: „Істинно кажу тобі: сьогодня будеш зі мною в раю" (Лук. 23, 42).

Це очевидний фалш, коли „Боротьба на небі" пише, що „всі християни віруть і Св. Письмо учить що Ісус не пішов того самого дня на небо але лежав в гробі а доперва на третий день воскрес". Так по дурному тільки „біблійники" вірють! А всі тямущі християни вірють, що в гробі лежало тільки тіло Христове, а Христос, як Богочоловік (душа Христова злучена з божеством), пішов на другий світ, щоби остаточно довершити діло відкуплення, щоби „приготовити місце", як сам до апостолів казав. А в часі вознесення Христос уже другий раз і остаточно, з воскресшим своїм тілом, пішов до неба.

Що Христос досвіта в день свого воскресення сказав до Марії Магдалини: „Не дотикайся мене, бо я ще не відійшов до мого Вітця" (Йоа. 20, 17), це не може бути ніяким доказом на те, начеб до того часу Христос ще не був у небі. По вісьмох днях Христос сказав до Томи: „Вложи свій палець сюди... і подай свою року і вложи в мій бік" (Йоа. 20, 27), отже з того виходить, що в часі тих вісьмох днів Христос уже мусів був „відійти до свого Вітця", бо не тільки дозволив, але навіть приказав Томі дотикати себе. Значить, що „біблійники" фалшиво приймають, що Христос вступив на небо аж 43 дні пізніше по своїй смерти, а передтим ще ніби не був на небі.

Відкиж „біблійники" можуть знати, на яких доказах можуть оперти свою думку, що Христові слова „і д у п р и г о т о в и т и в а м м і с ц е", „с ь о г о д н я б у д е ш з і м н о ю в р а ю", „я щ е н е в і д і й ш о в д о м о г о В і т ц я" в п о в н і т о с а м о м а ю т ь о з н а ч а т и? Невжеж другий світ, де „осель богато", такий малий і простий, що, хто найдеться по його боці, цей уже ген цілий другий світ перейшов? Навіть наша „порошинка"-земля не така! Св. Письмо розріжняє ріжні небеса, говорить про „третє небо" (2 Кор. 12, 2), а небо виразно називає „раєм" (2 Кор. 12, 4).

Отже це вповні певне, що своїми словами „сьогодня будеш зі мною в раю“ Христос хотів сказати розкаяному розбійникови, що зараз по смерти буде він з ним на другому світі в раю — зн. у небі, де новозавітні праведники.

Чи Христос зараз по своїй смерти пішов аж до найвищого неба? Це для нас тайна. З того, що Христос сказав до Марії Магдалини Йоа. 20, 17, можна би догадуватися, що до найвищого неба, „до свого Вітця“ пішов Ісус Христос щойно по своїм воскресенню, коли вже діло відкуплення було вповні довершене. Одначе можна би ті неясні слова Йоа. 20, 17 і так зрозуміти, що Христос по своїм воскресенню „пішов до свого Вітця“, до найвищого неба, не перший раз, а другий раз: Коли його тіло лежало в гробі, тоді він пішов до найвищого неба як дух без тіла, а по воскресенню з прославленим тілом. На всякий випадок льогіка не дозволяє неясними словами Йоа. 20, 17 поборювати вповні ясні слова Лук. 23, 43, як це роблять „біблійники“. Та „біблійники“, разом зі своїм Русселем, це люди півучені і навіть півграмотні, їх розумування дитинячі, а писання неповажні — без усякої розумової сили. І тільки люди такого самого характеру, як вони, можуть годувати свою душу їхніми безглуздими книжками. Зрештою ап. Павло писав: „прийде час, коли не стерплять здорової науки, але по своїх похотях збиратимуть собі учителів, жадні приємних слів, і від правди відвернуть слух, а до казок прихиляться“ (2 Тим. 4, 3—4).

Ледви чи ці пророчі слова відносяться до якоїсь іншої християнської секти так докладно, як до новомодних „біблійників“, що „жадні приємних слів“, „збирають собі учителів по своїх похотях“, і пекло „гасять“ (як самі хваляться), для грішників не хочуть знати ніякої кари (їх так звана „друга смерть“ не була би ніякою карою, тільки браком нагороди), а рай хочуть бачити — і то невдовзі — таки тут на землі... „Від правди відвертають слух, а до казок прихиляються“.

о. В. Рабій

Засоби модерного душпастирювання

Повоєнні часи, що спричинили упадок віри, моралі і добрих обичаїв, новітні демагогічні, крайно безбожні кличі, релігійний синкретизм, апостазія, ріжні секти, вкінці дуже тяжкі, спричинені світовою кризою: нужда, голод, безробіття — творять невідрадні відносини у життю народів, та ще прикріші у душпастирюванню під теперішню хвилю. — Нині нарід сильно пригноблений, розярений, схвильований, один

нетакт душпастиря, а вже вогонь, вже распря. Сьогодні замало самої ревної праці у церкві чи школі, але треба новітних засобів у душпастирстві, бо до цього змушують нас вороги Церкви, їхня борба з духовенством, та часи, серед яких душпастирюємо. Заслабі нині деканальні візитації, більші церковні празники, чи інші торжества — серед нашої праці треба конче більше місій-реколєкцій, церковних брацтв, будовання хресних доріг, відповідних проповідей, католицької преси, бібліотек, більще праці в Катол. Акції поза церквою тощо.

Св. Місії. Місії чи реколєкції це лік і противага в борбі з ворогами Церкви, з апостазією і сектами. Це „овеча купіль" для парохій, від котрих починається нова ера, нова праця в душпастирстві і серед сердець і душ людських нове життя. В роках 1932 і 1933 відбулися св. Місії в селі Б. на Лемківщині під проводом ОО. Редемптористів. В селі було богато суботників під той час. ОО. Редемптористи своїми прекрасними і переконуючими проповідями навернули зблудженні вівці, а богато безбожників приступило до св. Тайн. Зі св. Місії полишилось заосноване брацтво Неустанної Помочі Б. М., яке нині гуртує богато членів, щомісячні св. Сповідь і св. Причастя — отже овочі св. Місії на довгі літа для парохії. Правду сказав мені о. місіонар Г., що це брацтво буде основою для парохії на будуче та заборолом проти схизми. Треба більше місійної праці головно там, де є секти тощо. Св. Місія це нині та євангельська вечеря для наших парохій, без якої нема успіхів у душпастирстві, нема божої ласки і благословення в церковній праці.

Церковні Брацтва. Вони ведуть своє тихе, боже післаництво у парохіях і в людських душах. Церковні брацтва, це права рука душпастиря. Члени церковного брацтва становлять наче одну християнську родину, злучену все з церквою й зі священиком. Скільки там чеснот, ласки, пожертвування і побожности, що мов сонце своїм сяйвом світить і промінює на цілу парохію! Сміло можна сказати, що де нема сильного церковного брацтва в парохії, там нема правдивого божого духа, там чогось бракує, там ще почва невироблена, податна на лихі впливи, на зло.

Хресні дороги, так дуже поширені в останніх часах в парохіях, мають свою глибоку ціль особливо в теперішніх часах. З далеких сторін стягається нарід на хресні походи, горнеться до св. Тайн. Відповідні науки оо. Місіонарів, приїзд свого Владики — це моменти, що підносять духа, ведуть до покути, побожности та сильно впливають на всіх збайдужнілих до віри і Церкви. Малі села і міста (як Судова Вишня, Опака) стали малими Кальваріями, де рікрічно нарід сходиться на духовий пир і відходить все покріплений на душі і тілі. Хресні дороги з процесіями це новітні „Ве-

тезди" для народу, через які Господь посилає стільки чудесних навернень і ласк.

Проповіди. Теперішні часи вимагають відповідного слова божого в церкві проти безбожників та сектантів і ріжних ворожих впливів. Боже слово це духовний меч, це божа сійба для парохіян. Треба звертати увагу в проповідях головно на освідомлення правд божих та виховання свого стада в католицькім дусі. Сьогодні найбільше надаються проповіди катихитичні, які систематично і популярно викладають про віру і христ. мораль. На проповідях належить порушити питання соціялізму і марксизму, повчити про секти або виголосити низку проповідей проти схизми, послугуючися примірами, званими „ad hominem", які найбільше промовляють до ума і серця народу. Проповіди мають бути актуальні, живі, ядерні а що найважніше недовгі, бо нервовий нинішній світ не хоче слухати довгих проповідей. До проповіди приготуймося і доложім всіх старань, щоби вони були відповідні, бо „слово боже" є одним з найважніших засобів в поборюванню лиха теперішньої доби.

Католицька преса — бібліотеки. Св. Отець Пій X сказав такі золоті слова про поширювання католицької преси: „Надармо будете будувати церкви, уладжувати місії, основувати школи, виконувати добрі вчинки всілякого роду. Всі ваші старання будуть даремні, якщо не будете уживати відпорної і зачіпної зброї, якою є католицька преса". — Католицька преса і католицька бібліотека є нині дуже хосенна в душпастирстві. Все зло, вороже Церкві, приходить і поширюється в нинішніх часах через живе друковане слово, через пресу і книжку. Писане слово густо часто задармо приходить до наших селян, находить послух в народі і переконує уми парохіян. Що варта нині катол. парохія чи епархія, як не має своєї правдивої католицької преси та книжки, не має оружжа для боротьби з ворожою пресою. Ворожі стрільна падуть без опору до людських душ та руйнують їх.. Такі католицькі видання, як „Місіонар" або „Христос Наша Сила" повинні находитися безумовно у всіх наших парохіях. Що більше, творім фонди під католицьку пресу, поширюймо катол. журнали, бо марна і мізерна буде наша праця в душпастирстві під теперішню хвилю без католицької преси і книжки.

Поза церквою належить працювати в Католицькій Акції, поширюючи ідею Св. Отця Пія XI серед своїх парохіян через апостольство світських людей, виголошуючи відповідні реферати тощо. Та на жаль, Катол. Акція і її спасенне діло з ріжних оглядів у нас щойно в початках. Підчас коли на заході Католицька Акція вже видає свої овочі, у нас щойно „in statu nascendi", і дуже мало в цім напрямі робиться. Католицької Акції домагається від нас Апо-

стольський Престол, це дезидерат нинішніх часів. Якщо ми самі нічого не робимо в цій ділянці, то ставимо собі колоди в душпастирстві. Нині душпастир без Катол. Акції не в силі опертися ворогам Церкви і вести як слід свої божі діла.

Таких модерних засобів вимагає від нас наше душпастирство під теперішню пору. Все нині йде на нас і нашу Церкву. Ставаймо до бою, озброєні в модерне оружжа!

о. А. Лошній

Великий піст в річнім церковнім уставі нашої Церкви

1. Поділ річного церковного уставу

Наш церковний рік, подібно, як і горожанський, обіймає 365, зглядно 366 днів, які є так поділені в науці церковного річного уставу, що перший піврік, від вересня до лютого, обіймає одну половину року, а другий від лютого, зглядно березня до серпня, другу. Границя між одним і другим церковним курсом може кождого року пересуватись, в найбільшій ріжниці о 35 днів, так іцо цілий лютий, а навіть кілька днів березня припаде на зимні мясниці і тим самим той час буде зачислений до першого курсу. Зимні мясниці в залежности від найближчої пасхи скорочуються, або продовжуються на більше, або менше днів. Цю зміну доповнює устав вставними рядовими неділями від XXVI — XXXI. В кождім разі перед великим постом кожного року мусять мати своє місце чотири тижні вступних тріодних неділь від XXXII до XXXVI, які закінчують перший піврік церк. науки, а рівночасно розпочинають нову науку і приготовляють до практичного життя другого курсу. Так як місяць серпень від першого свойого дня, себто „Проісхожденія Ч. Хреста" закінчує річну науку другого курсу, а рівночасно наново розпочинає і приготовляє до теоретичної науки нового року [1]).

Ось так цілий наш церк. рік був би поділений на два курси, які обіймали би по три научні періоди і по чотири перехідні тижні. Кождий період обіймав би пересічно по сім тижнів. Після такого поділу церковний рік був би вичерпаний в цей спосіб, що три періоди по 7 тижнів заповнили би собою 21 тижнів. Коли додамо до цього 4 періодичні тижні в зимних мясницях, то будемо мати 25 тижнів,

[1]) Пор. Круг празника Воздвиж. Ч. Хреста. „Нива" 1934. Ч: 10. ст. 352.

що робить 175 днів. А тілько само днів другого курсу робить 350 днів. Та, як розумного і свобідного життя не можна замкнути в наперед усталені, докладні границі, так і наш устав, як такий, що приналежний для ідеального проводу такого життя, не можна замкнути докладно, з математичною точністю в означені періоди, тим більше, що кождого року інакше стрічається Минея з Тріодю, тому і тими бракуючими до цілости в році 15, зглядно 16 днями розсіваються, або заповнюються поодинокі, означені періоди в цілім році.

Після цього поділу перший період першого курсу науки нашого річного уставу обіймав би час від початку церк. року (1. IX.) до неділі св. Отців (11. X.)[1]). В цім періоді рядова катавасія, що лучить гадку цього періоду, є ірмоси празника Воздвиження Ч. Хреста. „Хрест начертав Мойсей...“ В суботу і неділі читаються тут євангелія св. євангелиста Матея, а в інші дні св. Марка, якому призначений у нас час посту. Такий порядок євангелій є від XI рядової неділі до XVII рядового тижня.

Другий період був би від неділі св. Отців до Свята Введення в храм Преч. Діви Марії (4. XII) Тут рядовою катавасією є загально Богородичні ірмоси, „Отверзу уста моя...“, а всі рядові євангелія від св. Луки.

Третій період є Різдвяно-Богоявленський, в якім рядова катавасія це ірмоси Різдва і Богоявлення, євангелія в пятьох днях тижня знов від св. Марка, а в суботи і неділі від св. Луки. Той порядок рядових неділь і їх євангельських чтеній кождого року міняється з Минеєю після дня минулорічної пасхи і тому научну перевагу у цім першім курсі має Минея зі своїми неподвижними празниками.

Виразніше означені періоди другого курсу річного уставу нашої Церкви. Тут виразну перевагу над Минейними празниками бере Тріодь. Першим научним періодом другого курсу є тут сім тижнів великого посту. Рядовою катавасією у вел. пості є загально Богородична „Отверзу уста моя...“, з виїмком першої і третьої неділі вел. посту, Лазаревої суботи, цвітної неділі і страсного тижня, де приходять катавасії тріоди денного канона. Євангелія вел. посту в суботи і неділі є всі від св. Марка, крім першої неділі посту, Лазаревої суботи і цвітної неділі, де є євангеліє св. Йоана.

Другим періодом другого курсу є дальших сім тижнів св. Пятьдесятниці. Катавасією цього часу є ірмоси пасхи, крім середи Переполовлення і його віддання, а також в неділю 6 по пасці (Про сліпородженого) і на віддання Пасхи,

[1]) Пор. Празники Різдва Христового і Богоявлення. Нива 1935. Ч: 1. ст. 14.

де катавасією є вже ірмоси Вознесення. Рівнож у крузі празника Вознесення є катавасією ірмоси того празника, а в четвер Вознесення і в 7 неділю по пасці (св. ОО. Нікейського Собору), приходять вже ірмоси Сошествія. В цім періоді св. Пятьдесятниці читаються євангелія від св. Йоана, а апостольські чтенія заповняють діянія апостольські, які в цім періоді висуваються на перший плян, бо тут після діяльности самих апостолів усталює устав наші обовязки до Церкви.

А вже в слідуючім, третім періоді, себто в найближчих сімох тижнях, до семої рядової неділі, вияснює устав наші обовязки до іновірців, як дальшого круга наших ближніх. Тут рядовою катавасією є „Отверзу уста моя...", євангеліє від св. Матея, а з апостольських чтеній читається лист св. Павла до Римлян, крім перших пятьох днів послідних двох тижнів цього періоду, в якім читається вже перший лист св. Павла до Коринтян.

Останні чотири тижні, що менше-більше припадають на місять серпень, завершують цілорічну науку і рівночасно розпочинають новий рік, як про це була згадка вище.

По такім поділі нашого річного церковного уставу можна мати загальний образ тих етапів, якими веде нас устав на протязі цілого року і відповідно навязати період великого посту з попередними періодами, а передовсім з перехідним періодом зимних мясниць.

2. Навязання Вел. посту до попереднього періоду зимних мясниць[1]).

Наш річний устав піднимається надзвичайної задачі, а саме: вивести нас з неволі лукавого і нечистого духа, що гніздиться в наших серцях і завести нас в обіцянний мир в Христі. Ця дорога дуже подібна до вандрівки вибраного Ізраільського народу. В день нового року (1. IX) завів нас устав немов на пустиню Сур, якою ішли ми три дні (особливша наука того часу — Празника Різдва Преч. Діви Марії, субути і неділі перед Воздвиженням Ч. Хреста) і „не обрітохом води, да бихом пили" [2]) (ст. 5). Все було ще неясне. Потім лішли ми дальше і прийшли в своєрідну Мерру і „не можахом пити води от Мерри, горка бо бѣ" [3]). Аж висока гадка Воздвиження Ч. Хреста осолодила нам воду Мерри. Опісля прийшли ми в наш Єлім і тут найшли „днанадесять істочников вод і седмдесять стеблій фініков" та „ополчились" [4]); ми розтаборились при джерелах вод

[1]) Пор. Значіння зимних мясниць в науці річного церк. уставу (Нива 1934 Ч: 2. ст. 62—67).

[2]) гл. Перша паремія Воздвиження Ч. Хреста і третя Богоявлення (Ісход. гл. 15).

[3]) Ibid. [4]) Ibid.

науки апостолів і учеників Христа. Тут у всенароднім торжестві Водосвяття ми визнали в одушевленню, що „Господь просвіщеніє моє і Спаситель мой, кого убоюся". — Та в дальшій дорозі в зимних масницях ми побачили, що то ще не все, що ми перебули тільки часть дороги, а перед нами ще друга часть, яку, щоби перейти і розкошуватись плодами обіцяної землі, треба заняти, здобути, бо дотеперішні мешканці цеї землі так легко, без борби не уступлять.

Старинна грецька думка піднялась до найвищих границь природного людського пізнання. А тому, що моральний характер все йде за світоглядом, а такий світогляд у старинних у відношенню до людської природи мав тільки природне призначення, тому і той природний порядок був у них ідентичний з моральним порядком. Звідси моральним ідеалом у них був чоловік, що в собі самім шукав моральної сили, конечної до життя, що розумно призвичаювався і стремів до сталого опанування волі, підпорядковуючи себе незмінному, сталому і конечному порядкови світа. В такім вузькім крузі, бо тільки в природних границях пізнання, розуміли старинні Греки чесноту.

Та Греки вже інтуїтивно відчули, що та їх дорога хоч і дуже високого, але тільки природного пізнання, ще не покінчена, чого виразом став в Атенах жертівник невідомому Богови [1]), то завершилось у християнстві. Дотеперішньому природному призначенню чоловіка протиставило християнство надприродне життя. Природному ідеалови, довіря на власні сили, яким був Геракль, християнство кладе надприродний ідеал Святого. В такім розумінню й устав нашої Церкви веде нас по тій дорозі пізнання надприродної правди в першім курсі річної науки, щоби відтак у другім від в. посту на такім пізнанню будувати в нас самих ідеал „нової твари", такого надчоловіка, який глядівби на щоденні справи людського життя через відблеск надприродного світа. До свойого надприродного світогляду переняло християнство від Греків їх високі природні досягнення людського ума, а доповнило їх надприродним світлом Божого обявлення.

Однак найкраща сама в собі ідея все лишиться тільки ідеєю, коли не буде мати застосування до реального життя. Якраз життєвість Христової ідеї доказує устав в перехіднім часі зимних мясниць.

Хоч християнська ідея явилась у світі серед неймовірно тяжких обставин, бо найближчі тій ідеї Ізраільтяни всю свою релігійність оперли на зовнішности, а погани своєю релігією освятили людські пристрасти, то мимо того перші подвижники Христової ідеї — монахи, на яких так виразно натякає устав у зимних мясницях [2]), опанували цей

[1]) Діянія (XVII, 23).

[2]) пор. полієлейні празники св. Преп. Отців і їх субота сиропусна.

світ так, що з часом все болото неморальности було виметене, а їх живим прикладом все публичне життя так переминилося, що те, що перед тим було уважане можливим і конечним, тепер оказується неможливим і непотрібним, а що колись уходило за неможливе і непотрібне, тепер стається можливим і конечним. Так Христова ідея угрунтувалася в тодішнім зіпсованім світі першими аскетами, подвижниками молитви і посту, які хоч і тяжкою жертвою, але гідно відповіли свойому званню і дивним своїм життям доказали, що не той щасливий, що богато має, а той, що вміє обійтись при найменшім.

Такими прикладами у зимних мясницях змушує нас устав до застанови над нашими ділами, які в порівнанню до тамтих, життєвих прикладів Христової ідеї, мусять оказатись, як негідними нас, що носимо на собі імя християн. Тепер приходить час звести борбу, зміритись з тими ворогами, що случайно війшли до нашого життя. Як бруд тілько случайно каламутить воду, так і пристрасти і злі склонности случайно заволоділи нашим життям. Бо як вода з самих жерел виходить чиста, а тільки з бігом каламутиться, і то одна вода більше, друга менше, залежно від почви, по якій тече і скорости, з якою прямує до моря; а коли по дорозі одна струя лучиться з другою, тоді ще більше вода мішається і колотиться, так що мутна вода входить до моря, яке вже аж „воздвизається напастями бур". Але все таки мутність води не належить до її сути, бо коли вода остоїться, то її мутність паде на дно. Так само і з нашого тіла, цеї одушевленої землі, з розказу Сотворителя витікає надсуттєва вода: чуство, бажання, знання, воля, якими приходимо до пізнання наших потреб, як: їди, пиття, одежі, мешкання, женитьби і т. д. З часом з того всего збирається у нас ціле море уявлень, понять, плянів... А це море мішають і колотять ріжні наші відношення, страсти. Щоби це життєве море втихомирити засобами, які подав нам Спаситель і щоби його води час від часу очищувались і ми могли намул на дні цього нашого моря розпізнати, що є в нашім життю природне і тим самим оправдане, а що внесли в нього наші пристрасти і покуси, то в цім прийшов нам з допомогою устав у зимних мясницях. Він веде нас, немов за руку на ту дорогу, по якій має піти ревізія случайно внесеного в наше життя намулу. І ми пішли за його проводом і побачили себе як вигнанців на роздоріжжах чужого краю. Тому ми співали: „На ріках Вавилонських".

В першу тріодну неділю про Митаря і Фарисея ми побачили, що й наша релігійність, коли буде оперта на людській хитрости, що то хоче чимбудь і якнебудь вдоволити

Бога, „єлика притяжу“ [1]), то — хотяйби була получена з частою і нахабною заявою відданости — буде осуджена як фарисей.

В другу таку неділю — про Блудного сина — побачили ми свій образ, як не в однім, то в другім сині цього безгранично доброго і милосерного батька. Коли розвинулася в нас уповні тілесна сила, тоді ми або не хотіли ограничувати себе потребами духа і домагалися відділення одного від другого і правість життя бачили в їді, питтю і уживанню, як блудний син, або під притокою правости плекали духове обжирство і розпусту, коли за найменше добре діло домагалися нагороди і похвали і любувались своїми заслугами, а рівночасно негодували на чужі провини, як той, ніби добрий син.

Коли ж так справа з нами стоїть, то якжеж дальше співати „Многомилостиве“ [2]). Тому й Церква, відчуваючи такий наш душевний настрій, має певність, що по візванню до нас „Воспойте нам от пісней Сіоньских“, не буде іншої відповіди, як „Како воспоєм піснь Господню на землі чуждей“? Дух, вигнаний з области цеї нашої обіцяної землі, нашого тіла, яке сталось толокою пристрастей. Тому й устав у третю тріодну неділю — Мясопусну — кріпить нас, коли образом Страшного суду заохочує і тягне нас до того, щоби ми були мужні в захованню Божого закону, бо мужність у річах, що відносяться тільки до дочасного прибутку, буде обернена в трусливість і невільництво, яке пробивається у тих, „іже ошуюю“, а мнима трусливість у життю, на землі в тих, „іже одесную“, що то колись боялись „Трепещу страшного дне судного“ [3]) і тому відважно брались за тягар в захованню Божого Закону і дорогою здержаности, самовідречення, про що говорить вже четверта тріодна неділя — Сиропусна, дійти до повного щастя. — Тому по такім розумінню має своє рішаюче значіння загальний, остаточний зазив Церкви до нас, як до своїх дітей: „Дщи Вавилоня окаянная: блажен іже імет, і розбієт младенци твоя о камень“. Так вже тут у зимних мясницях наша Церква тягне нас до того, щоби ми назад вернулись до належної властивости нашої природи, заховали неподільність нащого єства, чулися собою, були деревами, що ростуть зі свойого корення і родять овочі, а не пеньками, до яких поприростало галуззя лукавства і нечистоти, якому ми давали ріст. Так не годиться жити чоловікови; а щоби наше життя не перейшло на самообмані, то вже мусимо вийти на „спасенія стези“, дорогу покаяння.

(Продовження буде)

[1]) Слова Євангелії із згаданої неділі.
[2]) Пор. Значіння зимних мясниць. Нива 1934, Ч. 2. ст. 67.
[3]) Слова стихири тріодної по утреннім Євангелію.

Прилюдні запити

I

В січні ц. р. Сяніцький повітовий староста розіслав до всіх греко-католицьких парохіяльних урядів в Сяніцькім повіті ось який розпорядок:

Sanok, dnia 14 stycznia 1936 r.

Starosta powiatowy sanocki.

L: AC-2/143/35.

W sprawie przestrzegania przepisów metrykalnych i przepisów ustawy o uregulowaniu stosunków międzywyznaniowych.

Do Wielebnego gr. kat. Urzędu parafjalnego

(wszystkich w powiecie)

Przypominam, że jeżeli gr. kat. proboszcz ochrzcił zastępczo dziecko należące do rzym. kat. obrządku, winien on, jak to stanowi okólnik b. austr. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 10 sierpnia 1887 L: 7191 z r. 1887 (Piwocki Tom II, str. 143 wydanie z r. 1899) wpisać wypadek urodzin i chrztu do swej księgi urodzin, jednak bez liczby porządkowej, a w rubryce „u w a g a“ zanotować właściwą rzym. kat. parafję, w której akt ten pod liczbą porządkową będzie wpisany. Najdalej do dni 8-miu winien gr. kat. ks. proboszcz, który zastępczo chrztu dokonał, przesłać listem poleconym bezpośrednio lub za pośrednictwem właściwego Starosty powiatowego dosłowny wyciąg z dokonanego przez się wpisu metrykalnego bez liczby — właściwemu rzym. kat. ks. proboszczowi, który wpisze ten akt w porządku chronologicznem do swych ksiąg z liczbą porządkową, a w rubryce „Uwaga“ powoła się na wyciąg przesłany mu przez gr. kat. ks. proboszcza, który chrztu dokonał. Wyciągi tj. metryki urodzin i chrztu może wydawać w takich wypadkach tylko rzym. kat. ks. proboszcz, który akt urodzin i chrztu ma wpisany w księdze z liczbą porządkową.

Winni niestosowania się do powyższego zarządzenia będą pociągani do odpowiedzialności karnej.

Starosta powiatowy:
Wagner

Чому цей розпорядок адресований тільки до гр. кат. урядів парохіяльних? Чи конкордат обовязує лише гр. кат. священиків, а латинських ні? Я не знаю конкретних фактів,

де би наше духовенство ломало конкордат, а навпаки: до нині латинське духовенство враз з повітовим староством, бодай тут у нас, в Сяніцькому повіті, ломить стало цей конкордат, заключений в 1925 р. поміж Апост. Престолом і Річпосполитою Польською. *Наведу факти.* — 1. Минулого року латинський парох у Сяноці на підставі переходу на латинський обряд моєї парохіянки в старості, Марії Хома з Залужа, виголосив оповіди і звінчав її в костелі зі своїм парохіянином. 2. Цього року Софія Побережна, дівчина греко-католичка з Залужа, що служить у Львові, взяла від мене метрику до вінчання. Я її казав занести сю метрику до гр. кат. уряду парохіяльного у Львові, а тимчасом Сяніцьке староство під датою 23/12 1935 Aw. 174/35 приймає зголошення цеї дівчини, що вона виступає з греко-католицького обряду і про те повідомляє гр. кат. уряд парох. в Залужу-Війське, себто мене, покликуючися при тому ще на старий австрійський закон з 1867 р.

Такі випадки тут у нас часті. Крім цього латинський парох у Сяноці дуже радо хрестить (може і в добрій вірі, хочу в це вірити) діти моїх парохіян, які досі правно і формально не виступили з нашого обряду — так н. пр. Станислав Садлік, желізничник, до нині бодай формально обряду грецького — всіх своїх синів похрестив в латинськім обряді — і це було дозволене і некаригідне... Може би Світле Староство в Сяноці повчило і латинські парохіяльні уряди в своїому повіті такими самими обіжниками, як належить їм поступати і загрозило також „pociąganiem do odpowiedzialności".

Думаю, що закони є для всіх католицьких священиків обовязуючі, не тільки для греко-католицьких.

Таких прикладів я навів би богато.

II

1. Львівська Шкільна Куртаорія зволить ласкаво відповісти мені на цей чемний запит:

Чи тільки в Сяніцькому повіті шкільна рада повітова виплачує неправильно ремунерації за уділювання науки релігії по селах греко-католицьким душпастирям, як контрактовим катихитам при сільських вселюдних школах? Чи це діється в цілій Польщі по селах для душпастирів обох обрядів, латинського і грецького? Яка цьому причина? Атжеж нам і так цього року за фактично відбуту годину релігії в школі обнизили платню з 1·50 зол. на 1 зол. і цю вже знижену платню не виплачують що місяця, тільки етапами. І так н. пр. я і наші кондеканальні оо. парохи Сяніцького деканату дістають ремунерацію за уділювання науки релігії по своїх школах стало неправильно, з великими опізненнями.

За жовтень виплатили нам у грудні і січні, а за листопад і грудень 1935 р. та січень 1936 р. ще до нині чомусь не виплачено нам ремунерації. Минулого року те саме було. Хто тут винен?

Наші священики, тут у горах на бідних парохіях, страшно бідують, а в потребі нераз і ця дрібна ремунерація є великою помічю і нею латається нераз неодну діру. Наші священики задовжені, пільг податкових ніяких нема, а нині, здається, ніхто не хоче вірити, що в неправильнім плаченню податків винна не зла воля священиків, а матеріяльна скрута і неспроможність. Ми вже дійшли до того, що не маємо за що купити книжку, чи запренумерувати часопис, без чого хіба інтелігентна людина, а передовсім по селах, жити не може. Про інші злидні краще й не згадувати.

о. Петро Андрейчик
парох у Війську.

Хто такі Греки католики в Італії?

В часах розповсюднювання християнства грецький нарід був широко розкинений майже по всіх країнах над Середземним морем. Римська Церква до половини III в. більше вживала грецької мови, ніж латинської. Перші християнські церкви в полудневій Галії були грецькі, те саме кругом Середземного моря. Грецька мова була мовою культурних людей, мовою Церкви. Особливо сильні грецькі кольонії були в Сицилії, Калябрії, Апулії і землі Отранто, що були получені за Юстиніяна з византійською державою. Сицилія, сильно скольонізована, залишилася двомовною, єрархічно підчиненою спершу римському патріярхатові, пізніше за Льва III Ісаврійського византійському патріярхові. В часі боротьби іконоборців, завдяки іміграції, грецький елємент мав сильну перевагу, хоч латинський обряд не щез цілком з острова, щойно з моментом, як Араби здобули Сицилію (831—902), вона стала зовсім грецькою. Подібна гелєнізація охопила і Брутію, що в VII в. навіть перемінило свою назву на грецьку Калябрію. Прихід Норманів з початком XI в. змінив вигляд і положення грецької Церкви. Як реакція до византійщини прийшла латинізація. Та Нормани, щоби не зразити собі зовсім грецького населення, не зачіпали дуже численних монахів, які мали велику пошану в народі. Доба Норманів (1040—1198) була золотим віком для італьо-грецького монашого життя. Від еремітського перейшло воно до киновії. Тоді фундовано і вивіновано багато монастирів, а начислювали їх до 250.

Доля монастирів не змінилася в нічому і за Свевів

(1198—1266). Щойно пізніше наступає італізування і латинщення монастирів, а тим самим і занепад грецького елєментута східньої Церкви. Папа Микола II (1057 р. на соборі в Мельфі) підпорядкував усі церкви своїй судовладі. Ще в XIV в. находимо їх кілька, а остання з них, у Бово, втрималася до XVI в. Грецький елємент все більше і більше витискано, літургію златинщено, а монастирі вилюднилися. При кінці XVI в. було все майже в руїні, а наприкінці XVII в. було вже лише декілька сіл коло Таренту й Бово, що ще говорили зіпсованою грецькою мовою.

Та були ще й інші Греки в Італії. Це ті, що прийшли по здобуттю Царгороду 1453 і здебільша займалися торговлею. Вони заложили кольонії в Неаполі і Венеції, Анконі, Барлеті, Барі, Лєчче й Ліворно. Греки були під юрисдикцією царгородського патріярха, або охридського митрополита, а ці виконували її через своїх ексархів. Ексархи висвячували священиків і збирали десятину. Та папи вимагали від ексархів складання католицького віроісповідання, і деякі з них те й робили, щоби мати вільну руку. Загал був дальше неєдинений і тому папи не вважали за вказане бути більше толєрантними супроти них. Усі привілеї зробили папи зависимими від визнання католицької віри. Прийшли конфлікти о маєтки, і це тягнулося до кінця XVIII в., ба навіть ще на початку XIX в. спорено за власність церкви в Неаполі, яка остаточно залишилась при неєдинених. У Венеції кольонія нових Греків, у часах розвитку, доходила до 10.000 душ. Треба знати, що у венеційській державі знесено давню східню єрархію вже від 1205 р. Тільки одного епископа толєрувала влада, що висвячував священиків. Вкінці той пралат переніс свій осідок до самої Венеції, з титулом архиепископа Філядельфії (1582). Цього архиепископа святив царгородський патріярх. Отже не будучи католиком, не складав католицького віроісповідання. Складав хиба під натиском, але нерадо. Сіньорія не дуже на те й натискала, бо не хотіла дразнити досить численних Греків у своїх посілостях. Також і нунції мусіли з таким станом годитися. Тільки один Мелетій Топальдос (1681—1718) добровільно і щиро обєднався, а тому попав у конфлікт із своїм духовенством і паствою. Від половини XIX в. нема вже цього архиепископа, а число вірних впало до 300 душ.

В Месині був монастир св. Катерини на горі Синай і одна грецька парохія до 1908 р. В тім часі знесено і старий василіянський монастир Спасителя, з яким був звязаний титул протопапи. В ньому відправляли в середніх віках Службу Божу напів у грецькім, напів у латинськім обряді. З неї збереглася лише частина т. зв. літургія св. Петра.

Також і Мальта була заселена Греками й там, по побіді Радійців над Турками у 1521 р., основано кілька грець-

ких парохій. Одна з них істнує й досі, а решта зникла під натиском Турків. Щоб унормувати положення грецької Церкви під латинськими епископами, папа Григорій XIII покликав до життя 1573 р. Конгрегацію super reformatione Graecorum, яка дала початок конгрегації de Propaganda Fide, а Климент VIII в 1595 р. проголосив інструкцію для латинських епископів, що мала вірних східнього обряду, відому під назвою Clementina.

З XVII в. залишилася і досі одна грецька кольонія на Корсиці біля Аяччіо, та в Альжирі біля Сіді Меруан. Обі ці кольонії зберегли до нині грецький обряд та частинно і мову.

Третя категорія Італьо-Греків це вже Альбанці, а не властиві Греки. По втраті своєї державности в XV в. пішли жовнярі — Альбанці на наємну військову службу до ріжних італійських держав, на Сицилію, а головно до Неаполю. За ними потягнули й цілі альбанські родини, втікаючи перед Турками в XV, XVI і XVII в. Таким чином Альбанці основали до 80 місцевостей. Більшістю вони належали до східнього обряду, але були теж і латинського обряду, головно з північної Альбанії. Коли представникам византійського патріярха чи то митрополита з Охриди, як це вже вгорі згадано, стали робити труднощі в виконуванню юрисдикції, в досить короткому часі, бо вже в 1564 р. попали усі під латинських епископів. Згадана інструкція папи Климента залишила їм одного титулярного епископа, щоби було кому висвячувати священиків у византійському обряді. Та з часом Альбанці з ріжних причин златинщилися й нині залишились ще 3 місцевости в Базилікаті, 16 в Калябрії, 4 на Сицилії, не рахуючи Лєчче і Вілля Бадессе біля Кеті.

В 1734 р. священик Ораторії св. Филипа Нері Юрій Гуццетта (Альбанець родом, але вже з Корсики із Піяна коло Аяччіо, звідки походив і Наполєон) основав для своїх земляків семинарію, яка була завершенням його першого почину — східньої галузи Ораторії св. Филипа Нері, що істнувала вже від 1716 року. Заходами папи Климента XII для потреб Альбанців повстає семинарія в Уляно, а при ній епископ але тільки до свячення священиків в східньому обряді. Таку саму семинарію створено пізніше 1784 р. за Пія VI і на Сициції. Сьогодні для Калябрії і Альбанії істнує мала семинарія при монастирі в Грота Феррата від 1918 р., а фільософічні і богословські студії відбувають в Римі, мешкаючи в грецькій Колєгії. У 1919 р. утворив папа Венедикт XV епархію східнього обряду в Люнгро для полудневої континентальної Італії і до неї належить Вілля Бадессе. На Сицилії обряд задержався довше як-так, зате в Калябрії зазнав ріжних перемін, а їх почасти усунено. Клиру мало. В Акрі працює один женський чин східнього

обряду, а на Сицилії василіянська конгрегація сестер св. Макрини. Альбанською мовою говорять за виїмком двох кольоній на Сицилії: в Меццоюзо і Паляццо Адріяно. Однак сьогодні всюди поширена італійська мова. Поза малими виїмками Альбанці займаються управою ріллі. Багато йде на еміграцію, тому кількість населення стоїть на місці, нічого не збільшуючись. Кількість вірних:

1. В епархії Люнгро є 35.000 душ, 27 священиків, 23 парохій, 64 церков і каплиць, 19 питомців, 4 жіночі монастирі (11 монахинь), 1 монастир мужеський.

2. Альбанські кольонії на Сицилії є під латинськими епископами в Палєрмо, та нараховують душ 15.800, 8 парохій, 35 церков і каплиць, 34 священиків, 1 мужеський монастир (4 монахи), та 3 монастирі жіночі (22 монахині).

Крім цього істнує монастир у Грота Феррата від поч. XI в. Йому підчинені ще монастирі в Меццоюзо на Сицилії (від 1920 р.) та в Калябрії (від 1932 р.).

Василіянське італійське чернецтво не було вже грецьке від XVII в., хіба з імени. Черцями в тих монастирях були Італьо-Альбанці, або таки Італійці. Обряд був ніби византійський, але нещасливо занечищений віковими латинськими інфільтраціями. Деякі монахи відправляли і в обряді латинськім і грецькім, деякі переходили до іншого монастиря і зміняли обряд. В 1709 р. сам генерал Василіян прохав знести Чин, але папа Климентій XI на це не згодився. В 1866 р. наступила секуляризація чинів в Італії. Виїмок зроблено для Грота Феррата. Цей монастир збережено як національну памятку. Папа Лев XIII в 1882 р. (місяць перед реформою наших ОО. Василіян) казав привернути обряд у його давньому вигляді, та відповідно до східнього обряду відновити й церкву. Цю роботу докінчено в 1930 р. Сам папа є його безпосереднім настоятелем і протектором, а ординарієм парохії є кардинал секретар Орієнтальної Конгретації. Цей монастир мав у 1932 р. 14 єромонахів, 9 братів, 7 новиків і парохіян 72 душ.

Такі інформації про тих „Греко-католиків" вичитав я в урядовім католицькім виданню: Sacra Congregazione Orientale. Statistica con cenni storici della Gerarchia e dei Fedeli di Rito Orientale. Tipografia Poliglotta Vaticano. 1932. І читаючи церковну історію тих Італьо-Греків, що так минулися, я питав себе, чому вони дали себе легко зїсти? Отже вони злегковажили собі свій обряд, свій рідний типик, свою мову і тому були засуджені при своїй малочисленности на загибіль. Що держить англійську націю як могутність? Її привязання до традиції, пошанування старовини і береження її. Коли хочемо в народі викресати самопевність і довіря до своїх сил, то мусимо пригадати йому, що ми не нинішні, що ми не є „без отца, без матери, без причта рода", що наш

ось хочби „типик“ то не вчорашній, ані не від 10, 20 чи й 50 літ, але давній, давній. А те давнє слід шанувати і з пошаною про нього висказуватися, а те, що там непотрібно влізло, чи хтось нам бажав всадити, вміли перепустити через сито критики, науки й історії обрядів, та відділити чужу полову від своєї рідної доброї пшениці. Ми бачимо, як гарно грецький типик тримається твердої лінії, що наперед іде культ Бога, потім Богородиці, потім Святих, та що чоловік не сміє ломити цього порядку в богослуженню, а коли зійдеться свято Господське зі святом Богородичним, то хоч як наша Церква Матінку Божу любить і за її честь в богослуженнях дбає, але не може позволити, щоби людина ставила Матінку Божу перед Ісусом Христом. Правдива любов східнього обряду і привязання до нього не може обявлятися в мішанню з болотом того, що передала нам наша традиція, навіть і тоді ні, коли будемо підходили до деяких питань пристосування нашого обряду до нинішнього часу, ось хочби напр. справу календаря, опущення ектенії, чи способу подавання св. Причастя. Й тоді будемо обговорювали це все з незвичайною ніжністю, бо воно освячене часом, повагою святців. Ніколи не сміємо й не вільно нам так легко, з призирством і кпинами касувати не одно своє, та самочинно вводити новости.

Італьо-Греки нагадують зовсім Вірмен у Галичині. Назва остала, а вони вже зденаціоналізовані, златинщені. Те саме там. Привернено давній обряд в 1882 р., але властиво в одному монастирі Грота Феррата. Утворено одну епархію східнього обряду в Калябрії в 1919 р., але в Сицилії вони дальше зависимі від латинського ординарія в Палєрмо. — Коли я був з прогулькою в р. 1904 у Грота Феррата, тоді вони ще причащали нас так, як ми тут причащаємо, але читаючи про гостину „Грека“ (чистокровний Італієць), бачу, що тепер вже там інакше.

Такі думки насунулися мені, читаючи одну нотатку в однім нашім часописи.

о. Михойло Лада

Загальні Збори Т-ва св. Андрея

Збори відбулися дня 20. лютого ц. р. в салі „Укр. Бесіди“ і зачалися з одногодинним опізненням. О год. 11 перед полуднем голова Т-ва о. кан. Дзерович відчинив Загальні Збори, витаючи відпоручника Митр. Ординаріяту в особі о. кан. Дамяна Лопатинського, і покликав на помічника у проводі Заг. Зборами о. декана Патрила, а на секретарів о.о. Ганаса і Кулика Дмитра. Відтак кількома словами по-

мянув померших членів Т-ва, а присутні повстанням з місць вшанували їх память.

На внесення о. Глинки вибрано делєгацію до Впреосв. Митрополита, щоби вона передала йому поклін від Заг. Зборів.

Після того о. Голова приступив до свойого звіту, зазначуючи, що обширніший звіт подасть дирекція Т-ва. О. Голова у звіті подякував дирекції за поміч у праці, яку він досі майже сам мусів сповняти, і за упорядкування справи зворотних позичок (допомог). О. Голова повідомив теж, що Управа Т-ва має намір будувати такий дім, який відповідавби всім вимогам Т-ва, у якім булаби театральна саля, приміщення для шкільної молоді священичих родин, нічлігові кімнати і т.д. Говорив також про ювилейне свято Інтронізації Митрополита на митрополичий престол, підкреслюючи участь у підготовці і Т-ва св. Андрея. За посередництвом Т-ва св. Андрея зібрано 400 зл. на шпиталь ім. Митрополита. З братолюбства Тов-а скористали три наші інституції: „Достава", „Власна Допомога" і „Бібльос", бо дістали більшу позичку від Т-ва. — Дбаючи про те, щоби духовенство не видавало на марно гроші, переплачуючи матерії на одяги, Т-во спровадило більшу скількість сукна і примістило його в „Доставі", яка детайлічно його розпродує. Звіт констатує факт, що духовенство зовсім байдужно поставилося до цеї справи. Вершком праці за рік 1935 року був грудневий душпастирський курс.

По коротких словах звіту о. Голови спостережено, що ніхто не відчитав протоколу з попередних Загальних Зборів, однак на внесення о. дек. Е. Бачинського протоколу не відчитувано задля браку часу.

На чергу прийшов звіт директора-справника, о. др. Льва Глинки.

О. Директор говорив про бажання поширити Т-во на всі три епархії, про нові окружні відділи, які в минулому році зорганізовано, про відпоручників, затверджених управою, дальше вичислив реколєкції (Львів, Гребенів, Перегінсько, Гошів (2 рази) Підмихайлівці), душпастирські курси (Львів, Золочів); започатковано стипендійний фонд, який з датків має вже 50 зл. готівки. До активів Т-ва причислив альбом-літопись всіх наших церков для Митрополита, над яким працюється. До репрезентаційних виступів Т-ва зачислив вручення Впреосв. Митрополитові грамоти почесного члена Т-ва і виступ в справі суспензи двох львівських священиків.

Вислідом праці були обіжники, які вийшлл в 4-ох числах.

До „пассивів" Т-ва зачислив о. звітодавець все, що дирекція хотіла зробити, а однак не зробила, а саме: власний дім, який є у плянах дирекції, площа, яку Впреосв. Митрополит приобіцяв дати під будову дому, і свій орган.

Відтак згадав про секції Т-ва, які стоять на мертвій точці, кромі правничої, а згадкою про окружні відділи закінчив о. директор свій обширний звіт.

Слідував звіт директора канцелярії о. М. Прийми, до якого прилучено звіт третього директора скарбника, з яких довідуємося, що Т-во має 840 членів і 20.000 зл. готівки (з неї уділено допомогу тим трьом нашим інституціям) а також, що 1500 зл. виносили видатки канцелярії. Замітним є те, що тільки 130 членів вплатило вкладки по кінець грудня 1935. Около 400 членів нічо не вплатило.

Закінченням звітів був звіт контрольної комісії, що його зложив о. др. Костельник. Все найдено в порядку і контрольна комісія поставила внесок на уділення управі Тов-а абсолюторії.

Після того зачалася **дискусія** над прочитанами звітами. Треба замітити, що дискусія була може трохи хаотична.

В дискусії брало участь багато священиків (всіх було на зборах 63). Деколи навіть доволі остро атаковано управу чи дирекцію Тов-а. Н. пр. один з отців, вислухавши касового звіту, зажадав вияснення, „чи управа має право так „шафувати" грішми Т-ва"?

Рівнож піднесено, що Т-во вислало несовісних фотографів для роблення знимок до альбому, які гроші взяли, але ніхто вже не видів ані їх ані знимки. — Деяку дезорієнтацію на салі викликало „votum" недовіря до Т-ва, яке заявив о. дек. Патрило від священиків свойого деканату. О. декан. Патрило був у президії.

Найбільше велася дискусія над справою дому, яка почала переходити в горячку. Одні радили будувати, другі купувати готовий. Одні говорили, що доми у Львові майже за безцін, а другі твердили, що не зовсім так воно є... Від часу до часу і зачеплено в дискусії „Ниву". Всі кромі двох були за тим, щоби найти доступ до „Ниви" і щоби вона відступала місце на потреби Т-ва.

В тім місці вернулася делєгація від Впреосв. Митрополита, передаючи благословення учасникам Зборів. По більше як годинній дискусії Управа Т-ва давала вияснення і доповнення до справ, порушених у дискусії.

Найбільшу увагу в доповненню о. Голова посвятив справі сукна. Директор-справник пояснював допомогу „Власній Допомозі" тим, що треба би з цеї інституції зробити кооперативний банк, який бувби полекшою духовенства, чого Т-во само зробити не може. Щодо органу, то дирекція робила все, що могла, тепер є невтральна; як Загальні Збори видвигнули цю справу, хай і рішають її. Щодо здогаданого „шафования" майном Т-ва о. директор-справник заявив, що Надзірна Рада як така має право рядити майном Т-ва.

Директор канцелярії справу дому доповнює тим, що він як член комісії купна дому, підшукував дім, корисний для Т-ва, але в центрі міста такого нема. Є, але дальше від міста.

Вкінці ухвалено абсолюторію Управі Т-ва.

На чергу прийшла справа зміни деяких точок статуту. Крім кількох отців майже ніхто не брав участи у тій точці. Предсідник Зборів, бачучи те все, поставив внесення, що мовчанка присутних є згодою на ці поправки. Внесок перейшов одноголосно. Дещо диспутовано над точкою, яка говорить про учасників Заг. Зборів. О. дек. Щербанюк обстоював за тим, щоби на Заг. Зборах мали право рішати всі, а не тільки делєгати, а деякі отці обстоювали за делєгатами. Голосування вирішило внесок о. Щербанюка.

Саля Зборів стала поволи опорожнюватися мимо того, що на чергу не прийшли ще навіть внески. Причиною цього було те, що президія не подумала про обідову перерву, дискусія протягала наради аж надто, а наслідок був такий, що на ухвалу внесків осталася третина з присутних на салі.

На місце вильосованих членів вибрано нових членів Надзірної Ради, а саме: оо. Мохнацького, Савицького, Маркова, Василя Дубицького і Сайкевича.

Внески.

Дирекція зі свого боку поставила 8 внесків. — Ухвалено одноразовий даток зл. 20 — (платний в чотирох ратах) на купно дому. На внесок о. Школьника рішено, що цей одноразовий даток має бути позичкою, яка має бути звернена, колиб Т-во дому не купило. На будову дому цих гроший не вільно уживати. — Внесок дирекції підвищити членську вкладку до півтора золотого місячно упав, мимо спротиву деяких, і вкладка виносить дальше одного золотого. Дальші внески дирекції відносилися до стипендійного фонду, фонду хорих і немічних, душпастирських курсів і реколєкційних осередків. Богато з них були радше побажаннями до Управи, а не внесками.

Внесок Золочівського протопресвитерату був, щоби Т-во перебрало посмертний фонд від Вдовичо-Сиротинського Фонду. Велася в цій справі дуже оживлена дискусія, яка однак скінчилася нічим, бо це справа фонду, а не Тов-а св. Андрея. Вирішено, щоби обі управи цих Товариств порозумілися між собою і устійнили висоту посмертної відправи, а також, щоби деканати віднеслися зі своїми домаганнями до Митрополичого Ординаріяту, щоби посм. фонд перейшов до Тов. св. Андрея.

Між внесками був і такий, щоби Т-во перебрало „Ниву" від Богосл. Наук. Товариства, а зглядно видавало свій власний орган. Після недовгої дискусії ухвалено цю справу

відложити на догідну пору. — О. Плашовецький поставив внесок, щоби Т-во вставлялося за своїми членами у „власть імущих“ і відповідними меморіялами протестувало проти податкових утисків духовенства... На це представник дирекції відповів, що такі річи не є можливі, бо цього статут не предвиджує.

В годині 5·30 пополудні закінчилися Збори.

о. Петро Козіцький

Нові книжки

Відповідь

на рецензію книжки: „Пізнай себе в світлі Христа“, поміщену в „Ниві“, грудень 1935 р.

Правдива вартість книжки залежить головно від її змісту. Воно правда, що теж і її формальна сторінка повинна гармонізувати з внутрішньою, бо вона її доповняє, але вона не є всім для неї.

Мимо цього о. рецензент вище наведеної книжки присвятив майже виключно свою увагу не змістові, а формальній сторінці книжки і знайшов у ній менше або більше недостач, які конечно потребують вияснення, без чого ціла книжка моглаб стратити на своїй вартости.

Тому подам насамперід декілька загальних завваг для правильної орієнтації:

1. Книжка: „Пізнай себе“ не є одноцільним твором, а збіркою поодинчих, принагідних промов, з яких майже кожна сама для себе творить цілість. Кожна з них була первісно уложена лише для якогось моменту, а всі вони не були призначені до друку, ані не мали творити збірної цілости і тому, коли їх злучено в одно, могли повстати під формальним оглядом деякі ухили, які трудно було спостерегти і поправити.

2. Мимо цього, що промови в збірці є принагідні, всеж таки вони є так подумані, що ця принагідність зводиться головно до того, що дана особа, або подія, дає лише товчок до підібрання і висвітлення якоїсь важної, в даному моменті загальної правди, яка становить головну ціль, що її промовець хотів осягнути.

3. Вкінці ціллю збірки було:

а) Залишити колишнім слухачам, на їх власне бажання, певний рід споминів для них.

б) Для читачів книжки дати предмет до надуми і роздумувань.

в) Молодшим проповідникам слова Божого зразки або матеріял до трудніших тем, приміри до оживлення промов, або лише деяку добру гадку, здобуту довголітнім досвідом, знанням людей і їх життя, чи лєктурою.

4. І тому обєктивну і справедливу оцінку цієї книжки можна дати лише тоді, коли мається звернену увагу не на її формальну сторінку, але головно на її зміст і ціль її видання, бо лише тоді деякі зачіплені в рецензії моменти стануть ясні і зрозумілі.

Розгляньмо подрібно заміти.

1) Що до закиду „не вповні щасливого добору заголовка" завважую, що не завжди заголовок охоплює у 100 % зміст цілої книжки. Бувають також такі заголовки, навіть в дуже поважних книжках, що взяті лише з якоїсь одної проблєми або тези, яка домінує в книжці.

В нашім випадку заголовок виправдують: безпосередньо, промови реколєкційні, найсильніше поминальні і похоронні, а практично виховні теми.

Цього не можуть ослабити навіть обі згадані в рецензії промови: на 100 літн. ювилей Шевченка і 60 ліття Богдана Лепкого, що знайшлися на невластивому місці, з яких, сам рецензент оцінює першу як гарну, а другу як поетичну.

2) Не припав до вподоби рецензентові повчальний тон промов при всяких нагодах, навіть таких, що правом звичаю призначені на розвагу, або є родинними святами, як імянини, тощо.

Воно в мене оправдується тим, що я довгі літа жив серед учительського збору, в якому панував поважний настрій, що спонукував порушувати лише поважні питання. Я ці моменти використовував, як міг і вмів, для ширення і оборони Христових засад. Під вражінням гарячих дискусій на гімназійних конференціях, де змагалися між собою нові і старі напрямки та засади виховання, куди нерідко проникали кличі модерного поганства, я старався боронити і зясовувати ніколи не перестарілі засади Христового світогляду. Я мав переконання, що душпастиреві не вільно бути банальним або бавитися в пустомельство. Тому я справді „вчив і вчив", бо брав поважно поклик св. Ап. Павла: „Чи ви їсте, чи пєте, чи що іншого робите, все робіть для слави Божої!"

3) Далі дивується рецензент, чому промови до товаришів і достойників зазначено лише ініціялами, а не повним іменням. Відповідаю:

а) Вже вище було зазначено, що кожна моя промова була так зложена, що щоправда, залежно від нагоди, вона зверталася, або безпосередньо до осіб, збо зясовувала зна-

чіння принагідного свята, але я старався завжди піднайти таку тему, щоби виходила поза рямці лише чисто особистого значіння, чи ваги якоїсь події, та мала за собою загальну думку, яка відносилася б до всіх і всім була придатна. Я не хотів бути і не був лише чистим панегіристом; „я вчив і вчив", як це влучно зазначив рецензент, а від осіб і подій видобував і підносив лише те, що було в них цінного, пригожого для заохоти другим, без огляду на їх відношення до мене.

б) Я не зазначував імен ще й тому, бо не хотів нікого вразити. Бувають часом і скромні люди, що не бажають собі, щоб про них публично говорено, а тим менше писано.

Всего на всего тільки одна промова, прощальна в честь проф. Івана Бабія означена його іменем тому, бо в часі публікації його вже не було в живих. Вона залишилася йому не лише прощальною промовою, але також і посмертним спомином.

4) Залишається ще останній закид, „брак поодиноким промовам хронольогічної системи, яка особливо у професора разить".

Закид правдивий, але лишень для того, хто, задивлений у формальну сторінку книжки, не шукає і не розбирає її внутрішнього змісту і цілі, для якої вона була зложена.

Моя книжка це збірка на протязі 40 літ уложених і в ріжному часі виголошених промов. Їх ціль повчальна, а рівночасно для живучих ще колишніх слухачів памяткова. Ось тому при деяких промовах я вмістив нотки із зазначенням часу їх виголошення. Але ці нотки не мають для загалу сьогодніщніх читачів найменшого значіння.

Збірка поділена на певні частини відповідно до змісту, а не часу повстання.

Возьмім під увагу напр. реколєкційні промови. Для середніх шкіл було призначено на духовні вправи так мало часу, що ледви можна було 5—6 наук виголосити. Їх доцільне угрупування було таке, що майже всі душпастирі молоді присвячували перші три або чотири науки роздумуванню над загальними правдами, що відносяться до самого чоловіка, його відношення до Творця, його життєвої цілі, а дві останні до справи каяття і св. Причастя.

Булоб льогічним нонсенсом напр. на початок взяти роздумування про св. Причастя, а на кінець про ціль чоловіка. Або наперед про відношення чоловіка до Бога, а відтак про пізнання себе самого. Наперед про небо або пекло, а опісля про гріх і його наслідки і т. п.

Тому тем з ріжного часу не можна було хронольогічно побіч себе поставити, бо з цього вийшла б була льогічна

пародія, але треба було конечно триматися усталеної досвідом тематольогії і її порядку [1]).

Так само льогічно і відповідно до річевого звязку я вмістив виховні теми. Я вийшов від загальних засад до подрібних, з чого я бажав зробити гармонійну цілість цілої проблєми.

Оцих кілька завваг подаю для вияснення зачіплених в рецензії питань. *о. Василь Дубицький*

Г. Костельник: **Arcana Dei** — шляхи віри модерної людини. Львів 1936. Накладом автора. Ст. 94, мал. 8⁰.

Зміст цієї гарної книжки: I Шляхи до Бога, II Перед тайною тайн, III Від Бога до світа, IV Божа свідомість, V Вічність, VI Simplex, VII Трійця, VIII A priori, IX Антропоморфізми, X Відкуплення, XI Я, XII Ми, XIII Друге життя, XIV Драма світа. До книжки ще вернемось.

Тайна хлопяти. Переповів для української молоді за М. П. *о. Тим. ЧСВВ.* Передмова о. Ір. Назарка ЧСВВ. Вінєта й ілюстрації Якова Гніздовського. Львів 1935. Накладом Видавництва „Наш Приятель". Ст. 74, мал. 8⁰. Ціна 80 сот. (з пересилкою 95 сот.).

Це прекрасна і під виховним оглядом незвичайно вартісна лєктура для нашої молоді, тому кождий о. Душпастир повинен її купити в більшій скількости для парохіяльної бібліотеки.

Prof. Michael Hruschewskyj. Sein Leben und sein Wirken (1866—1934). Vorträge des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes anlässlich der Todesfeier an der Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin. — Berlin 1935. Im Verlage der Gesellschaft der Freunde des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes e. V. — Ст. 48, мал. 8⁰.

Dr. W. Kubijowytsch: **Die Verteilung der Bevölkerung in der Ukraine.** Berlin 1934. Im Verlage der Gesellschaft der Freunde des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes e. V. — Ст. 39, мала 8⁰. З одною картою.

Die Ukraine in Karten und Diagrammen. Ausstellung demographisch — wirtschaftlicher Karten und Diagramme des gegenwärtigen ukrainischen Volksgebietes veranstaltet vom Geographischen Institut der Friedrich—Wilhelms—Universität und vom Ukrainischen Wissenschaftlichen Institut in Berlin 14. bis 19. Januar 1936. — Berlin 1936. Im Verlage der Gesellschaft der Freunde des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes E. V. Ст. 20, мал. 8⁰.

---

[1]) Перших 6 рек. промов становлять замкнений в собі, льогічно і доцільно звязаний зі собою цикль одноразових духовних вправ для молоді. Остання, 7 наука, долучена як додаток, для тих, що схотять, в ряди годи, повчити молодь про суть реколєкцій і тоді треба її взяти на початок.

Всячина

Святкування річниці коронації св. Отця Дня 12. лютого ц. р. відсвятковано дуже врочисто 14-ту річницю коронації папи Пія XI. В Сикстинській каплиці відправив Сл. Божу кардинал Nassali Rocca в прияві св. Отця, 27 кардиналів, папської родини, великого майстра Мальтанського Ордену, губернатор міста Ватикану, вищих ватиканських достойників, дипльоматичного корпусу, архиепископів, епископів і представників церковних організацій. Папу привитано при вході довго невмовкаючими овоціями. По Сл. Божій кардинал-декан св. Колєгії зложив св. Отцеви від імени кардиналів побажання, на які папа відповів короткою промовою, повною вдячности. Італійська королівська пара надіслала телєграму з побажаннями. Прийшли теж побажання від володарів і голов майже всіх держав, міністрів і визначних достойників, церковних і світських.

Наша Церква також достойно відсвяткувала велику річницю. Всюди, по всіх церквах відправлено торжественні св. Літургії в наміренню св. Отця і виголошено відповідні проповіди. В катедрі св. Юра у Львові торжественну архиєрейську Літургію відправив Преосв. Кир Іван, а Високопреосв. Митрополит виголосив відповідну проповідь, яку передавало львівське радіо із Волоської церкви, де Сл. Божу відправляв Преосв. Кир Никита, а співав хор Духовної Семинарії, закінчивши її папським гимном.

Помер кардинал Сінчеро. В пятницю, дня 7. лютого ц. р. помер у Римі секретар св. Конгрегації Східньої Церкви, кардинал Luigi Sincero.

Кардинал Сінчеро уродився в 1870 р. Богословські студії покінчив в духовній семинарії у Верчеллі і на Григоріянськім університеті в Римі, де скінчив фільософію і теольогію. Рукоположений на священика в 1892 р., студіював ще якийсь час право та займав ріжні становища. В р. 1908 покликано його як знавця права, не тільки канонічного, але й цивільного, до праці над реорганізацією св. Роти і на тім становищи іменовано його прелатом і авдитором. В 1920 р. піднесено ного до гідности асесора св. Конгрегації Консисторії, а з тією гідністю був получений уряд секретаря св. Колєгії. Секретарем конкляве іменований в 1922 р. по смерти папи Венедикта XV. Кардиналом іменовано його на консисторі 23. травня 1923 р., в 1926 р. підсекретарем, а в 1927 р. секретарем св. Конгрегації Східної Церкви. По смерти кардинала Гаспарія обняв провід комісії для кодифікації канонічного права Східньої Церкви. На тім становищи пізнав докладно права і дисципліну нашої Церкви, а його сміливі і прихильні Східній Церкві заяви нотували ми своєчасно в „Ниві".

На наслідників Покійного кардинала висувають кард. Сальоттія, який обняв би уряд секретаря Конгрегації Східньої Церкви, і кард. Massini, якому правдоподібно буде відданий провід у папській комісії для інтерпретації кодексу канонічного права. Згадується теж імя варшавського Апост. нунція, кард. Мармаджія, якого вважають поважним знавцем Церковного Сходу.

Всесвітна вистава католицької преси в Римі. К. А.П. подає розмову ред. Ромера з італійським архитектом інж. Понті, що керує будовою павільонів для міжнародньої виставки католицької преси в Ватикані. У виставі бере участь, як відомо, і наша українська католицька преса у своїм павільоні.

Відкриття вистави св. Отцем — інформував інж. Понті — буде дня 12. травня ц. р. Стане вона великою культурною і мистецькою подією для цілого католицького світу. На місце вистави призначив папа Cortile della pigna, де перед пяти роками відбулася місійна вистава. На бажання св. Отця вибудовано центральну салю в такий спосіб, щоби папа із поміщеного там свого сальону мав вид, по через довгу на 100 метрів галєрію, на нижу Брамантія і „pign-y". З обох боків тієї великої „папської салі" знаходяться — видні крізь великанські вітрини — павільони поодиноких країв, а в них стійла, які будуть поділені на відділи історичний, мистецькй, науковий і технічний, даючи докладний образ розвитку і значіння католицької преси. Павільони будуть мати вигляд монументальний, а одночасно суворий, одностайний, що буде виразом карности і єдности католицькнї преси на службі ідеалів віри. Ці ідеали будуть символізувати великанські статуї і фрески, що зображуватимуть славу Церкви і її діяльности над запевненням миру між людьми, так у значінню збірноти, як теж одиниці. Зображений буде у великих розмірах Христос, окружений євангелистами, мученнками й основниками монаших чинів. Дверниками в галєрії, що держатимуть відчинені двері, будуть великі статуї ангелів, а над їх головами будуть поміщені відповідні написи з Євангелій. Між „папською салею" і головною входовою брамою буде т. зв. „загальна саля", призначена для загального зображення історії і статистичної, наукової і технічної сторінки преси. З обох боків „меншої салі" будуть поміщені: на ліво павільон місійної преси, а на право павільони преси Католицької Акції і монаших чинів.

Роботи в самім розгарі. На чолі комітету вистави стоїть гр. Dalla Torre, начальний редактор „Osservatore Romano". Будову веде архитект Понті, маючи до помочі для кождого національного павільону архитекта даного краю. Через порозуміння з урядами поодиноких держав запевнено всілякі паспортові пільги і комунікаційні улекшення для всіх, що бажатимуть побачити виставу.

Розвиток монашого життя по війні. Як подає папський річник релігійних конгрегацій, монаші католицькі чини від часу закінчення світової війни виказують дуже великий зріст числа членів. Найчисельніший чин Товариства Ісусового числив в 1935 р. — 23.270 членів (в 1919 р. — 17.121), Францішкани в тім самім часі зросли з 19.000 на 22.527, Шкільні Братя з 14.630 на 15.125, Капуцинн з 10.071 на 12.613, Салєзіяни з 4.178 на 10.069, Бенедиктини з 6.457 на 9.070, Домінікани з 4.476, на 6.700, Редемптористи з 4.500 на 6.239, Лазаристи (оо. Місіонарі) з 3.020 на 4.874, Трапісти з 3.131 на 3.417, Пасіоністи з 260 на 2895, Африканські Білі Отці з 500 на 1112.

В порівнанню із цими великанськими цифрами наше східнє католицьке монашество таке нечисленне, а деякі чини щойно в початках.

Чи нова греко-катол. епархія в Америці? Як донесли часописи, священики-москвофіли з епархії еп. Такача організують нову греко-католицьку епархію. Адміністратором її вибрано о. Ореста Чорняка. Невдоволені дотеперішньою церковною політикою еп. Такача священики-москвофіли виступили „в обороні східного обряду, проти целібату". Коли їм не вдасться створити окремої епархії, себто коли на неї не згодиться Ап. Престол, то грозять, що перейдуть на православя.

Заборона співати гимн „Боже великий, єдиний". Апостольський Адміністратор Лемківщини, о. др. Василь Масцюх заборонив співати на области, підчиненій його юрисдикції, церковний гимн „Боже великий, єдиний". Заборона ця має бути тимчасовою і умотивована є „намаганою офензивою, веденою на Лемківщині проти греко-католицької Церкви". Думаємо, що всі ті, хто співає гимн „Боже великий, єдиний", не ведуть офензиви проти греко-катол. Церкви, бо московське православя такого гимну не співає. Всі українські часописи занотували цей розпорядок з обуренням.

Нові поголоски про скликання церк. собору в Москві. Московські емігрантські часописи, що виходять в Парижі, покликуючися на віродостойні московські жерела, донесли, що „блюститель" патріяршого престолу, митр. Петро Крутицький вернувся в грудні м. р. із заслання і перебуває під цю пору в Коломні під Москвою. Дотеперішній його заступник, митр. Сергій, з поручення влади, домагається, щоби митр. Петро зрікся свого становища, а то тому, що він не знає і не орієнтується у тих обставинах, які витворилися довкола Церкви в часі його 10-літнього перебування на засланню. Згаданий париський часопис подає теж, що в цвітни ц. р. має відбутися в Москві собор російської православної Церкви, зложений виключно тільки з єпископів, без участи нижчого духовенства і вірних (P. I. P.).

З ПРАВОСЛ. ЦЕРКВИ. Стан українізації богослужень у волинській епархії. Як доносить агенція WU (Wiadomości Ukraińskie), статистика богослужень в українській мові в волинській епархії виглядала по день 1. листопада 1935 ось як: в 124 церквах епархії відправляються богослуження виключно в українській мові, в 40 церквах напереміну, по українськи і церковно-словянськи; в 26 церквах відправляється по церковно-словянськи з українською вимовою, в 99 церквах в українській мові співається Євангелія, Апостол, Вірую й Отче наш, вкінці в 126 церквах богослуження в українській мові відправляються доривочно. По українськи відправляються богослуження в отсих більших містах: в Володимирі в церкві св. Николая, в Дубні в церкві св. Спаса, в Кремянци в церкві Воздвиження Чесного Хреста, в Ковлі в церкві Благовіщення, в Луцьку в Хреставоздвиженській церкві. В Горохові богослуження відправляються по українськи і церковно-словянськи. Нема ніяких українських богослужень в Рівнім; рівенський собор є загалом пристановищем всяких чорносотенців, які вже нераз в дуже яскравий і провокаційний спосіб виявили свою ненависть до всего, що українське, навіть якби то був власний владика (голосна справа прот. Рафальського). — Крім цього в трьох церквах відправляються богослуження виключно в мові чеській, а в двох напереміну: по чеськи і по церковно-словянськи.

Українські богослуження по містах тішаться великою фреквенцією вірних. Розуміється, що священики Москалі або русотяпи роблять у справі українізації великі труднощі вірним, аж до кидання клятви на свою паству включно. Коли мимо всіх тих перепон парохії з українським богослуженням всетаки ростуть, то це свідчить про щораз більшу національну свідомість населення.

Волинське епархіяльне зібрання. В днях 12—13. лютого ц. р. відбулося в Кремянци на Волині епархіяльне зібрання, що ним проводив волинський архиеп. Олексій. В зібранню взяли участь оба волинські суфрагани — епископи Полікарп Луцький і Симон Остріжський, декани, делєгати від духовенства і вірних, представники релігійних організації і укр. парляментарної репрезентації Волині. Відкриваючи зібрання, архиеп. Олексій підкреслив великі заслуги маршала Пілсудського, після чого візвав зібраних віддати честь його памяти. Зібрані одноголосно ухвалили декларацію вірности цілої епархії для їдеї марш. Пілсудського. Підчас зібрання рішено одноголосно зложити 2000 зол. на памятник марш. Пілсудському в Луцьку. Вислано рівнож привітальні телєграми до митр. Діонисія, прем. Косцялковського, міністра освіти Свєнтославського і воєводи Юзефського (P. I. P.).

Комісія для перекладу Св. Письма на українську мову. Дня 6. лютого ц. р. відбулося під проводом митр. Діонисія засідання комісії для перекладу Св. Письма і богослужбових книг на українську мову при Укр. Наук. Інституті. На засіданню були приявні крім митр. Діонисія як голови комісії: директор Укр. Наук. Інституту проф. Ол. Лотоцький заступник голови; голова луцької підкомісії, еп. Полікарп і голова кремянецької підкомісії, проф. М. Кобрин і члени комісії: Якубовський, Кирилович, др. Лапінський і Зайцев. По вшануванню памяти померших членів Комісії, проф. Біднова о. Ор. Мількова, приступлено до дневного порядку. Звіт із праці комісії від часу останього засідання зложив проф. Лотоцький. Праця над перакладами ведена була так у Варшаві як теж у Луцьку і Кремянци, в утворених там підкомісіях. Луцька підкомісія під головуванням еп. Полікарпа переглянула переклад Апостольських Діянь, зроблений ще в 1919 і 1920 р. в Камянци на Поділлю, збережений в одній тільки відбитці, бо большевики знищили готові матриці. Переложено з грецької мови Панахиду, чин хрещення і вінчання також акафіст до Найсолод. Ісуса, Пресв. Богородиці і преп. Йова Почаївського. Крім цього о. Іван Губа переклав низку богослужень, яких одначе не узгіднено ще з грецькими оригіналами. Головним предметом праць кремянецької підкомісії, що працювала під проводом проф. Кобрина, було устійнення тексту перекладу Псалтирі. Цей переклад, плід довголітної праці проф. Кобрина, переглядано і узгіднювано з грецьким оригіналом Сімдесятьох три рази. Ревізію вели спільно: перекладчик, проф. Лотоцький і В. Якубовський. Крім цього проф. Кобрин переклав Соборні Послання і Послання св. Ап. Павла до послання його До Солунян включно, а також Апокаліпсу. З богослужбових книг перекладає проф. Кобрин Октоїх, який буде готовий уже в найближчих місяцях. Якщо йде про Євангелії, то українська православна Церква користується прекрасним перекладом Морачевського, апробованим ще перед війною св. Синодом. — Головна комісія в Варшаві переклала Літургію св. Йоана Золотоустого, а тепер працює над перекладом літургії св. Василія Вел. і літургії Напередосвячених Дарів. — Після обговорення пляну праці на майбутнє і вирішенню деяких сумнівів, що виринули в часі праць над перекладами, затверджено ось такі переклади: 1) Літургію св. Йоана Золотоустого, 2) Псалтиру, 3) Панахиду, 4) чин Заручин і Вінчання, 5) Акафіст до Найсолодшого Ісуса. Ці переклади появляться невдовзі у видавництві Укр. Наук. Інституту.

Медицина чи ветеринарія. На недавно відбутім конгресі німецьких невральогів і психіятрів мін. директор др. Guett, говорячи про службу суспільної гигієни, заявив, що

держава не обмежується до того тільки, щоби здержувати переношення дідичних недуг і не вважає своєї ролі сповненої через видання закону про стерилізацію. Держава хоче, щоби кождий Німець виховувався з думкою про ідеал чистоти раси й одідиченого здоровля. Молодець може женитися тільки з такою дівчиною, проти якої нема ніякого закиду під оглядом расовости, і навпаки, батьки можуть віддавати свої доньки тільки за дідично здорових мужчин. Муситься дійти до того, говорив dr. Guett, щоби не заключувано подруж для грошей, але для одержання здорового потомства.

Коментуючи цю заяву, „Osservatore Romano" слушно завважує, що в такий спосіб відсувається на дальший плян моральний і духовнй чинник в подружжу, яким є любов, і питається, чи такий погляд на суспільну гигієну не належить радше до ветеринарії, ніж до медицини. (КАП).

Переговори католицького епископату Німеччини з німецьким урядом. В Фульді відбулася надзвичайна конференція німецького епископату, на якій рішено розпочати з урядом републики переговори в справі устійнення правного стану католицьких організацій молоді і робітників. З рамени уряду виступає міністр для церковних справ Керль. Як подає КАП в переговорах дійшло до порозуміння. Конференція епископату дала свою засадничу згоду на розвязання цих організацій під деякими умовами. Католицька молодь має бути прилучена до державної організації молоді, що її вже заповіджено і що буде загально-державною установою, а не органом нац.-соціялістичної партії, якою була досі „Hitlerjugend". У цій державній оганізації католицька молодь буде мати запевнені права відносно науки релігії, участи в богослуженних та ін. Крім цього дістане вона своїх духовників. Така розвязка справи побудована на відносинах в армії, де жовнярі усіх віроісповідань мають запевнену повну свободу в виконуванню своїх релігійних обовязків.

На днях часописи донесли, що супроти свіжих арештів провідників катол. молоді, переговори станули на мертвій точці.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріяту у Львові
Видає Бог. Наук. Товариство
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

З друкарні „Бібльос", Львів, Японська 7. Тел. 14-78.

Цими переказами присилайте передплату!

Витяти по точкованій лінії.

1

Na zł. ____ gr. ____

Imię, nazwisko i adres wpłacającego:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Nr. rozrachunku: **79.**

Dzień wpłaty

PRZEKAZ ROZRACHUNKOWY 2

Na zł. ____ gr. ____

złote słowami

____

____ gr. ____

Odbiorca:

Czasopismo „N Y W A“

Poczta: Lwów, ul. Kopernika 36.

Nr. rozrachunku: **79.**

Nr. wpłaty .....

Dzień wpłaty

(podpis przyjmującego)

Stempel okręgu

3

DOWÓD NADESŁANIA

PRZEKAZU ROZRACHUNKOWEGO

Na zł. ____ gr. ____

Odbiorca:

Czasopismo „N Y W A“

Lwów, ul. Kopernika 36.

Nr. rozrachunku: **79.**

Nr. wpłaty .....

(podpis przyjmującego)

Заввага: Чо розрахункових переказів для „Ниви“ є **79** просимо запамятати.

Цими переказами присилайте передплату!

Tytuł czasopisma: ....

....

Okres prenumeraty: ....

....

Adres odbiorcy czasopisma: ....

....

....

....

1

Nr. listy rozrachunkowej ....

wpisał ....

sprawdził ....

UWAGA: Wszelka korespondencja, zamieszczana na 1-szym odcinku, poza wskazówkami wedle treści nadruków podlega opłacie przez naklejenie znaczka pocztowego w wysokości opłaty taryfowej.

2

Nr. listy rozrachunk. ....

Dzień nadesłania

....

(podpis sprawdzającego)

3

Витяти по точкованій лінії.

8767

Рік XXXI Березень 1936 Ч. 3

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 12 зл. річно, півріч. 6·— зл., чвертьрічно 3·— зл. для Америки 2·50 доляри річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

ЗМІСТ:

	стор.
о. Омелян Квіт: Бережім своєї гідности й поваги	81— 83
о. А. Лошній: Великий піст в річнім церковнім уставі нашої Церкви	84— 89
о. Михайло Козак: Як вести парохіяльні літописи	89— 97
Х.: З життя православної незєдиненої Церкви	98—102
о. Іван Нагурський: „Воюючий польський католицизм“ і наше духовенство	102—105
Щоби баламуцтво не ширилося	105—110
Х.: Посмертна згадка	110—111
Нові книжки	111—116
Всячина	117—120

ЛЬВІВ 1936

До Впреподобних Передплатників „НИВИ“!

На прохання многих наших Впр. Передплатників термін сплати залеглостей в ратах, якщо хто їх має, продовжується до дня 15. травня 1936, у висоті, як це було подано в пригадках.

Виказана залеглість є по кінець грудня 1935 року.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

На днях появиться всіми так дуже ожидана книжка О. Д-ра Г. КОСТЕЛЬНИКА про

НАСТЮ ВОЛОШИН

частина перша: історія стиґматизації.

Книжка буде мати 140 сторінок, з ілюстраціями.

Її ЦІНА БУДЕ 1 зл. — Замовляти можна в автора (пл. св. Юра 5), а також через Адміністрацію „Ниви“.

Рік XXXI Березень 1936 Ч. 3

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 12 зл. річно, півріч. 6·— зл., чвертьрічно 3·— зл. для Америки 2·50 доляри річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Бережім своєї гідности й поваги

Знаємо всі, як нині безбожний світ завзято воює проти духовенства, Церкви і релігії загалом. Яких найріжнородніших, нераз нечесних засобів уживає, щоби лиш підкопати повагу священика. Ворогам Христа йде про те, щоби вирвати з серця людей їх довіря до священика, щоби відтягнути їх від душпастирського провідника, висміяти його і понизити, бо з самим стадом без пастиря усе вже можна легко зробити. Тому всі соціялісти, комуністи, радикали, ба навіть сектанти, виписують у своїх газетах і брошурках усякі напади, клевети й очорнювання на священика, висміюють його слова й поведінку, та в цей спосіб, підкопавши його повагу, параліжують його вплив на нарід.

І дух безбожництва робить своє. Не тільки підупала повага священика, але тут і там на безбожній літературі й агітації виховуються злочинці, що допускаються святотатства, збещещення святих місць, річей, вломів до Божих домів, підрізування св. хрестів та публичного богохульства. Але буває, що дана місцевість ще не заражена безбожницьким духом, а священик не тішиться великою повагою в народі. Чому? Бо він сам винен. А найчастіше причиною є те, що він не заховує форм культурного поведення, не дотримує такту, надто популяризується і сам себе понижує й осмішує. І саме на цю сторінку варта би трошки уважніше поглянути.

Найперше, не тільки в духовному, але навіть у світському стані, повага особи богато залежить від зверхнього вигляду, її рухів і строю. Елєганції у священика не сміє

ЛБ АН УРСР
Ж. №

бути, але й не сміє бути разячого недбальства й опущення. Його вигляд все мусить бути погідний, милий, поважний, а його стрій все мусить бути священичим строєм. Бо яку повагу може мати священик, як на ньому і сподні подерті, і ряса заплямлена, і плащ без ґузиків, та інше не в поряку. А чейже воно може бути хоч старе, але позашиване, відчищене, все буде мати приличний вигляд. Буває, приходить сторона з якоюсь справою, а священик розхрістаний, неубраний як слід, лиш у камізельці вибігає до кухні і тут переводить справу. Тоді й сама справа тратить на повазі.

Буває, що священик дуже любить господарювати і так заріється у цю просту, господарську роботу, що чужому навіть годі розпізнати, чи це священик, чи агроном, економ, слуга. Ясна річ, що священик для власного прожитку мусить господарювати й доглянути всего, але коли він вічно ходить по оборі, або через місто везе снопи чи бараболю возом з поля, тоді теж між людьми він не буде мати поваги. Бо він може бути дуже зразковим господарем, але найперше є він таки священиком.

З другого боку, не треба елєгантувати себе. Цілком злишнім є купувати собі якісь светери, зелені капелюхи, їздити ровером, або верхи на коні. Елєганція, ніби модерність і задиркуватість теж осмішують людину і підточують авторитет.

У відношенню до інших людей треба заховати гідну поставу. Треба гідно їх трактувати, але й себе не понижати. Треба зайти в бідну хату, відвідати хорого, треба піти в гостину, як просять, треба з людьми побути, поговорити, веселе слово сказати, в своїм домі гідно приняти, крісло подати, але сидіти з газдами на дубах, говорити чабарашки, чи дотепи, дозволити трактувати себе махоркою, це вже популяризація над міру, яка дуже лихо відібється таки на цьому самому священикові.

Та найважніша річ, це поведінка священика у церкві. А то діються нераз дуже смішні і немилі сценки. Люди мають потіху, а священик тратить повагу. Входячи до Божого дому, треба бути належно зібраним, йти повагом, і дати людям приклад духа молитви і пошани святого місця. У церкві навіть священикові не вільно голосно говорити, але притишеним голосом. А то буває, священик голосить на всю церкву, аж люди лякаються. А вже гріхом є відбувати тут якісь торги, сварки, тощо. Також злоститися, кидати річами в церкві не вільно. Не вільно в церкві сварити на провізорів, або полагоджувати якісь принагідні справи. Це в дома полагодити, а не при людях. Коли сповідаємо, не викрикати на людей, не переводити муштри, як товпляться, але лагідно повчити, щоби заховали лад. Хоч зимно, не надягати на себе ніяких бунд, кожухів, бо це не є стрій священика

у церкві. При сповіді деякі священики завивають каянникові голову епітрахилем. Цього не конче робити, бо воно трошки смішно виглядає і люди з боків підсміхаються. Доконче справити до церкви сповідальницю, щоби не сповідати на колінах. Цеж невеликий кошт і навіть сільський майстер потрапить її зробити.

На проповідях треба все говорити чистою і літературною мовою, бо коли будемо говорити старим стилем або якоюсь тарабанщиною, тоді дехто закине нам назадництво, або буде насміхатися з поодиноких слів. Слова, незрозумілі для місцевого говору, можна пояснити. В часі відправи Сл. Божої та інших богослужень треба таки дуже вважати на себе. Не пчихати, не кашляти, не обганятися від мух. Якаж то може бути повага священика і самої відправи, як священик від престола муштрує провізорів, дяка, хористів, тощо. При цьому злоститься, відступає від престола, або крутиться, махає руками, і відкриває свої завваги. Це просто гріх і образа святого місця. Люди гіршаться, сміються і мають про що дома говорити.

В церкві не вільно при кожній нагоді підносити свої завваги, ганити людей, або когось поіменно пятнувати. Бо тоді дотична особа буде ображена, буде люта на вас і мстива, а люди будуть покпивати собі з ображеного і з вас. Зате можна визначити окремі конференції і на цих конференціях звертати свої завваги, виказувати хиби парохіян, і їх викорінювати.

Коли в церкві робиться порядки, н. пр. дівчата миють підлогу, хлопці стирають порохи, тоді священикові доконче треба бути в церкві, щоби молодь тут заховувалася поважно, мовчки, не викрикала в церкві, не говорила невідповідних слів чи жартів, і не наносила зневаги Христові в Киоті.

Треба теж людей повчити, щоби присилаючи фіру до хорого, належно її вистелили і в дома упорядкували кімнату. Бо їхати на драбині, або прийти до нехлюйної хати, це вже не лиш пониження поваги священика, але образа Евхаристійного Христа, що приходить до хорого.

Ріжні є причини, якими ми самі підриваємо свою повагу. Пристава́ння з невідповідними особами, невмісні розмови, дотеп, жарт, проклін, ходження по ярмарках, це все обезцінює наш авторитет. А вже просто огидно, коли священик перед людьми посуджує другого священика. Це повинні взяти собі на увагу молоденькі сотрудники, що хотіли б бути старшими від пароха, і ці адміністратори, що хотять доконче остати на місці парохами і нікого більше тут не допустити. Вміймо самі себе гідно оцінити, тоді оцінять нас люди. А в тім сама гідність по чину Мелхіседека жадає від нас, щоби її цінити як найвище, та берегти у як найбільшій повазі.

о. Омелян Квіт

о. А. Лотній

Великий піст в річнім церковнім уставі нашої Церкви

(Продовження).

3. Покаянний характер богослужень у Великім пості.

Богослуження великого посту мають визначно покаянний характер і мають на меті спонукати грішного чоловіка покинути своє дотеперішнє життя і вертатись на „спасенія стези“, до Бога. Вже в постовій вечірні висказане ясно й остаточно рішення, так дуже подібне до такого самого рішення блудного сина, а саме назад вернутись до Отця, а це: у тих двох, міняючихся прокіменах: „Не отврати лица твоєго“... і „Дал єси достояніє твоє“... Взагалі кожна вечірня має на цілі навести нас до цього, щоби ми з заходячим сонцем, з кінцем дня здали рахунок перед Богом, тому характер кожної вечірні, як такої, є покаянний і тому нема в вечірні тільки змін, як н. пр. в великопісній утренні. Ріжниця між октоїховою вечірнею, повседневною, і великопісною є в тім, що у тій є загально покаянний характер і тому там стихири на „Гди возвах“... зачинаються від стиха: „Аще беззаконія назриши Гди“..., а тут у великопісній вечірні входиться в подрібности покаяння і тому нема тут місця для денної памяти Святого і замісць тропаря кличемо на молитву за нами Богородицю, провідника покаяння Йоана Предтечу, всіх Апостолів та інших Святих, а маючи такий научно покаянний характер, зачинаємо такі стихири від слів: „Ізведи із темници душу мою“...

Саме теоретичне й абстрактне роздумування о Бозі все лиш підсичує у нас того противного духа, як це було із нашими прародичами в раю. Тому Бог вигнав їх з раю на те, щоби вже дальше досвідом приходили до пізнання своїх слабих сторін тіла і духа, і щоби трудом і вправою духових і тілесних сил приготовлялися до своєї земної задачі. Так само і наш устав ще в зимних мясницях відійшов від теоретичного роздумування про Бога, а реальним фактом нашого життя протиставив такі самі факти з життя перших подвижників Христової ідеї і цею вибраною дорогою провадить нас дальше й у В. пості, де на кожній вечірні подає вже систематично подані факти з книги Буття (Битія), а щойно потім каже читати книгу притчей. Ті стисло означені засади мудрости, зібрані Соломоном, не мали би успіху без попереджаючих, історичних відомостей з книги Буття. Бо не маючи знання цих історичних фактів, представлених в книзі Буття, не можемо мати правдивого по-

няття про Бога і Його Провидіння, бо тоді, замість цього поняття про Бога, до якого доходимо історичними фактами Його діяння, бере місце наша фантазія і представляємо собі Бога, як такого Володітеля, що-то легко, без труду, без журби і без клопоту, хотяй богато роздав, але ще більше має і ми взоруючись на такій фантазії, самі у відношенню до Бога стаємось такими, що акти нашого богопочитання стаються тільки шумними торжествами, а коли і з нашого майна дари приносимо Богови, то тільки те, що нам легко збуває, без чого легко можемо обійтися, щоби часом не забогато дали, і в першім пляні себе забезпечуємо, бо — як то кажуть — від достатку голова не болить. В такій духовій пустині (обмежености й ограничености) наша молитва стається пустим многословієм, або своєрідним поученням Бога, як Він має задоволити наші частні потреби. Щоби нас відтягнути від такого видуманого, фантазійного богопочитання, каже устав на вечірнях у В. пості читати книгу Буття, щоби ми на основі поданих там фактів набрали правдивого поняття про Боже Провидіння. А коли наш ум набере такого дійсного, реального розуміння Бога, тоді і наша молитва, немов запах кадила, буде входити в поодинокі факти Божого сотворення, в яких дорого оплачений досвід пережитих родів не піде марно, але ввійде в розуміння цеї мудрости, що конечним, необхідним і вічним є Божий закон, яким будемо себе кріпити проти всіх атаків і бур ріжноманітних наших пристрастей. Тому по прочитанню таких історичних відомостей з книги Буття і узнавши, що в наших умних силах є таке Христове світло, наступає чудовий обряд на Літургії Преждеосвящених Дарів із запаленим трисвічником і кадилом, при словах: „Премудрость прости" і „Світ Христов просвіщает всіх". Тепер у В. пості постимо ми вже дальше в просвіченню, як в самім празнику такої самої назви, бо на це світло реагуємо вже покаянним настроєм і робимо потрійний поклін до землі, а читання Притчей слухаємо вже при замкнених царських вратах. В цім дусі дальше розвивається покаянна акція у співі молитви: „Да ісправится"... А щоби дати належний вираз покаянному характерові в дальшім тягу цього богослуження, то на такім торжественнім обрядовім акті, яким є вхід з Найсвятішими Тайнами, самі не співаємо Херувимської пісні, як це є на кождій совершенній Літургії, але відликуємось в пісні: „Нині сили небесния"... до тих небесних сил, які на суді будуть служити Богови.

Дуже багато обрядових змін прибирає у В. пості друге, дуже важне, денне богослуження, яким є утрення. Утрення є таким приготуванням до Літургії, як в річнім крузі перші чотири Тріодні неділі до Вел. посту. Тому, як

ті все мусять мати своє місце в річнім церк. крузі, так і утрення обовязково мусить бути приготованням до особливого, своєрідного, субєктивного нашого наставлення в Літургії, — Утрення взагалі має дати товчок до гідного ділання у новий день. А тому, що мудрий, заки має почати щось ділати, то вперед пізнає свій стан, так для такого самого пізнання поставлені на початку утренні 6 псальмів (3, 37, 62, 87, 102 і 142). Щойно по такім пізнанню, разом зі сходячим сонцем приходить в непостнім часі звіщення Різдва Христового між людьми. А цю гадку тоді найліпше віддає і ободрює нас Божою любовю запів: „Бог Гдь і явися нам, благословен грядий во імя Гдне". Та в покаянних днях В. посту схід сонця має нам пригадувати другий прихід Христа на суд. Тому устав приписує тепер, відповідніший такому часови, запів: „Аллилуя", що значить: Хваліть Господа, Господь йде судити".

Як певна любов Божа приходить нам на згадку запіву: „Бог Гдь і явися нам"... так при запіві "Аллилуя" [1]) з такою самою певністю відчуваємо другий прихід нашого Спасителя, як Судді. Такого приходу Христа домагається вже сам розум, бо є неможливо, щоби Сотворитель всім лишив волю, а собі неволю.

При однім і другім запіві, а саме в непостнім часі „Бог Гдь"..., а в В. пості „аллилуя", читаються окремі чотири стихи, які у В. пості є взяті з прор. Ісаії (XXVI, 9—15), якраз з того самого місця, яке є рівночасно основою пятої пісні канону. Одні й другі стихи, хотяй інші, але виражають ту саму гадку і є вони рівночасно диспозицією дальшої утренні, у якій підноситься причину морального зла, гріха, а заразом і засоби, якими скріплюється в нас чеснота.

І так, як першою причиною гріха є незнання Божих добродійств, а противно їх пізнанням підсилюється чесноту, тому на такі Божі добродійства натякає перший стих на „Бог Гдь"... — „Ісповідайтеся Гдеви яко благ: яко во вік милость єго", як також перший стих на „аллилуя" у В.

[1]) Ріжниця між практикою східньої і західньої Церкви щодо співання „аллилуя" у В. пості була в тім, що східня Церква це співала, а західня його залишала. Цю ріжницю можна пояснити тим, що в лат. Церкві на перший плян висувається історичну подію Воплочення Божого Сина (Пор. ноту під 2) у статті; „Круг празника Воздвиження Ч. Хреста" Нива. 1934. Ч. 10, ст. 351) і тому інакше значіння прибрало те слово „аллилуя" у них, як у нас. Тому, що в нас дух нашого обряду не вдоволяється самим зовнішім захопленням, хочби й такого історичного факту, яким було Воплочення, але ціллю нашого обряду є в тім факті, як і в другім такім самім факті, що має наступити при другім приході Христа на суд, так до нас самих застосувати ті факти, щоби ми були так настроєні, щоби вже тепер ми були готові до такої стрічі з Христом. В такім значінню приходить те слово „аллилуя", майже у всіх наших богослуженнях перед єктеніями і перед тропарями.

пості" „От нощи утренює дух мой к тебі Боже, зане світ повелінія Твоя". Як там цю Божу доброту вихвалюється в тропарях, сідалних, полієлею, величаніях, а в неділю ще й у воскресних тропарях: „Ангельський Собор"... з припівом „Благословен єси Гди"..., а все те находить свій вираз і на зовні у звуках великого дзвону, так також покаянний настрій у В. пості, хоч має ту саму ціль, а саме пізнати Божі добродійства, але це пізнання зноситься вище над тамтим, що так вимовно виражає одушевлення Божою добротою. Тут ці добродійства стосується до себе. Тому вже й у стиху є згадка на Божі „повеління". А Божі прикази, то не забаганки бутного, але це вияснення вічного і незмінного Божого Проводу на те, щоби ми не ходили в незнанню свойого призначення. Тому мудрий таких приказів не може поминати. Як в непостовій утренні взірцем до кінцевих слів запіву: „Бог Гдь"... — „благословен грядий во імя Гдне" — був тропар Святого, так тут у постній утренні в запіві „Аллилуя" нема місця на такі взори. Тут верховодить гадка, звернена до нас самих, що зближається до нас час суду. Як на початку церковного року ми чули, що „хто любить отця, або матір, або і т. д. паче мене, ність мене достоїн", [1]) так тут у В. пості певність цього факту, приходу Христа на суд, що виражується у співі „Аллилуя", льогічно доконує цього, що кождий „забиває отця і матер... токмо печеться о страшнім суді, како предстати Богу" [2]). Подібно, як пророк Ісаія, коли побачив у видінню Бога, настрашився самої гадки цього видіння, хотяй відчув, що ідея цього видіння конечна до засвідчення правди, так і наша Церква співом „Аллилуя" насуває на своїх дітей страх перед неминучою конечністю Божого суду, але й рівночасно дає вираз довіря в Божу святість тим, що зараз по „Аллилуя" каже співати Тройчні.

Другою причиною гріха є малодушність до борби з похотями, що воюють в нас і поза нами. На ту причину, як також і на середники до усунення її вказує другий стих на „Бог Гдь..." „Обишедше обишодше мя, і іменем Гдним противляхся їм". В непостній утренні треба нам вказати на ті причини, з яких виходять пристрасти і внішні вороги чесноти, що силуються піймати нас в сіти гріха. Тому в такій утренні робить це устав знеслими степенними св. Йоана Дамаскина на те, щоби відтак в прокімені коротко стверднти позитивну життєву засаду, а потім в Євангелію вже таки приймити той образ життя, що його словом і ділом назначив Христос, а на доказ такого приняття опісля вже чинно, йдемо і цілуємо ту книгу Христового життя. Та в постній

[1]) Слова євангелія суботи перед Воздвиженням Ч. Хреста.
[2]) Слова похоронної пісні.

утренні те все відпадає, бо хто в тім ще не освідомлений, то піст для такого безуспішний. Тут коротко і просто і ясно: „Правді научітеся живущії на землі", бо від Бога належиться нам суд, а в нім праведним заплата, а грішникам кара.

Недовірчиве понимання нещастя цього життя і самої смерти є причиною гріха. Щоби нам дати цього мужнього духа, в якім ми відчували би, що прикрости життя і сама смерть є лиш огнем, що очищує від непевної дочасности до щасливої вічности, то в непостній утренні скріплюємо себе в цім словами третього стиха: „Не умру, но жив буду, і повім діла Господня". Грозили мені, але я на ті грозьби відповідав: „Страха вашего не імам убоятися, ніже соблазнитися, яко с нами Бог"[1]). А в Вел. пості третій стих є: „Зависть приймет люди ненаказанния". Необізнаних з Божим законом людей, неправедних переймає зависть. Їх бута кличе Бога на суд. Та така ніби відвага грішників є тільки до суду, бо на суді ця бута буде обернена в страх. Непохитньої мужности набуваємо в кождій утренні, а саме у покаяннім чині по євангелію, в 50 псальмі і в дальших виразно покаянних молитвах і стихах, де після прикладу розбійника на хресті кличемо помилування. Так покріплені відвагою, взиваємо заступництва наших св. Покровителів східньої Церкви в молитві: „Спаси, Боже люди твоя..." з 12-разовим: „Господи помилуй" і закінчуємо цю часть утренні возгласом з нацією, що Божа милість, доброта і милосердя нас не вижене, а милостивно прийме. До особлившої мужности заохочує нас устав в чотирьох перших тріодних неділях в тій части утренні, в покаянних молитвах „Покаянія отверзи ми двери..." „На спасенія стези..." і „Множества содіяних мною зол..."

Тільки в Христі одиноке наше спасення, а хто цього не знає, то таке незнання стається у нього четвертою причиною гріха. Противно, коли опремося на цей угольний камінь, яким є Христос, то не захитаємось по віки. Тому й четвертий стих на „Бог Господь..." є: „Камень, єгоже небрегоша зиждущії, сей бисть во главу угла: от Господа бисть сей: і єсть дивен во очесіх наших". Хотяй не розуміємо вповні Божого Провидіння, але віримо, бо бачимо наглядні факти, на яких опирається наше знання. На тих фактах дивного Божого Провидіння основується дальша часть утренні, що оспівується в каноні. Ця послідовність Божого Провидіння, як дальшого й остаточного Божого явлення оказується в В. пості в четвертім стиху на „Аллилуя": „Приложи їм злая Гди, приложи злая славним землі". Не дуріться, бо то, що вам належиться, стріне вас. А коли не хочете того зла, то

[1]) слова пророка Ісаії.

покайтеся, поки час. В В. пості для виразнішого засвідчення Божої правди, а рівночасно, щоби унаглядніти святість у явленню Бога в тілі, то мало згадується і просто лишається другі моменти дивного Божого Провидіння, а тільки до IX і VIII пісні, які основані на згадці про Воплочення Божого Сина, добирається за порядком одну з других канонних пісень і в цей спосіб повстають великопостні Трипісниці, які мають нас зблизити до Херувимського потрійного „Свят".

(Продовження буде)

о. Михайло Козак

Як вести парохіяльні літописи?

(Реферат виголошений 30. червня 1935 р. на соборчику в Деговій, Стрілиського деканату)

Кождий любить свою Вітчину, свій край, свою бувальщину, своїх предків, свій нарід, свою мову, свої звичаї й обичаї, свою віру й обряд, свої пісні і т. д., а навіть свою рідну стріху, бо й для птахів є дороге їх рідне гніздо, а для звірів їх рідна нора.

Цього вродженого почування не заспокоїть чоловік, як довго не пізнає своєї рідної історії. Чи зналивб ми цю історію, як не був би списав її літописець Нестор, чи інші? З великим трудом приходиться відшукувати в розкопках дрібні сліди давнини і на їх підставі творити образ давнього життя, а як легко було би се прочитати, колиб був хто списав. Колись люди не вміли передавати потомности своїх культурних здобутків, тимто й скупа відомість про їхній спосіб життя, їх звичаї й обичаї. Чим дальше взад, тим відомости скупіші. У нас ця ділянка неналежно опрацьована і богато річей, що з давнини остали, марнується і пропадає. Що наші предки не доцінювали памяток і не записали, то не дивниця, бо письменних було тоді мало і рівень освіти нижчий. Сьогодня сей обовязок тяжить на інтелігенції: священиках, учителях і навіть свідоміших селянах. Треба тільки охоти і трохи труду. Що давне знайшов, передай до музею, а що давного з бувальщини довідався, спиши. Маю тут на думці передовсім села, бо міста вже й давніше утревалювали свою давнину, тому про королів і їх життя, війни, про міста, шляхту знаємо більше, а про села й нарід майже нічого. Для утревалення памяти про себе лишаємо гробниці й нагробники, але зуб часу знищить їх, а списана літопись і оставлена для потомків є кращим і хосеннішим памятником для цього, щоби память наша жила з роду в рід. Може хтось скаже, що літопись якогось там села це маловажна

річ; однак з дрібничок складається і найбільший твір, а як ріжні люди пишуть, то тим більше вийде насвітлень. Тимто і Митрополичий Ординаріят, добачуючи велике значіння літописів, видав зарядження, щоби кожна парохія вела парохіяльні літописи [1]).

Про вагу й хосен літописів не будемо розводитися, бо це не наше завдання й ціль, а приступимо до сути річи, а саме, як вести такі літописи [1]).

Загальні вказівки

Папір та книга на літопись мусять бути тревалі, чорнило рівнож, або туш, письмо читке і виразне, бо час робить своє і нищить. Літопись пишеться на лівій стороні нумерованій, а праву без нумеру оставляється чисту. На лівій стороні оставляю на 3 цм широкий маргінес і на нім зазначую коротко, про що пишеться в літописи і даю числа 1, 2, 3 і т. д., які вказують, що під тим числом на правій стороні, чистій, дописано ті уваги, які ми довідалися пізніше, або наші наслідники, і так ті спостереження будуть на своїм місці. Коли подаємо назви ріжних річей, предметів, парцель, вулиць, гір, рік, звірів, одежі, їди і т. д., то в скобках треба подати ту саму назву в місцевім виговорі і то з наголосом.

Тепер приступаємо до упорядкування предмету. На початку даємо вступ, а саме, про яку місцевість пишемо літопись, хто її пише і коли її писав.

Перша часть літописи обнимає сучасний стан місцевости під кождим оглядом і се буде неначе тло, на якім опісля в другій части опишемо розвиток й історію, оскільки вони є нам знані, тримаючись ладу, поданого в першій части.

I. Часть

На першій сторінці (лівій) рисуємо докладний плян села з цілим окруженням, полями, лісами, дорогами, річками, горбками і т. д., означуючи важніші точки числами, а на

[1]) Ч. 6095/СД. Митр. Ординаріят у Львові зобовязує душпастиря до ведення парохіяльної літописи, бо се буде колись важне жерело історії для будучих поколінь. Арх. Еп Відомости з 1929 р. Ч. V. стор. 11,

[1]) Коли я закладав в 1913 р. літопись в Стрілиських нових, то не знав, що писати, як упорядкувати, а вкінці, що зробити з відомостями, які я одержав пізніше, де їх записати, бо літопись була доведена до кінця. Необзнакомленому з писанням літописів видається, що властиво нема що так дуже писати про село, бо цілу його історію можна написати на кількох аркушах, а тимчасом, це велика й обємиста праця. Коли я 1930 р. закладав літопись в Ліщині, мав вже власний досвід, а до того послужили мені цінні вказівки п. дра Ярослава Пастернака (бо маю під рукою його літопись з Зіболок, ведену о. дек. Іваном Пастернаком, парохом Зіболок) та п. Евгена Пеленського, фахівців у цих справах.

другій сторінці (правій) до тих чисел подаємо пояснення, які до них відносяться.

На дальших сторінках уміщуємо фотографії й рисунки, які заслугують на згадку, подаючи докладні пояснення до кождого з окрема [1]).

Тепер приступаємо до списування самої літописи, руководячись нижче поданими розділами, вказівками і питаннями [2]).

1) *Назва села чи міста* [3]), який повіт, воєвідство, городський і апеляційний суд, поштовий і телєграфічний уряд, залізничий дворець, скарбовий, податковий, парохіяльний, деканальний уряд, архиепархія, держава, кількоклясова школа, яка рада шкільна, яка куратория, який громадський і гмінний уряд, яка повітова рада, яка жандармерія, яка стація автобусова і т. д.[4]).

2) *Географічне положення,* ширина і довжина, загальний простір, границя з сусідними місцевостями, характер місцевости (низинний, гористий, степовий, подільський, маляричний і т. д.), почва землі, як вона геольогічної наверствована, яке підсоння, і т. д.

3) *Різьба терену,* або пряма будова, які гори і верхи, які узгіря, які доли, яри, просмики вертепи, які води, ріки, потоки, стави, озера, жерела, керниці, греблі, мочарі, саджавки, мости, які орні землі, назви всіх парцель, їх почва й загальна управа, які ліси, назва їх і яке дерево росте, які сіножати, пасовиска, полонини, неужитки, які дороги, кладки, гостинці, залізничі шляхи, летунські лінії, які хрести по полях і дорогах, могили, руїни, окремі дерева, мірничі вежі, і т. д.[5])

4) *Богацтва землі:* які копальні, камінеломи, мінерали, мінеральні води, добування піску, глини, алябастру, торфу і т. д.

5) *Рістня:* які дерева ростуть, дикі в лісах, а овочеві в садах, які збіжжа в місцевости удаються, які зела ростуть дико, а які в зільниках плекають, які зела лічничі, які шкідники (гірчиця, осет), грибн, мохи, кущі, трійливі зела й овочі, ягоди, і т. д.

6) *Звірня:* які звірята має місцевість дикі, а які домашні, які птахи дикі і свійські, які риби, гади, ящірки, слимаки, хробаки, овади, мухи, мотилі і т. д.

---

[1]) Хто не вміє рисувати і не має фотографій, той мусить плян і фотографічну часть опустити, зглядно може попросити о такий плян якогось інжиніра або географа.

[2]) Я не в силі всі питання вичерпати, тому прошу ласкаво доповнити, якщо щось бракувало б.

[3]) Назва урядова і місцева з наголосом, а також 2, 3 і 7 відмінок, форма прикметникова, назва мешканця в однині і множині.

[4]) Добре є подати віддалення в кільометрах.

[5]) Як уже було сказано, належить подати назви всего, як гір, рік і т. д. їх висоту, чи глибину.

7) *Сама оселя,* її розміщення, назва частей місцевости, кутів, загород, хуторів, присілків, окремі забудовання, вулиці, площі, вигони, вивози, цвинтарі, стервиска, окописка, важніші будівлі [1]), як церкви, школи, дзвінниці, доми парохіяльні, двори, замки, твердині, читальні, народні і громадські доми, молочарні, фабрики, цегольні, тартаки, лазні, купелеві заведення, млини, касарні, і т. д.

8) *Публичні інституції* і їх заряд, як: церкви, їх теперішний інвентар, олтарі, чаші, хоругви, образи, книжки, антимінси, фелони, дзвінниці, дзвони, церковні поля, парох, сотрудник, провізори, дяки, паламарі, і т. д. уряди деканальні, шкільні комісарі і т. д. Дальше парохіяльні доми й їх інвентар, метрики, акти, бібліотеки, списи людности, господарські будинки, ерекціональні поля, парохіяльні печатки, і т. д.; школи, їх важніші акти, управителі, учительські сили, і т. д.; громадські уряди, їх важніші акти, мапи парцель, громадські ухвали, війти, солтиси, число членів громадської ради і т. д.; суди, староства, уряди, скарбові, почтові, желізничі і т. д., які є в місцевости і їх заряди.

9) *Населення*: якої раси, росту, краски волосся, очей і скіри, будова тіла, яке є число душ в місцевости, якої віри й обряду (числами), якої народности, яка розговірна мова, скільки дітей у школі, якого обряду (хлопців, дівчат), скільки загально чисел дому. Скільки душ у дворі, хто завідує, хто власником і т. д., які родини (родинні назвища) найчисленніші, які хрестні імена найбільше уживані, які прізвища, які герби, і т. д.

10) *Заняття населення,* як: а) хліборобство (рільництво), кілько сим займається, загальний простір ріллі, кількоморгові господарства, що управляють (як городовина, збіжжа), як управляють, як гноять, як чергують збіжжа (облоги), як жнуть, як молотять, як чистять, як мелють, яких знарядів уживають [2]), як ті знаряди називають, кілько є молотілок, киратів, косарок і т. д.; б) скотарство, кілько штук худоби, коней, овець, якої раси, які пасовиска, як випасають, що виробляють, які сіножати, як косять, їх простір, може де винаймають, чим кормлять в зимі, що уживають до запрягу, чи тримають розплодову стаднину, скількість безріг, псів, котів, кріликів, який дріб держать [3]), і т. д.; в) пчільництво, спосіб ведення, які вулиї, що виробляють, і т.д.; г) риболовство, які риби, раки і т. д., чим ловлять, чим їздять по воді, і т. д.; г) садівництво, які роди дерев, як щеплять, як переховують, що виробляють, і т. д.; д) городництво, яка городовина, які цвіти, які зела (лічничі, дикі, трійливі) і т. д.;

[1]) Докладно їх описати, так зовні, як і внутрі і що в них важніше находиться, їх вимір, з чого будовані, чим криті.

[2]) Вози, сани, упряж, коси, серпи, ціпи, граблі, лопати, мотики, і т.д.

[3]) Кури, гуси, качки, голуби, індики, і т. д.

е) ловецтво, які дикі звірята [1]), які птахи, яка зброя, спосіб полювання, і т. д.; є) лісництво, які дерева, як рубають, як складають, які знаряди, яка міра, які шкілки, спосіб садження, корчування, які гриби, овочі, зела, як сушать і т.д.[2]); ж) виробництво з дерева, глини, каменя, заліза, соломи, лозини, торфу, з кори, з волосіння, з вовни, скіри, піря, з лену й конопель, з набілу, з воску, з яєць, і т. д.

Ці всі заняття без фахового вишколу, та одно з другим виконуване.

11) *Ремесло*: які ремісники [3]), їх вишкіл, їх число, які варстати, які машини, які роди ремесла, самоуки ремісники, машини в хатнім ужитку (до шиття) і т. д.

12) *Промисл* [4]): які промислові заведення й фабрики, цегольні, тартаки, камінеломи, млини, і т. д., хто їх веде, в якій скількости продукують, де збувають і т. д.

13) *Торговля*: які склепи, хто веде, що продають, де продають, кому продають, де торговиці, які ярмарки, які ціни товарів, збіжжа, звірят, поля, які міри, ваги, які курси гроша і т. д.

14) *Бічні заняття*, як домовий промисл, попри господарство і ремесло хвилеве заняття, (годівля голубів, кріликів, курей), роботи в фільварках, фабриках, робота на спілках, хатне виробництво і т. д.

15) *Товариства й орґанізації*, як: читальні, кооперативи, брацтва, товариства кредитові, асекураційні, спортові (Соколи, Луги), пожарничі, і т. д., які їх заряди, який стан.

16) *Урядники*, як священики, учителі, желізничники, судді, адвокати, лікарі і т. п. приватні урядники.

17) *Маєтковий стан* населення, як число великих господарств, середніх, малоземельних (всюди кількість моргів), безземельних, зарібників, безробітних, з урядничими платнями, стан задовження, парцеляція, докуп землі, нові забудови, нові варстати, еміграція до Америки, Канади, і т. д. ощадність, причини злої господарки, спосіб поліпшення, і т. д.

18) *Освіта:* скільки грамотних і неграмотних, освітні курси, число людей з вищою освітою, число посиланих дітей до середніх і вищих шкіл, число часописів, бібліотек, книжок, число радіоапаратів, кін, театрів, і т. д.

19) *Релігійність і мораль* населення; яке відношення до церкви, які обряди, пороки, ціхи, налоги (бійки, злодійства, пиятики...) дикі подружжа, діти неправого ложа, ви-

[1]) Дики, серни, тхорі, куни, заяці, і т. д.

[2]) Чи мають ліси де інде, чи купують дрова і т. д.

[3]) Шевці, кравці, ковалі, ткачі, боднарі, столярі, кушнірі, гарбарі, камінярі, горшкарі, шлюсарі, машиністи, і т. д.

[4]) Ремісник робить на замовлення, а промисловець робить зі свого сирівця на збут.

ховування дітей, жертволюбивість, як часто приступають до св. Тайн і т. д.

20) *Звичаї,* весільні, похоронні, при хрестинах, святочні, великодні, різдвяні, празники, петрування, могоричі, обходи піль, свячення зілля, вечерниці, і т. д. товариське поведення, правні звичаї, поділ майна по смерти, вінування дітей, вирішування спорів, толоки і т. д.

21) *Вірування,* як: чари, забобони, заклинання, зашіптування, страхи, відьми, опирі, мавки, лісовики, русалки, сни, скидання вугля, лікування чарами, зіллям, вороження, предсказування погоди і т. д.

22) *Вдача населення:* палкі, спокійні, ліниві, меткі, працьовиті, сварливі, гостинні, талановиті, здібні, матеріялісти, егоїсти і т. д.

23) *Прикмети мови:* діялєкти, повторювання деяких слів, примітивні назви, виговір, наголошування, називання татусьо, матуся, нанашко) і т. д.

24) *Приповідки* чисто місцеві, і до місцевих людей.

25) *Пісні*: колядки, шедрівки, гаївки, весільні, ладкання, похоронні на тризнах, обжинкові, побутові, місцеві, похоронні заводження, і т. д.

26) *Перекази* про ріжні місця, могили, особи, заведення, і т. д.

27) *Політичне життя*: які партії, які відносини, програми, який провід, які визначніші особи, і т. д.

28) *Одяг*: який стрій мужчин, який жіночий, хлопячий, дівочий, діточий, обув, білля, накриття голови, (зимою, і літом), який селян, який інтеліґенції, який крій, матеріял, назви всего (свит, сорочок, спідниць і т. д.), які окраси (спинки, коралі, стяжки, і т. д.), ремені, капчуки, люльки, яка зачіска волосся, чи обтинають, чи бороди носять, хто виробляє одяг і т. д.

29) *Їжа,* яка буденна, яка в свята, яка при ріжних нагодах, як приправляють, як варять, як печуть, як подають (чергують), яке начиння, що їдять (мясо, молоко, овочі, каші, риби, омаста, ярина, мука, мід, олій і т. д.).

30) *Будівництво*: які хати, з чого будовані, який плян, чи курні, чи з комінами, чим криті, чим білені, які окраси, який стиль, яке розміщення подвіря, куди звернені будинки фронтом, які господарські будинки, як забезпечуються на зиму, яка огорожа обійстя, яка віддаль між будинками і від меж, як забезпечують від огню, звідки беруть матеріял, і т.д.

31) *Обстановка*: хатня, які лави, скрині, жердки, столи, постіль, миски, ложки, горшки, бочки, плетінки, лямпи, ліжка, образи, шафи, ручники, фіранки і т. д., яка господарська обстановка, які знаряди (плуги, вози, борони, упряж, мітли, і т. д.), обороги, стіжки, замки, корита, токи, і т. д. які керниці (бетони, цимбрини, копанки), які глубокі, як тягнуть воду, і т. д.

32) *Гиґієна*: як дбають про чистоту тіла, чи уживають мила, купелі, лазні, як перуть, чи закорінені які слабости, чи взивають лікарів, чи управляють спорти, чи є насікомі, чи дбають про вигоду й естетику, чи є бруки, хідники, чи обора близько, чи є цвітники, і т. д.

33) *Красні штуки*, як музика, спів, хори, малярство, різьбарство, вишивки, писанки, окраси, поезія і т. д.

34) *Комунікація*, які дороги, їх стан, гостинці, залізниці, чим їздять (возами, верхом, ровером).

35) *Найближча околиця*. Які сусідні села, міста, що там особливше, чим вони звязані з нашою місцевістю (женяться там, торгують, музик беруть, злодії підходять і т. д.), як далеко віддалені і т. д.

Це була би перша часть теперішнього стану, яку можна в формі оповідання, чи відповідей на сі розділи (може де ще й дещо знайдеться) списати.

Тепер приступаємо до другої части, історичної.

II. Часть

Треба тут зібрати матеріял на основі ріжних жерел, місцевих, замісцевих, писаних, устних і т. д.

Подаємо тут деякі жерела, які нам звісні: Місцеві жерел,а всім доступні:

1. Парохіяльні акти, метрики, рухи людности.
2. Записки на книгах, хрестах, памятниках, дзвонах, і т. д.
3. Шкільні акти, хроніки, і т. д.
4. Громадські акти, ухвали, мапи, грунтові книги і т. д.
5. Двірські акти, родові, і т. д.
6. Фондаційні й організаційні грамоти.
7. Оповідання, перекази, пісні, звичаї, обряди (треба провірити їх правдивість).
8. Образи, фотографії, рисунки, давна ноша, монети, медалики і т. д.
9. Знахідки з розкопок, могили, руїни. Жерела замісцеві, які знайдено в музеях:

1) Жерела до історії Украіни-Руси (Львів, під ред. Мих. Грушевського.)

2) Народні рухи в Галицькій Руси в 1648 р. (Львів, Ст. Томашівський)

3) Науковий Сборникъ Галицко-Русской Матицы (Львів. р. 1868)

4) Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej polskiej, z archiwum tak zwanego bernardyńskiego (Lwów t. I, IX, X, XVII, XIX) всіх 24 т.

5) Źródła dziejowe t. XVIII (Polska XVI w., ziemie ruskie)

6) Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia, t. XVII (Kodeks dyplomatyczny Małopolski t. IV pp. 1386-1480)

7) Kronika miasta Lwowa (Lwów 1844 Dyoniz Zubrzycki)
8) Słownik geograficzny ziem polskich (Warszawa 1881. Sulimierski, Chlebowskl і Walewski)
9) Spis nazwisk szlachty polskieij (Lwów 1887 Jerzy hr. Dunin Borkowski)
10) Herbarz polski (Warszawa 1899-1904, A. Boniecki)
11) Herbarz polski (Gniezno 1875-1S81 Nlesiecki)
12) Zabytki przedhistoryczne Galicji wschodniej (Lwów 1916, B. Janusz)
13) Матеріяли до історії економічних і суспільних відносин Зах. Украіни (М. Грушевського)
14) Протоколи з візитації о. Н. Шадурського.
15) Шематизм Арх. Еп. Львівської від 1804 р.
16) Спис душ з 1763 р.
17) Йосифінські метрики

Можуть бути ще й інші жерела, про які не знаю, але кождий пише те, що знає і що йому доступне,

Що будемо писати в цій історичній части? Те, що в першій, лиш давнину. А саме: що нам відомо про назву села, міста, про основання, до яких держав належало, які уряди і коли заведено, чи не повстали зміни терену (трясення землі, виливи, усунення), чи не змінено культури (корчування ліса, спущення ставів, копання каналів, сушення піль, верчення керниць, копалень) куди, розширялася оселя, коли повставали кути, хто ставив ріжні хрести, коли заложено цвинтарі, будовано мости, як передше називано грунтові парцелі, і т. д. Опишемо історію церкви, коли будована, де була стара, коли мальована, коли що справлено, історію дзвінниці, дзвонів, парохіяльних будинків, парох. актів, зменшення і прибуток ерекціональних і церковних грунтів. Опишемо, які були парохи, візитації, декани, дяки, паламарі провізори, які сервітути, доходи, і т. д. Опишемо, як повстала школа, коли будована, які учителі були, печатки, акти, які зміни заходили в мові навчання і т. д. Опишемо, які були властителі двора, колятори, їх відношення до церкви, населення і т. д. Коли повстали ріжні товариства, читальні, кооперативи і т. д., як вони розвивалися, хто їх вів.

Опишемо історію інших інституцій, фабрик, заведень і т.д.

Опишемо бувальщину населення число душ, число нумерів, народність, громадський заряд, як розвивалися їх заняття (хліборобство, скотарство і т. д.). Які були давно ремісники, купці, яке виробництво. Який був їх стан матеріяльний, яке життя релігійне, моральне, давні звичаї мешканців, вірування, яка була ноша, як відживлялися, як будувалися яка була гигієна, які були дороги, коли побудовано гостинці, желізниці, що цікаве знаємо про найближчу околицю і т. д.

Тут прийде ще нова точка, яка в першій части не приходить, а іменно:

Опис всіх нам відомих давніших випадків, як: коли були більші вогні, коли випав град, коли були більші слабости й епідемії, коли панував голод, траплялись рабунки, убивства, слоти, посухи, місії, війни і їх перебіг на терені місцевости, евукації, девалюації, кризи, саранча, напад вовків, повені, і тим подібні припадки.

Коли так скінчимо історичну часть, тоді ведемо вже дальше літопись, кождого року окремо, узгляднюючи всякі зміни і всякі випадки, які були згадані в першій і другій части (які зайшли зміни в топографії, в населенню, в розбудові, в урядах, в школі, в церкві, у звичаях і т, д., які були важніші випадки, посуха, остра зима, вибори, спис населення і т. д.)

Тут треба би додати деякі менші вказівки, ось нпр. як вихісновувати місцеві жерела і що в них можна знайти. Переглядаючи метрики, знайдемо, які родини були, а які вимерли, які були священики, коли були візитації, на які епідемії вмирали, з якими селами женилися, які були панщизняки, а котрі були вільні шляхтичі (nobiles). В стані душ знайдемо цілі родоводи, числа нумерів дому, як село розширялося; в протоколах дійств, які важніші справи полагоджувано, які випадки заходили; в парохіяльних записках, які були обіжники, розпорядження, які були давні інвентарі церковні і парохіяльні, переводжувані конкуренції, легати, записи, що нового куповано, і багато іншого; в книгах церковних знайдемо хто їх купив і коли, де й коли друковані, та деякі записки, чито про важніші події, чи хто був священиком, дяком; сповіди великодні, Служби Божі і тим подібне. На дзвонах, хрестах, фігурах, образах, чашах, антимісах, знайдемо час їх справлення. В шкільних актах знайдемо організацію школи, число дітей, розпорядки давних учителів, мову навчання, кількоклясова була школа та інше. В громадських актах знайдемо ухвали громадські, число радних і які війти, число душ і нумерів, спис худоби, мапи парцель, списи парцель, які були давні розміщення будинків і оселі, та інше в сім роді. В обрядах, в звичаях, піснях, переказах, оповіданнях, віруваннях, і т. д. знайдемо дуже богато старовини й бувальщини, бо оселя після вдачі, творила те, що було їй до вподоби і що на неї ділало.

Хоч історичну часть спишемо коротко, то все краще, ніж ніщо не малиб ми писати, а зрештою на вільній стороні як не ми, то наслідники, коли про щось довідаються, то допишуть.

Використовувати жерела в музеях повинні ті, хто може і має охоту, але се вже тяжча справа.

З життя православної незєдиненої Церкви

Смерть „вселенського" царгородського патріярха. Дня 29. XII 1935 помер у Царгороді патріярх Фотій II, пробувши на патріяршім престолі шість літ. Померший патріярх не розвязав ні одної справи більшої ваги, як: не усунув болгарської схизми (на Болгарії тяжить клятва, кинена на неї Фанарем, але Болгари не богато собі з неї роблять), не зліквідував альбанської справи (альбанська православна Церква проголосила автокефалію, якої однак патріярх не узнав), ні справи Додеканезу (12 островів, окупованих Італією ще перед війною, де населення грецьке). Фашистівський уряд домагається ще від 1924 року автокефалії для тамошньої Церкви, однак патр. Фотій II увесь час тому противився. Не зреалізував також пляну скликати т. зв. вселенський собор, що мав відбутися в 1930 році, але не відбувся ізза незгоди помежи єрархи поодиноких Церков. Впав також важкий удар на православну Церкву в Туреччині через те, що турецький уряд заборонив духовним носити поза богослуженням духовний одяг. Православна Церква в Туреччині, яка одна тільки в цілости підчинена під юрисдикцію „вселенського" патріярха, загалом представляє невеличку тільки горстку вірних. Всі більші церковні одиниці повиломлювалися зпід юрисдикції царгородського патріярха, утворивши фактично незалежні від нього автокефальні Церкви. Під опіку та юрисдикцію царгородського патріярха удаються тільки ті невеличні православні церковні одиниці, які не мають на кім опертися (н. пр. православна Церква в Фінляндії чи Латвії), або ті єрархи, які внаслідок якихсь непорозумінь вийшли із якоїсь Церкви (архиеп. Євлогій з Парижа), — а це створює міраж якоїсь ніби „вселенскости" царгородського патріярха, хоч ця „вселенскість" уже давно належить до історії. Патріярший синод вибрав дня 18. січня ц. р. ираклійського митрополита Венямина патріярхом. Новий патріярх повідомив про свій вибір усіх голов автокефальних православних Церков.

Привернена єдність у російській заграничній православній Церкві. Про відносини в російській незєдиненій Церкві за границею (на еміграції) реферували ми коротко в 12 числі „Ниви" за 1934 р. і в 1 числі за 1935 рік. Вказали ми там на розбиття тієї Церкви, яка складається із чотирьох юрисдикій, які себе взаїмно поборюють.

В осені 1935 р., як ми теж про це своєчасно на сторінках „Ниви" згадували, прийшло до замирення із синодом російської еміграційної Церкви в Сремських Карлівцях тих епископів, які кілька літ не узнавали над собою його юрис-

дикції, себто епископів групи митр. Євлогія з Парижа і групи пок. митр. Плятона в Америці. Розлам компромітував російську еміграційну Церкву, а взаємні виклинання єрархів викликували серед вірних згіршення. Здавалося, що до згоди скоро не прийде, бо обі сторони були вперті й неуступчиві. Та в травні 1934 р. поєдналися оба найвизначніші представники російської заграничної єрархії, митр. Антоній, „голова" тієї Церкви, і митр. Євлогій. Це був початок замирення. Для цілковитого замирення великі заслуги положив сербський патріярх Варнава. Впливав він на одну і другу групу, склонював до уступок і вкінці запросив представників обох юрисдикцій до себе на конференцію. Конференція відбулася в жовтні 1935 р. підчас сесії собору епископів Карловацької групи. На конференцію прибув і голова плятонівської групи в Америці, митр. Теофіль. Після кількох конференцій у патр. Варнави уложено формулу замирення і привернено повну згоду між розсвареними владиками. Привернену єдність заманіфестовано торжественною св. Літургією, яку відправили заінтересовані владики, і спільним пастирським листом, який видано 19. листопада 1935.

Замирення осягнено шляхом компромісу. Євлогій і Теофіль признали Сремські Карлівці, де резидує митр. Антоній, центром, що обєднує цілу російську еміграційну Церкву. А група митр. Антонія погодилася на предложення Євлогія, щоби російську заграничну Церкву поділити на чотири митрополії, що й зроблено, установляючи чотири округи: Східної Европи, Західної Европи, Америки і Далекого Сходу, і залишаючи митрополитам цих округів широку автономію. По заключенню замирення зачалися підготовчі праці над тіснішим обєднанням розсварених досі церковних організацій. В Півн. Америці, де карловацьку юрисдикцію репрезентував архиеп. Віталій, відбулося вже кілька зібрань, на яких радили над переведенням зєдинення.

Але, як слушно завважує „Oriens" (січень-лютий 1936 р.), над карловацьким замиренням висить ще далі тінь непевности. А саме: Євлогій заключив згоду умовно, роблячи її залежною від згоди на це царгородського патріярха, під опіку якого він віддався тоді, як „містоблюститель" московського патріяршого престола, Сергій кинув на нього клятву. Полагодження справи в царгородського патріярха взяв на себе сербський патріярх Варнава, чи йому однак, що має сам стільки спірних справ з Царгородом, це удасться, покаже найближча будучність.

Крім цього на перешкоді до повного поєднання митр. Євлогія з карловацькою групою може стати ще одна справа. А саме на православнім богословськім інституті в Парижі (підчинений юрисдикції митр. Євлогія) витворилася нова фільософічно-теольогічна течія, про яку ми згадували в „Ниві",

незгідна із наукою офіціяльного православя, а головно наука самого ректора інституту, прот. Сергія Булгакова про „св. Софію, Премудрість Божу", яку останній собор епископів в Карлівцях відкинув як неправославну. Чи паризькі богослови з групи митр. Евлогія цьому рішенню підчиняться і чи не вийде з цього новий розлам — також не можна ще нині певно відгадати.

Чисельний стан православного російського монашества. Большевики позамикали, а то й поруйнували усі православні монастирі на области своєї влади. Монаше життя збереглося тільки в тих краях, які колись належали до Росії, або там, де в більшім скупченню знайшлася повоєнна російська еміграція.

Згаданий вже нами „Oriens" наводить голос часопису „Святая Земля", що є органом російської місії в Єрусалимі, і що в числі за листопад 1935 року подає виказ православних російських монастирів у тих двох категоріях країв. Розуміється, що „Святая Земля" має на все ще свій передвоєнний погляд, бо всі православні монастирі, навіть українські (Волинь, Закарпаття), зачисляє до російських.

Найбільше православних монастирів має Польща, де є 9 мужеських і 5 жіночих (мужеські в Почаєві, Дермані, Дубні, Мільцях, Жировичах, Гродні, Яблочині й Вильні, жіночі в Корці, Обичах, Зимні, Гродні й Вильні). Чомусь не подала „Святая Земля" монастиря в Загайцях на Волині з доволі численною монашою братією. Числа монахів і монахинь у цих монастирях не подано. В Фінляндії є три монастирі із славним Валаамським на чолі (у честь св. Валаама на островах озера Ладоги) і один жіночий. В Естонії є старий монастир в Печорі під Псковом. На Лотві в Ризі є один жіночий монастир.

На нашім Закарпаттю, де православя у російській шаті розлилось широкою повінню, є вже нині також декілька монастирів, які, як і здебільша на Волині, є осідком малоосвіченого і крайно ворожо настроєного до всего, що католицьке й українське, монашества. Мужеський монастир находиться у Ладимировій, що його заложив бувший намісник Почаївської Лаври й відомий „ідеольог" російського чорносотенства, архим. Віталій, який привіз із собою почаївську друкарню і видавав там „Карпатскую Православную Русь" та при моральній і матеріяльній піддержці чехословацьких урядових чинників ширив серед тамошнього населення релігійну апостазію і національне ренегатство. Нині Віталій, іменований архиепископом, поїхав ширити свою руїнницьку роботу між нашу еміграцію до Америки, де теж зачинає організувати монаше життя. Але монастир у Ладимировій і по його виїзді виказує на Закарпаттю найбільшу рухли-

вість. Крім цього є ще мужеські монастирі в Ізі б. Хусту, а жіночі в Тереблі, Дубовім і Ліпші.

В краях, де осіла російська еміграція, є два мужеські російські монастирі і один жіночий в Югославії, в Болгарії також два, а при одному з них є духовна семинарія. В Палестині мають Росіяни два жіночі монастирі, а в Харбіні один монастир мужеський, а один жіночий. Крім цього богато російських монахів знаходиться на горі Атос.

Монахи російських монастирів на еміграції це переважно старші люди, а молодого нарибку нема. На це нарікає і „Святая Земля" ось як: „Минають літа, життя деяких названих монастирів завмирає, а молодих сил, що повинні заступити старих і знемощілих, майже нема".

Ступнева польонізація православної Церкви в Польщі. Хоч православна Церква в Польщі не є властиво Церквою російською, бо в ній вірних російської народности маленька горстка, але майже ціла її вища церковна єрархія, її пресові органи, її зверхній вигляд і її дух—російські, тому слід глядіти на неї покищо як на Церкву російську, дарма, що її вірні це Українці й Білорусини. Та в останніх роках цей російський характер православної Церкви в Польщі стратив богато на користь польськости. Православна Церква є цілковито узалежнена від уряду, який уживає її як знаряду до лекшого зреалізування своєї асиміляційної політики. Російські православні єрархи зрозуміли якслід інтенцію уряду та своїми розпорядками, своєю поведінкою і загалом цілою своєю церковною політикою помагають урядови, щиро чи облудно, реалізувати ті його інтенції.

І тому почалася форсовна польонізація православної Церкви. Військове духовенство в Варшаві відправляє для православних жовнярів Сл. Божу по польськи, виголошуючи вже віддавна польські проповіди, на зїздах духовенства в Гродні і Вильні (при кінці мин. року) епархіяльні епископи промовляють до свого духовенства по польськи, ухвалюються резолюції говорити проповіди по польськи, навчати шкільну молодь православної релігії по польськи, що зрештою на Поліссю і Холмщині віддавна робиться, зїзд холмського духовенства з ославленим прот. Ф. Борецьким просить у своєї влади дозволу відправляти в польські державні свята Сл. Божу по польськи, в православнім студентськім інтернаті в Варшаві виховання ведеться в польськім дусі, еп. Сава і настоятелі інакше до молоді не промовляють, як по польськи, офіціоз православної митрополії, варшавське „Слово", що виходить у російській мові, від лютого ц. р. печатає дві перші сторінки по польськи, а вкінці появляється з 1. березня ц. р., за обопільним порозумінням вищих церковних та урядових чинників, часопис в польській мові „dla miast i wsi" п. з. „Gazeta Prawosławna". —

Все те вказує, що православна Церква незвичайно легко міняє „старих богів“ на нових,—вона навіть обурюється нині на те, що хтось сміє ідентифікувати „Prawosławie w Polsce Odrodzonej z przemocą obcą“ — та що „общепонятним язиком“ для всіх вірних тієї Церкви стала тепер польська мова, замість дотеперішнього „істінно-рускаво язика“.

Попри те все у заявах церковної єрархії і в статтях церковних офіціозів вічно торочиться про льояльність православної Церкви супроти держави, про її щирий патріотизм, про бажання працювати „z pobudek sumienia obywatelskiego dla dobra i chwały ojczyzny ziemskiej — Polski“ і „tworzyć szczęście i potęgę Państwa“ — (Слово, ч. 5/1936), а в тім усім вичувається нещирість і лизунство, що викликує у кождої чесної людини несмак. Крім цього в заявах своєї льояльности заєдно денунціюється нашу гр.-кат. Церкву, в якій нібито живуть „nacjonalistyczne tendencje antypaństwowe, zamachy i morderstwa polityczne“.

Всего сказано досить, щоби виробити собі погляд на моральну силу російських провідників православної Церкви в Польщі, які в останніх часах так поквапно закривають свою „істінно-русскую“ душу плащиком польського патріотизму.

X.

о. Іван Нагурський

„Воюючий польський католицизм“ і наше духовенство

В повоєнних часах змігся напір на нашу гр. кат. Церкву не лиш з боку безбожників-комуністів і всякого роду єретиків-сектантів, але також з боку „воюючого польського католицизму“.

І коли наше духовенство гідно, із успіхом противставилось напорови безбожників-комуністів, єретиків-сектантів, коли на що тему дискутовано, виголошувано реферати на деканальних соборчиках, і про се дальше говориться і пишеться, то про напір на нашу Церкву „воюючого польського католицизму“ попросту мовчиться, чи то зі стиду, що католицизм напирає на католицизм, чи із почутя безсильности, бо за „воюючим польським католицизмом“, стояв дотепер весь адміністраційний апарат, при нашій сумній дійсности, а борба з ним і небезпечна і не все успішна, а коли вже ендецька шовіністична преса провокаційно піднесе алярм про мнимі страти „польського католицизму“ на кресах, аж тоді появляються в нашій пресі статистичні

дані, скільки на нашій землі креовано нових латинських парохій, скільки збудовано нових костелів і каплиць, скільки тут і там покинуло свій обряд, і більше нічого.

А страти, які поносить наша Церква в напорі „воюючого польського католицизму“, фактично дуже великі, вони і з дня на день більшають і є пропорціонально може більші, як від інших ворожих елєментів.

Ось факти з одного тільки загумінка радехівського повіту, як воюючий „польський католицизм“ напирає на нашу Церкву, і якими засобами послугуються представники „воюючого католицизму“, польське шовіністичне духовенство.

Парохом лат. катол. парохії в Лопатині, яка обіймає територіяльно кілька наших парохій, є кс. канонік Бернард Шафраньскі, прусак родом, та один з перших штурмовців „воюючого католицизму“. Кс. канонік старається удержувати навіть товариські зносини з „руским клєром“, бере участь в церковних богослуженнях, у водосвяттях, по церквах сповідає, посвячує талєргофські хрести, співаючи: „Хресту Твоєму покланяємся...“ — з декотрими нашими священиками на „ти“, а навіть є такі наші священики, що перше роблять візиту кс. канонікови, ніж свому деканови, а буває й таке, що на празнику, серед чисельно зібраних священиків двох деканатів, лопатинського і радехівського, наш священик, господар, витаючи у себе кс. каноніка, так відзивається: „Miło mi powitać ks. kanonika, jak reprezentanta katolickiego kleru łac. obrządku, bo my katoliccy księża mamy naprawić to, co motłoch ukraiński zepsuł...“. (sic!) —Буває теж, що кс. канонік і в особистих потребах звертається до наших священиків і не гордить їх помічю. Зазначую, що кс. канонік розпоряджає фільварком і сотками моргів ліса, а вслід за тим в його руках і поважний аргумент на бідних вірних нашої Церкви.

Серед таких обставин кс. канонік не перебирає в средствах, аби перетягати вірних нашої Церкви на латинство. Хрестить дітей родичів гр. кат. обряду і вписує вже як латинників, дає шлюби парохіянкам гр. кат. обряду без ніяких документів, від парохіян гр. кат. обряду, які вінчаються з парохіянками лат. кат. обряду, безапеляційно жадає переходу на латинський обряд і тільки під тим услівям вінчає, а коли вже лучиться вперта сторона і не хоче перейти на латинство, то ніколи не видасть формальної метрики, по приписам канонічного права, потрібної до протоколу чи вінчання, а на свистку паперу „ad usum privatum“, даючи дату уродження, без числа протоколу і т. п. Справу переходу на латинство полагоджує староство з місця. Лучалися факти, що кс. канонік, без відома пароха і його дозволу, впровадив до церкви латинський похорон.

І хотяй у відношенню до своїх парохіян латинське духовенство безцеремонне, а на полі церковних требів густо часто заходять спори і непорозуміння, то як йде про вірних нашої Церкви, всі справи полагоджує се духовництво даром, а сей аргумент, при нашій нинішній мізерії, так у священиків, як і вірних, є аргументом, на який мож відповісти тим самим аргументом, але наше духовенство не має ні фільварків, ні панів, ні вкінці тих обставин; і тому не було випадку, щоби н.пр мазур-кольоніст у нашім селі перейшов на східній обряд.

Знаю випадок в одній парохії, де дівчина грецького обряду зявилась до передшлюбного протоколу з нареченим лютеранської віри. Заввага пароха, що тут треба диспензи, зробила се, що обоє пішли до латинського пароха. Староство під загрозою адміністраційної кари стягнуло метрику дівчини, і перехід на латинство полагоджений.

Латинський парох Радехова не хоче прийняти письма гр. кат. Уряду парохіяльного, писаного по українськи в справі голошення оповідей, жадає по польськи чи латині і сторона мусить забавитись в перекладчика урядового документу гр. кат. Уряду парохіяльного до лат. кат. Уряду, з мови української на польську, а про видачу метрики хрещення, потрібної до протоколу чи шлюбу нема мови, і знов ділєма: або вінчай без формальної метрики хрещення, або йдуть до польського ксьондза.

Не помагає й се, що декотрі наші отці, з нагоди „święta morza", відбувають спільне водосвяття на ріці з латинськими, воюючий клир робить своє.

І щож на се наше духовенство? Мовчить, стидається, що не може протиділати і відповісти на аргументи аргументами, бо воно й не всилі сього робити... жде його кара ітд. Як наше духовенство боїться, най послужить факт, що священик відсилає документи до голошення оповідей до латинського пароха, хоч мнимий латинник хрещений і миропомазанний в його парохії і вписаний в його метрикальні книги і жениться з дівчиною гр. кат. обряду і почувається греко-католиком.

Значить, наше духовенство non plus ultra заховує всі приписи звичаєвого, канонічного права і конкордії, а латинський клир з того всего собі кпить, як і кпить собі з заборони Риму переходити без його відома з обряду на обряд.

Варто було б нашому духовенству призадуматись над небезпекою для нашої Церкви і з цеї сторони. Чи не належало б всі такі яскраві надужиття, байдуже з яких причин се діється, подавати до публичного відома, пересилати до своїх духовних властей і Апостольської Нунціятури в Варшаві, бо ледви чи аргумент латинського клиру: „to tylko

rewindykacja, to tylko promieniowanie naszego katolicyzmu i naszej kultury na ruski lud, bo gr. kat. cerkiew ze swoim żonatym klerem, to cierń w ciele Chrystusa..." є оправданням на те все, що робить католицький латинський клир з вірними гр. кат. Церкви, а перетягання з гр. кат. обряду на латинство і польонізація ледви чи є місією католицької Церкви.

Щоби баламуцтво не ширилося

Заява Надз. Ради Тов-а св. Андрея в справі дописі о. Козіцького в „Ниві" ч 2. за 1936. р. про Заг. Збори Тов-а св. Андрея

Хвальна Редакціє!

Тому, що поміщена Хв. Редакцією допись в „Ниві" ч. 2. 1936 р. п. з. „Загальні Збори Тов-а ім. св. Андрея" підписана о. Петром Козіцьким є тенденційною, в декількох справах подає цілком не вірні інформації про Заг. Збори та в той спосіб може збаламутити членів Т-ва і приносить шкоду Тов-у, Надз. Рада прохає о поміщення в найблищому числі слідуючого спростування. —

1. Загальні Збори не зачалися з одногодинним опізненням, як пишеться в дописі, а тільки згідно з оголошенням, поміщеним між іншими в „Ниві" ч. І. за 1936. р. ст. 40. в другім оголошенім реченці без ніякого опізнення.

2. Голова Тов-а не здавав звіту як пишеться в дописі, а тільки при відкриттю Загальних Зборів предвидженім як перша точка порядку нарад Заг. Зборів, торкнувся загальних напрямних діяльності Тов-а, бо звіт здавала Дирекція в 3-тій точці порядку нарад Заг. Зборів.

3. Цілком невірною є інформація дописувача, що доперва по словах звіту о. Голови спостережено, що ніхто не відчитав протоколу з попередних Загальних Зборів, бо по полагодженню першої точки порядку нарад, відкриття Заг. Зборів, приступлено правильно до другої точки „Відчитання протоколу". Протоколу на внесок о. дек. Бачинського, принятий Заг. Зборами. не відчитувано.

4. Справа Священичого Дому та власного органу, що їх в минулому році діяльності остáточно не розвязано та в звіті зачислено до пассивів білянсу організаційної діяльності Тов-а, були предметом старань не тільки Дирекції, як це дописувач незручно стилізує відносне місце звіту, але цілої Надз. Ради Тов-а.

5. Невірною і тенденційною є інформація, що з готівки 20,000 зол. „уділено допомогу тим тром нашим інституціям". Дописувач сам подаючи зміст промови Голови Тов-а при відкриттю Заг. Зборів пише: „З братолюбства Тов-а скори-

стали три наші інституції: „Достава", „Власна Допомога", і „Бібльос", бо дістали більшу **позичку** від Тов-а". Як позичка то хиба не допомога! Подаючи в горі наведену тенденційну замітку, яка непоінформованих може викликати сумніви, дописувач невважав чомусь за відповідне подати вияснення, яке управа подала, а іменно, що „Доставі" не уділювано ніякої позички, а тільки улькковано на книжочку кілька тисяч золотих, що їх „Достава" за дозволом Голови Тов-а ужила хвилево на закупно дому, та в короткому часі справу цілком упорядкувала, що „Власну Допомогу" піддержувано в той спосіб, що дорогою уділеної позички забезпеченої движимим майном „Власної Допомоги" заплачено за неї довг в „Бібльосі", щоб ратувати її перед упадком тому, що її статут позволяє на кредитову діяльність, а Тов-о змагає до створення священичої кредитової кооперативи, а лекше є змінити напрям ширшої діяльности існуючої вже кооперативи, обмежуючи її тільки до одної галузі предвидженої статутом діяльности, чим творити нову кооперативу. — „Бібльосові" натомість не давано ніякої позички, ані тим менше допомоги, а піддержувано його хиба тим, що дорогою уділеної „Власній Допомозі" позички сплачено претенсії „Бібльоса" до „Власної Допомоги". З готівки 20,000 зол. призначеної „на закупно Священичого дому" не уділено ніякої позички ані тим менше допомоги. Зворотні допомоги уділювано **тільки** членам з окремого „Допомогового фонду", а грошей впливаючих з вкладок згідно з рішенням Надз. Ради з 5. XI. 1935. р. призначених на „священичий дім" не вільно вживати на ніякі справи, крім на біжучі конечні потреби Тов-а,

6. Цілком невірною є інформація, „що тільки 130 членів вплатило вкладки по кінець грудня 1935. р. Около 400 членів нічого не вплатило", бо згідно з виголошеним касовим звітом членів, що вирівнали всі вкладки за 1935. р. є **190**, а тих що за 1935. р. не вплатило вкладки є тільки **91.**, прочі члени це ті, що залягають з членською вкладкою за якийсь час 1—6 місяців. Тільки 98 членів залягає з членською вкладкою за час понад 6 місяців. Число около 400 може відноситися до тих членів, що залягають з членською вкладкою за довше як оден місяць. Коли взяти під увагу, що загал членів находиться поза Львовом, ясним стає, що плачення вкладки членами є досить правильне.

7. Невірною є інформація, що „1500 зол. виносили видатки канцелярії", бо таку приблизно суму виносили всі **кошта завідування** Тов-а, на які складаються оплати директора канцелярії, кошта подорожі членів Надзірної Ради, винагорода за статті в податкових справах духовенства, кошта посилки зворотних підмог для членів, обіжників, грамоти почесного члена, переписки, канцелярийних приборів, чинш за льокаль.

8, Невірно представлено в дописі справу, висланих несовісних фотографів. Оден тільки учасник Заг. Зборів о. Добрянський підніс заміт, що висланий фотограф взяв гроші та досі не вивязався зі зобовязання. У відповіді директор справник вияснив, що центральна Управа не висилала ніяких фотографів та що йому відомо тільки, що Львівський Окружний Відділ вислав фотографів, а в доповненню тої відповіді о. Ганас містоголова Львівського Окружного Відділу пояснив, що дійсно Львівський Окружний Відділ висилав фотографів, та що між ними знайшовся один, що не вивязався зі всіх своїх зобовязань; потягнений до відвічальності прирік свої зобовязання в короткім часі виповнити. Так представляється справа зачеплених фотографів на Заг. Зборах, а як сензаційно представлено її в дописі о. Козіцького, поміщеній в „Ниві".

9. Невірною є інформація про те, що о. дек. Патрило заявив „votum" не довіря до Тов-а так від себе, як також священиків свойого деканату. В дискусії в справі членства вказав тільки о. дек. Патрило на недомагання деяких інших священичих товариств, які є причиною що частина священиків ставиться з резервою до священичих товариств, подав труднощі, які мав він та священики перегінського деканату з одною священичою установою та закінчив побажанням до Управи Тов-а св. Андрея, щоб старалася зуніфікувати священичі Товариства.

10. Ніоден голос дискусії в справі органу Тов-а не був висказаний в тому напрямі, щоб найти доступ до „Ниви" та щоб „Нива" відступила місце на потреби Тов-а. Оден тільки Золочівський Окружний Відділ ставив конкретний внесок, щоб Управа Тов-а св. Андрея робила ще старання дістати „Ниву" на власний орган Тов-а, але на Заг. Зборах перейшов внесок Стрийського Окр. Відділу того змісту: „Загальні Збори вважають конечним, щоб Тов-о мало свій власний орган та поручають Надзірній Раді зачати видавання органу у догідній для Тов-а хвилі".

11. Невірною є інформація дописувача, що Дирекція заявила свою невтральність в справі власного органу Тов-а. Натомість правдою є, що Директор справник, реферуючи організаційний звіт та предкладаючи внески Дирекції під рішення Загальних Зборів, заявив, що в справі власного органу Тов-а Дирекція не приходить з ніяким внеском, бо справа власного органу Тов-а була публично зясована в заяві Надз. Ради поміщеній в „Ниві" та в Обіжнику Тов-а ч. 4., а рівночасно було зясоване і становище Бог. Тов-а в справі „Ниви". Попередні Загальні Збори видвигнули справу органу Тов-а, нехай же її тепер, як уважають викінчують.

12. Невірною є інформація дописувача, що в справі

права рішаючого голосу на Загальних Зборах перейшов внесок, щоб всі присутні члени мали право рішаючого голосу, натомість перейшов внесок статутової комісії, одобрений Надз. Радою, впрочім згідний в принципі з відносною постановою попереднього статута, що право рішаючого голосу на Заг. Зборах мають крім членів Управи відпоручники членів вибирані на Загальних Зборах Окружних Відділів Тов-а. Відносні постанови попереднього статута змінено остільки, що один відпоручник припадає не на 50 членів, як в попереднім статуті було унормоване, а тільки на 10 членів. Впрочім всі члени мають право участі на Загальних Зборах та забирання голосу в дискусії.

13. Невірною і тенденційною є інформація, що „крім кількох Отців" майже ніхто не брав участи в тій точці (зміна деяких точок статута) Предсідник Зборів, бачучи те все поставив внесення, що мовчанка присутних є згодою на поправки". В дійсності зараз по загальних інформаціях референта статуту, що проєкт зміни статута підготовила комісія з трьох членів Надз. Ради, що той проєкт був розісланий всім членам Надз. Ради та опісля на засіданню Надз. Ради 5. XI. 1935. передискутований і одобрений та крім того щераз переглянений Дирекцією, предсідник Заг. Зборів на самому початку читання статута запропонував Заг. Зборам з огляду на солідну підготовку проєкту зміни статута, щоб проєктовані зміни, до яких з учасників Загальних Зборів ніхто не буде забирати голосу, уважати за приняті, а голосування переводити тільки над тими проєктованими змінами, над якими витвориться дискусія. Цю пропозицію Заг. Збори одноголосно приняли. А як цілком інакше і тенденційно виглядає інформація дописувача!

14. Незгідно з дійсним станом представлено справу датку на священичий дім. Одноразовий даток в квоті зол. 20 на священичий дім на внесок о. Щербанюка ухвалено, але не в формі позички. Внесок о. Школьника, що даток на Священичий Дім має бути тільки позичкою не перейшов.

Надзірна Рада з прикрістю стверджує, що дописувач залюбки видвигає в своїй дописі про Загальні Збори Тов-а ім. св. Андрея такі моменти з дискусії і то не точно та не повно як прим. справи членів, що не платять членської вкладки, опізнення Заг. Зборів, відчитання протоколу, несовісних фотографів та ін., а в деяких випадках невірно, як нпр. справа недовіря до Тов-а о. дек. Патрила, справа „Ниви" і власного органу Тов-а, справи зміни статуту відносно участі в Заг. Зборах з правом рішаючого голосу, справа датку на Свящ. Дім та ін., які легко можуть здезорієнтувати та збаламутити непоінформованих щодо Тов-а св. Андрея, а навіть пошкодити доброму імени Тов-у. Надзірна Рада з прикрістю констатує, що того рода тенденційна

допись вийшла спід пера священика і була поміщена Хв. Редакцією в „Ниві“ та рішучо застерігаєсь проти того рода тенденційних дописів чи статей в справах Тов-а св. Андрея в „Ниві“ на будуче.

Львів, дня 5 березня 1936.

Надзірна Рада Тов-а св. Андрея:

Голова: *о. Юліян Дзерович* в. р.

Члени: *О. Юрій Боднар* в. р., *о. Василь Дубицький* в. р., *о. Др. Лев Глинка* в. р., *о. Микола Лицинський* в. р., *о. Микола Марків* в. р., *о. Степан Мохнацький* в. р., *о. Йосиф Осташевський* в. р., *о. Василь Сайкевич* в. р., *о. Йосиф Савицький* в. р., *о. Іван Щербанюк* в. р.

—о—

Редакція помістила спростування Надзірної Ради Тов-а св. Андрея повнотою, не зміняючи нічого і не виправляючи навіть рукопису, ні під стилістичним оглядом, ні під оглядом граматики та ортографії, щоби не стрінув нас закид якоїсь сторонничости, чи неприхильности, за що нині, в часах загального поденервування, не тяжко.

Та все таки не можемо здержатися від деяких завваг засадничої натури. Маємо на думці кінцеві речення спростування, у яких сказано, що „Надзірна Рада з прикрістю констатує(!), що того рода тенденційна допись вийшла спід пера священика і була поміщена Хв. Редакцією в „Ниві“ та рішучо застерігаєсь проти того рода тенденційних дописів чи статей в справах Тов-а св. Андрея в „Ниві“ на будуче“.

Це застереження Надз. Ради переступає межі її компетенції, бо в ньому вона ні більше, ні менше, а заборонює редакції „Ниви“, поміщувати на своїх сторінках статті, які їй не до вподоби! Себто іншими словами: можна писати про діяльність Тов-а св. Андрея тільки з похвалами, а чогось критичного, чи неприхильного подавати не вільно! Ніхто і ніде в цілому культурному світі не накладає такого ярма на шию редакціям пресових органів! Коли вільно критикувати діяльність державних урядів, навіть найвищих, коли вільно в культурний спосіб ставитись критично до діяльности високопоставлених осіб, то думаємо, що вільно критикувати й діяльність якогось, хоч би не знати як заслуженого Товариства. Тут нічого злого немає, противно, здорова критика є товчком до направи недостач чи недотягнень і до нових творчих зусиль.

На сторінках преси може появитись нераз і такий допис, що не зовсім вірно, а то й тенденційно представляє н. пр. діяльність якогось Товариства. Дана редакія дістане такий допис, і не все має змогу його правдивість

перевірити. Тоді дотичне Тов-о має право річ спростувати і вияснити, але диктувати якійсь редакції, що вона може поміщувати, а чого ні, це річ щонайменше наївна. Тільки в державах із брутальним диктаторським режімом мусить преса писати про всі прояви життя так, як цього хоче диктаторський уряд.

На наше щастя ми ще серед таких відносин не жиємо і оба наші цензори, і духовний і з рамени державної влади, мають на цю справу інакший і більш ліберальний погляд, ніж Надз. Рада Тов-а св. Андрея.

„Нива" є вільною і незалежною трибуною духовенства і тому повинна свобідно і незвязано підходити до всіх проявів його життя. Кадильний дим похвал не сміє закривати перед нашими очима реальної дійсности.

Отсе наше засадниче становище вважали ми за відповідне зазначити, також тільки з тією метою, щоби баламуцтво не ширилося. *Редакція.*

Посмертна згадка

О. ДР. ВАСИЛЬ МАСЦЮХ

Апостольський Адміністратор Лемківщини

В ночі з дня 11 на 12. березня ц. р. помер в живці Риманів на аневризм серця Апостольський Адміністратор Лемківщини, о. Др. Василь Масцюх.

Померший уродився в 1873 році в Новій Веси на Лемківщині, гімназію скінчив у Новім Санчи. По скінченню богословії у Львові й Перемишлі, був рукоположений в 1899 році. Опісля поїхав на дальші теольогічні студії до Августинею до Відня, де осягнув ступень доктора богословії. Від 1903 року був префектом в Духовній Семинарії в Перемишлі, а відтак і професором канонічного права. Написав більшу працю п. з. „Супруже право", на підставі якої в 1910 році габілітувався на доцента церковного права на львівськім університеті, де від 1911 року мав правильні виклади. У тій своїй праці перший узгляднив супруже право Східної Церкви. Від 1920 року був парохом Горожанни Великої біля Комарна.

В грудні 1934 року був іменований Апостольським Адміністратором Лемківщини, нової церковної одиниці, зложеної з девятьох деканатів, яку вийнято зпід юрисдикції переми-

ського Владики. Створенням тієї нової церковної одиниці мала бути здержана неперебірчива в засобах пропаганда російського православя на Лемківщині, що її ведено при зичливій піддержці урядових чинників. Покійний помер в самому розгарі праці.

Покійний Апостольський Адміністратор був дійсним членом Богословського Наукового Товариства у Львові і, хоч жив далеко, в глухій сільській закутині, не тратив ніколи звязку із науковою богословською працею, яка ведеться у згаданому Товаристві. Проводив науковими зборами Товариства, виголошував на них вчені доклади, писав наукові статті.

Стояв теж у близькім контакті з „Нивою", поміщуючи на її сторінках свої цінні статті. Останньою його працею в „Ниві" була дуже добра стаття „Про Лемківщину" в березневім числі 1934 року.

Свою бібліотеку, в якій є чимало цінних книжок з ділянки богословських наук, записав Богосл. Науковому Товариству.

В похоронах Покійного, що відбувся в Риманові і в церкві в Дошні 15. березня, та дня 16. березня в Новій Веси, де Померщого похоронено, взяли участь: Перемиський Владика, Преосв. Коциловський, латинські епископи Перемиський і Тарнівський, відпоручник Апост. Нунція Мармаджія, о. прел. Бжозовський, представники державних і військових властей, духовенство і великі маси вірних. При виносі тіла в Риманові та підчас похоронних відправ в Дошні і Новій Веси виголошено богато промов від духовенства і світського громадянства.

В. Й. П.! *X.*

Нові книжки

Релігія і тотальна держава — *Ch. Dawson Sheed and Ward — Льондон 1935.*

Автор розглядає питання про нове положення релігії в тотальній державі. У своїх міркуваннях доходить до переконання, що навіть краї клясичної демократії виявляють нині сильні тенденції до того, що звемо тотальною державою. Світ нині не має розуміння конечности зла і домагається від відповідальних людей негайного ліку на всі недомагання, що мав би змінити не тільки соціяльні форми, але самі підстави людського життя. Релігія не може лишитися незаторкнена тільки ідеольогічними рецептами тимбільше, що ті самі рухи самі набірають релігійного елєменту і ведуть боротьбу з католицтвом на його власнім грунті. Кожний з них має амбіцію будувати новий Єрусалим. „Ко-

мунізм-Єрусалим без Бога, гітлєризм Єрусалим без жидів, модерний гуманітаризм Єрусалим передмість — всі вони, хоч воюють межи собою, то мають щось спільне, що лучить їх разом — це ненависть до правдивого Єрусалиму — до католицької Церкви. Автор піддає критиці нові політичні рухи і доходить до заключення, що „соціяльний ідеалізм не заступить релігії." — „Ні політичні ні економічні програми не дадуть розвязки основних питань про чоловіка і суспільність. Католицизм дає позитивну розвязку соціяльної проблєми, по думці папських енциклік — хоч католицька соціяльна активність не є і не може бути направлена на політичні чи економічні реформи." „Її завдання в першу чергу ратувати цивілізацію, відкриваючи світові правдиву ціль життя і дійсну природу людського світу. Воно жожливе, що люди, як пізнають католицтво, то ще таки його не приймуть — але коли вони його нині відкидають, то в більшій мірі тому, що вони або його зовсім не знають або знають його з другої руки". Церква не має претенсій і не лежить це в сфері її покликання будувати якусь людську державу тільки ліпшу. Церква істнує, щоби бути світлом і дріжджами для світа і як вона виконає свій обовязок, то світ переродиться, не зважаючи на всі перепони, які люди кидають поперед неї". Автор згідний в тому, що католикам немає чого сумувати, що паде капіталістична демократія — та сила, що усунула релігію з життя народів. І ліпший є конфлікт з новою державою, чим холодна індиферентність до релігії того світа, що валиться. „Завданням католика в тотальній державі бути тотальним католиком".

Книжка має такі розділи: І. Життя модерних диктатур. ІІ Західна демократія і нові політичні рухи. ІІІ Релігія в новій державі. ІV. Конфлікт християнства з комунізмом. V. Комунізм і християнська інтерпретація історії. VI. Релігія і політика. VII. Релігійна розвязка. VIII. Католицька наука про державу.

Релігія і культура. *M. J. Maritain*, Sheed and Ward Льондон.

Починаючи від міркувань над відношенням дочасного до духового, автор сягає метафізичних основ проблєми. Людська культура завдячує свій ріст в першу чергу духовому принципові. В тім розвою культури релігія грала найголовнішу ролю. Погани старовинних часів досконало здавали собі з того справу. Нещастям старинних було те, що держава в старовині абсорбувала релігію у свою вузьку місцеву цивілізацію. Це сталося тоді, як держава знаціоналізувала богів — тим, що себе саму обоготворила. Тому старовинні релігії не могли перетрівати довше, як держави, бо вони з ними так органічно були звязані. Маючи на увазі

нездорові вимоги модерних держав до релігії, — автор доказує, що правдива релігія не може вязатися ані з чоловіком ані зі світом ані з культурою ані расою. У відношенню до тих вартостей вона є трансцендентна. Вона є приятелем кожної культури — поскільки ця є людською культутою в томістичнім значінню. Якщо модерна держава відкине теорію про homo politicus і homo economicus, а глядітиме на людину як homo ethicus — непорозуміння між католицизмом і модерною державою скоро щезне. Щоби те могло статися, модерний світ мусить знайти католицьку думку. Тому католики повинні пірнути до самих глибин модерного світу і оживити його своїми питаннями про католицьку культуру, фільософію, історію, соціольогію, економію тощо і старатися вчинити ті поняття живою дійсністю. „Утеча від світу, якою ратуються незєдинені Церкви Сходу — це відмова подати помічну руку зараненому братові. Це рід тої самої духової покори, яка Достоєвському казала бунтуватися проти мудрости Риму, це змарнування покликання, яке дав Бог кожній хрещеній душі як найвищий закон прикладом Свого Воплочення". Що торкається католиків — їх завданням є надробити страчений час. „Як інакше виглядав би нині світ, коли б якийсь ученик св. Томи бодай тому 60 років написав був книжку про капітал з силою Маркса, але основану на правді — а так католицькі принципи сплять, а блуди все живі й активні". Католицизм виконає свою культурну місію, коли не буде вязатися з ніякою окремою культурою, інакше як транцендентна і животворна сила. Нехай культура не форсує католицизму, а навпаки, католицизм культуру. В своїй активности у світі католики повинні бути дуже обережні на засоби, якими послугуються. Головне зберігати єрархію засобів. Убогі засоби дочасні ставити вище богатих засобів дочасних. Праця Давида була убогим, збруя і сила Голіята богатим засобом. Ратувати річі духові при помочі могутніх матеріяльних сил — це омана — дарма, що така загальна — це те, що привязати крила голуба до парового молота. А всеж таки нині мається враження, що велитенського мінотавра — фінансову стратегію хотілося б запрягти до небесного воза — спасення людських душ. Банки, трести, акційні спілки мали би піддержати успіх Євангелія — при збереженню дивіденд акціонарів. Автор не сумнівається в тому що грошей треба, але не про гроші йде, а про спосіб їх уживання і їх місце в єрархічнім порядку вартостей. Модерний світ є й тим бридкий, що чваниться богатством й ті, самі в собі добрі, засоби вульгаризує. Завданням католиків побороти або засимілювати модерні фільософії, наукові методи, пересуди і думки поганські — але це йому вдасться, коли заосмотрить себе глибокою мудрістю і можливо докладною наукою та

ясною методою праці". *M. J. Maritain* це найвизначніший представник томістичного руху на Заході. Його схильність недоцінювати модерні фільософії походить радше звідти, що він їх дуже близько знає. Був учеником Бергсона, від нього завернув до Томи.

Криза на Заході (Crisis in the West) *Peter Wust.* Sheed and Ward, London.

Крізу модерного світа автор розуміє як крізу чоловіка. Немає подібности межи крізою античного світа і руїною нинішнього. Людина клясичної старовини це тип „homo naturaliter oboediens", який з природи улягав святим наказам істнування. Католицизм є зідеалізованою формою старовинної віри у святість буття. Перехід від віри клясичних народів до середновічних був природний. Він відбувся на неспірній згідности обох віків про конечність релігії. В хвилині, як заістнувала небезпека ляіцизації античного світа, зявилося християнство. З появою модерного чоловіка виринула небезпека загального упадку релігії. Почалося з ренесансом, коли зняли емфазу з релігійних вартостей, а перекинули її на естетичні вартости. З того часу поволі, але послідовно, спихали Бога на задній плян, аж прийшов час, що всяка віра в Бога щезла. Тоді появився чоловік типу homo in puris naturalibus, який не знає ніякої релігії ні метафізики, — хіба метафізику ілюзії. Настав саме час, що ця людина починає гостро відчувати трагедію свого положення. „Неспокій нинішнього світа то голос банкрота, який можливо і завернув би до християнства, якщо знав би його. Завданням католика — освідомити модерного чоловіка про спасаючу силу католицької релігії".

Російська Революція. *Н. Бердяєв* (The Russian Revolution) Sheed and Ward, London.

Ця книжечка цікава поглядами автора на російську душу і російське православя. Російське питання це в першу чергу питання психо-релігійне. Душа Росії хора. Російський большевизм це по суті старе явище роскольництва, його скрайної течії безпоповства, що відкинула кожду єрархію, проповідуючи апокаліптичне месіянство в парі з духовим максималізмом. Большевизм це тільки „транспозиція релігійних мотивів і релігійної психольогії у сферу соціяльних проблєм". Російська інтерпретація Маркса це релігійна інтерпретація. Нігілізм є оригінальним плодом російського духа, а його органічним продовженням російський є большевизм. Що російська душа є така, як є, то вина російського православя. Воно ж формувало світогляд народу. Той світогляд був все сектантський, від віків „просякнутий маніхейським дуалізмом. Російська душа не має одної здібности, а саме — розуміти значіння хреста — терпіння. Большевизм це чергова релігійна схизма російського на-

роду — як і релігійною схизмою був нігілізм. Російське православя це найменш еволюційний світогляд. Звідти походить, що Росіяни все сумнівалися, чи історія і культура мають якунебудь вартість". „Якінебудь великі зміни зайшли би в російській душі під впливом революції — основна її риса: аскетичне заперечування історії і культури, есхатольогічні почування, ожидання страшного суду, соціяльної революції, прийдешнього царства — лишається, хоч православя, що цю прикмету виплекало, не стало".

Автор сам православний Москаль. *о. С. Смачило.*

о. Іриней Назарко ЧСВВ: **Молодь.** Її сучасний стан в ріжних краях Европи. Львів 1935. Накладом Марійського Т-ва Молоді, ст. 31, 16°.

Книжечка звертає на початку увагу на відрадний факт, що серед нинішньої інтелігенції цілого світу щораз більше змагається могутній і всебічний зворот до католицизму. А серед цього змагання, що в недалекому майбутньому відродить напевно нинішню Европу, чи не найбільшу ролю грає молодь. Й історії католицького руху серед тієї молоді в ріжних краях Европи, а головно серед української молоді, присвячує Автор свою книжечку. Автор коротко, але докладно змальовує цей рух в Німеччині, у якій є 1,200.000 зорганізованої католицької молоді, у Франції, Англії, Еспанії, де провідники католицького руху молоді займають опісля провідні державні становища, в Голяндії, Бельгії і Польщі. Крім цього торкнувся Автор коротко історії й сучасного стану католицького руху в інших краях Европи.

Окремий розділ в книжечці присвячено історії католицького руху української молоді, серед якої діють ось які організації: Марійське Товариство Молоді з осідком у Львові, що повстало в 1918 році і працює головно серед молоді середніх шкіл. Се централя, що обєднює три групи організацій молоді: 1) Марійські Дружини, 2) Марійські Кружки, 3) Марійські Союзи. Другою організацією молоді на католицькій платформі — це КАУМ (Католицька Акція Української Молоді) — від 1933 року, третя „Обнова" — організація католицького високошкільного студентства і наймолодша організація молоді вселюдних шкіл „Евхаристійна Дружина", або „Лицарі Ісусові".

Серед нашої молоді проявляється під сучасну пору серіозне бажання — поглиблювати своє внутрішнє життя. Тому серед неї змагається горячий культ Пресвятої Евхаристії, часте принимання св. Тайн, а передусім замкнені реколекції, які з року на рік притягають до себе щораз більшу кількість молоді.

Наприкінці Автор подає характеристичні прикмети католицького руху серед молоді, до яких зачисляє: повну відданість ідеї, простоту в прямуванню до Бога, відвагу

в вияві своїх католицьких переконань та змагання — вийти на верхівя християнської звершености.

Книжечка заслугує на масове поширення серед нашої молоді, а вже просто необхідна вона для кождого провідника молоді. *X.*

X. Nikodem Ludomir Cieszyński: **Roczniki Katolickie.** Na rok Pański 1936 (za lata 1934 i 1935). Tom XIII. Nakładem Autora. Poznań 1936. ст. 441. мал. 8⁰.

Це черговий том „енциклъопедії" католицького життя в роках 1934 і 1935 в отсих краях: Мексик, Зєдиневі Держави Америки, Англія, Бельгія, Чехословаччина, Франція, Еспанія, Югославія, Німеччина, Польща, Росія (?!). Крім цього в книжці докладно обговорена світова організація масонів і католицькі місії. До історичної частини додані три додатки, з яких найцікавіший богатий рецензійний розділ п. з. „Ze świata książek"

Книжка в вичерпуючий спосіб обговорює усі прояви католицизму в цілому світі, підкреслюючи його успіхи у всіх ділянках життя, його боротьбу з ріжнородними ворогами, та небезпеки, що йому загрожують. Передусім цікаві уступи про новий релігійний рух в Німеччині, який одначе не всилі захитати тамошнім католицизмом і трактат про СРСР (Автор чомусь уживає передвоєнного терміну „Росія"). Про нашу Церкву і наші католицькі організації не згадав Автор нічого, навіть про створення нової церковної одиниці на Лемківщині ні.

Для дослідника сучасного католицького життя книжка віддасть чималу прислугу. *X.*

Ks. Dr. A. Jankowski: **Tytuł i nazwa „Ksiądz".** Odbitka z Ateneum Kapłańskiego, Tom 37. Włocławek 1936. 23, 8⁰.

Привід до написання книжки дав Авторови факт, що титулу ksiądz зачинають в Польщі надуживати, даючи його приватно, а то й прилюдно, в урядах і в пресі, особам, що не мають до цього найменшого права. Ось нпр. недавно один варшавський бруковий часопис в описі жидівського шлюбу назвав рабіна „księdzem żydowskim", „księdzem kantorem"і т. д. Титул ksiądz дається в Польщі стало і протестанським пасторам. А це безправство, бо слово ksiądz у польській мові означує виключно тільки католицького священика. Тому Автор домагається, щоби слова ksiądz уживати тільки на означення католицького священика. Ніякий некатолицький духовний не сміє бути так титулоааний. Щодо православних, то Автор стоїть на тому становищи, що „православні духовні мають вправді Христове священство, але не є в єдности з наслідником Петра, Римським Епископом, тому й їм не належиться цей титул. Зрештою у східній Церкві прийнялися інші титули: для звичайного священика — отець, для епископа — владика. Почесні титули і їх треба заховати".

Вкінці Автор взиває до оборони назви і титулу ksiądz та подає способи тієї оборони. *X.*

Всячина

60-ліття Перемиського Владики, Преосвященого Кир Йосафата. Дня 3. березня ц. р. скінчив Перемиський Владика, Преосвящений Кир Йосафат Коциловський 60 літ життя. Достойний Ювилят уродився дня 3. березня 1876 року в Ліському повіті і після покінчення гімназії в Яслі записався на правничий факультет львівського університету, де пірнув весь у працю в студентських товариствах та в „Соколі". Але ані студії права, ані військова служба, до якої Його небавком покликано, не дають Йому вдоволення і Він резигнує із блискучої карієри, яку Йому світ предкладав, покидає військо та їде до Риму на студії богословії. Здобуває там докторат фільософії і богословії, вертається до Галичини і в вересні 1907 року принимає св. Тайну священства. Стає професором догматики і віцеректором Духовн. Семинарії в Станиславові. По чотирьох роках вступає до монастиря ОО. Василіян і по відбуттю новіціяту в Крехові та зложенню монаших обітів працює у Львові й Лаврові, де викладає теольогію, а крім цього дає духовенству й вірним реколєкції по цілій майже Галичині. Коли вибухла світова війна, Він опинюється у Відні. Там також опинюється богато студентів богословії з усіх трьох епархій, що їх війна вигнала з Рідного Краю. Вони, хоч мали змогу продовжувати свої студії на віденськім університеті, не могли жити своїм окремим, духовним життям, так дуже потрібним кождому богословови, бо не було духовної семинарії. На те звернув увагу тодішній генер. вікарій, пок. о. Пл. Філяс і на його предложення австрійський уряд іменує о. Йос. Коциловського ректором еміграційної Духовної Семинарії, яка одначе не мала в Відні свойого приміщення. Та все таки новий Ректор з запалом взявся за організацію духовного життя повірених собі питомців, відбуваючи з ними конференції, даючи інструкції та загалом стараючись у структурі їх духовно-аскетичного життя залатати неодин вилім, загоїти неодну рану, що її завдали страшні воєнні обставини. В квітні 1915 року бездомна еміграційна семинарія дістала своє приміщення в Кромерижи на Моравії. Ювилят став її дійсним провідником та своєю енергією і працею довів до того, що ті, з усіх епархій і з усіх закутин Австрії позбирані питомці створили справжню семинарію, яка стояла на високому духово-аскетичному рівні, а своїми публичними виступами, богослуженнями в церкві чи концертами, своєю працею і культурністю здобула собі загальні симпатії чеського громадянства та причинилася чимало до спопуляризования нашої справи серед русофільських Чехів. Всі питомці після кількамісячної, інтенсивної праці поскладали приписані іспити і ніхто не стратив року. В 1916 році Ювилята покликано на старовинний владичий

престол в Перемишлі, де він і досі з успіхом працює, стараючися влити у релігійне життя своїх вірних нового духа та пристосовуючи душпастирську працю до нових обставин.

Бажаємо Достойному Ювилятови у Його важкій і відповідальній праці обильного Божого благословення і богато успіхів. Щоби роздерта на дві части Його епархія назад чимскорше обєдналася та щоби й там, де вороги хмарою злетілись, затріюмфувала в цілій силі і блеску Українська Католицька Ідея!

Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα!

Науковий Збір Богосл. Наук. Товариства у Львові. В пятницю, дня 20. березня ц. р. відбувся в конференційній салі Богосл. Академії науковий збір усіх секцій Богосл. Наук. Товариства для вислухання звіту з наукової праці Товариства і вибору нових дійсних членів Тов-а.

Зібрання відкрив голова Тов-а, о. ректор Сліпий, який на вступі згадав теплими словамн померших в часі від останнього Наукового Збору дійсних членів Тов-а, а саме: о. мітр. Ол. Бачинського, члена фільос.-догм. секції, та о. Северина Матковського і о. Дра Василя Масцюха (обох з історично-правничої секції). Присутні вшанували їх память повстанням з місць. Головою збору вибрано о. проф. Мишковського.

По відчитанню протоколу з останнього Наукового Збору, голова, о. ректор. Сліпий зложив основний звіт із наукової праці й досягнень Товариства. Науковий дорібок Т-ва — в нинішніх часах матеріяльної скрути, яка далася в знаки усім подібним товариствам, навіть у державних народів, що зредукували свою наукову працю до minimum, — не менший, як і в попередньому періоді. Вдалося досі вдержати престіж наукової праці, а час дає найкращу легітимацію БНТв-у.

З чотирьох секцій Тов-а найкраще працювала секція історично-правнича. Тов-о видає дальше свій журнал „Богословію", свої Праці, з яких в останнім періоді вийшли такі цінні твори, як: дра Вол. Січинського „Архитектура катедри св. Юра" (як VI том), історія СС. Василіянок С. Саломії Цьорох ЧСВВ (як VII і VIII томи), а як IX том виходить велика й жерельна праця Мих. Возняка про Шашкевича й ціле те середовище, з якого вийшло літературне й національне відродження Галичини. Від 1933 року видало Тов-о 9 томиків Видань „Богословії". В тому часі Тов-о перебрало від Впреосв. Митрополита „Ниву", щоби, як прийдуть тяжкі часи, могло воно знайти як не матеріяльну, то бодай моральну піддержку серед загалу духовенства та загалом серед ширших кругів громадянства, що цікавляться нашою наукою. Товариство висилало своїх представників на ріжні наукові, чи унійні зїзди. В останніх двох роках Тов-о влаштовує прилюдні виклади з ріжних ділянок науки т. зв. „Академічні Вечорі" у Львові й інших більших містах

Галичини, які стягають маси інтеліґентних слухачів. Вкінці вказав на брак молодого наукового нарибку, що його ми мусимо витворити і дати йому змогу жити й працювати, бо нація, яка не має своєї науки, не встоїться і не збудує своєї держави.

З черги проф. Др. Волод. Залозецький відчитав свій науковий реферат „Відгомін хрестоносних походів у мистецтві Сходу", в якому на тлі зустрічі двох культур — вищої византійської з нижчою західною — змалював взаємні впливи обох культур на себе, які позначилися в малярстві, будівництві й письменстві.

В дискусії брали участь о. проф. Іщак й о. ректор Сліпий.

Вкінці на внесення поодиноких секцій Наук. Збір іменував нових дійсних членів Тов-а. І так дійсними членами історично-правничої секції іменовані: Гліб Кінах ЧСВВ, о. Пант. Божик з Канади, проф. Іван Крипякевич, др. Микола Андрусяк, проф. Іван Шпитковський з Перемишля і С. Саломія Цьорох ЧСВВ.; в фільос.-догматичній секції: о. др. Микола Конрад і мр. Петро Ісаїв, редактор „Дзвонів"; в практично-богословській секції: Преосв. Кир. Діонисій Няраді, епископ Крижівський, о. Др. Николай Руснак з Пряшева, о. Юрій Кміт і о. Мих. Кравчук.

В Наук. Зборі взяло участь 15 дійсних членів Бог. Т-ва.

Великі ювилейні торжества на Велеграді. На Велеграді, де спочивають мощі Апостола Словян, св. Методія і де від 1907 року відбуваються відомі унійні конгреси, відбудуться цього року великі ювилейні свята, звязані з 1050 літною річницею смерти св. Методія († 885 р.). Ці свята мали відбутися ще минулого року, але з огляду на минулорічний Католицький Конгрес Чехословаччини їх відложено на цей рік. Програма торжеств незвичайно богата й ріжноманітна, а протекторат над ними обняв цілий епископат Чехословаччини. Передбачується маса паломництв (poutí) на Велеград ріжних організацій і станів (жінки, мужчини, дівчата, хлопці, духовенство, паломники-ювиляти з 1885 року, студенти богословії, Марійські Дружини, Орли, III Чин, Omladina і Союз. Катол. Молоді та ін.). Запрошено всі народности Чехословаччини і всіх Словян зпоза Чехословаччини, та загалом усіх, хто прихильно ставиться до Кирило-Методіївської та унійної ідеї.

Участь у ювилейних торжествах заповіло богато гостей з заграниці, так з країв словянських, як також з Франції, Німеччини й Англії.

Всі учасники користають із 50 % знижки на чехословацьких державних желізницях.

Ювилейні торжества зачалися 14. лютого, в день смерти св. Кирила, відтак буде велике свято 6. квітня, в день смерти

св. Методія, а вершок свій осягнуть у липні (5. VII в свято св. Ап. Кирила й Методія) В днях 15—19. липня відбудеться черговий Уніонний Конгрес.

Статистика львівської латинської архидієцезії в 1936 р. Львівська архиепархія латинського обряду має під цю пору 28 деканатів, 396 парохій, 526 парохіяльних священиків, 1,060.628 вірних, 10 членів митрополичої капітули, 10 почесних крилошан, 8 професорів богословського виділу львівського університету, 4 доцентів, 2 суплєнтів, 192 студентів богословії на пятьох роках, 166 катихитів, 3 священиків-ювилятів. На области епархії мають свої осідки отсі монаші згромадження: ОО. Єзуїти 6 домів, ОО. Домінікани 8, ОО. Кармеліти 4, ОО. Кармеліти босі 1, ОО. Францішкани 4, ОО. Бернардини 8, ОО. Реформати 2, ОО. Капуцини 3, Місіонарі св. Вінкентія а Павльо 4, ОО. Змартвихстанці 2, ОО. Салєтини 2, ОО. Салєзіяни 2, ОО. Михаеліти 2, Шкільні Братя 1, Альбертини 3, Братя Христового Серця 1. Жіночих монаших згромаджень є 23. Архиепархіяльним асистентом Інституту Катол. Акції є еп. Евген Базяк, львівський епископ-помічник, президентом Станислав Лянге, а секретарем кс. Андрій Громадзкий.

Число наших катихитур в порівнанню з катихитурами латинськими смішно мале.

Конгрес Pax Romana. Цьогорічний конгрес міжнароднього союзу католицьких студентських організацій Pax Romana зачнеться 25. липня в Зальцбургу, і буде відбуватися частинно також у Відні й Клягенфурті. Основною темою нарад конгресу буде: Католик і культура сучасности, із особлившим узглядненням питання преси, радія і кіна. (КАП).

Скількість Німців-католиків на світі. По останнім статистичним обчисленням є під сю пору на світі 38 міліонів католиків, що їх рідною мовою є мова німецька. Населення Німеччини виносить нині 66,141.153 душ, з чого на католиків припадає 21,363.592 душ.

Число католиків у Злуч. Державах Америки. Як подають статистичні дані, поміщені в новім Річнику католицької Церкви в Америці, число католиків в Сполучених Державах Америки осягнуло в 1935 р. — 20,523.000 душ, себто 200.450 більше, чим року попереднього.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріяту у Львові
Видає Бог. Наук. Товариство
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

З друкарні „Бібльос", Львів, Японська 7. Тел. 14-78.

В Адміністрації „Ниви“ Львів, вул. Коперника 36

МОЖНА НАБУТИ:

Праці Богословського Наукового Товариства

які виходять під проводом о. проф. Дра Йос. Сліпого.

Т. I. Св. свщм. Йосафат Кунцевич (S. Josaphat Kuncevyč) — матеріяли і розвідки з нагоди ювилею. Зібрав о. Др. Й. Сліпий. Ст. 261. 8⁰.

Т. II. Dr. Jos. Slipyj: De principio spirationis in SS. Trinitate. P. VIII + 120. 8⁰.

Т. III. о. Др. Спиридон Кархут: Граматика української церковно-словянської мови (Grammatica linguae ecclesiastico-slavicae ucrainicae). Ст. XIX + 284. 8⁰.

Т. IV—V. Аскетичні твори св. Отця нашого Василія Вел. (Opera Ascetica S. Basilii Magni). — Пер. з грецького митроп. Андрей Шептицький. Ст. XIV + 490. 8⁰.

Т. VI. Др. Володимир Січинський: Архітектура Катедри Св. Юра у Львові (L'architecture de la Cathedrale de St. Georges a Leopol). Ст. 97 + XXX. 8⁰.

Т. VII —VIII. Др. Саломія Цьорох, ЧСВВ: Погляд на історію та виховну діяльність СС. Василіянок (Conspectus historiae et opera paedagogicae Sororum Ordinis Sancti Basilii M.). Ст. 256. 8⁰.

о. Йосиф Сліпий: Богословське Наукове Товариство і його статути. Ст. 19. 16⁰.

Богословське Наукове Товариство у Львові в першім десятиліттю свого істнування (1923—1933). Ст. 92. 8⁰.

Чи Ви замовили вже на Сорокоусти,

Великий Піст і Великдень?

СВІЧКИ „КЕРОС"

Ні? Пишім таки зараз замовлення...